

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἑκδοτὴς
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΦΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκόντων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 17

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΙΝΤΑΣ Δ'—Θ'
Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΣΤΑΜΟΥ
Θεολόγου - Γυμνασιάρχου
Χέριμον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΠΡΟΤΡΟΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΠΕΡΙ ΚΑΡΤΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΤΗΣ ΕΙΣ
ΤΩΝ ΠΑΡΑΣΒΕΤΩΝ ΤΟΥ ΙΩΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ Δ ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΑΠΟΚΗΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΚΩΝ.

1. Ἄς εἶναι ἐδύναται ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἀπαρτήρησε
τὸς πολλοὺς λυπημένους ψυχὰς σας καὶ καθύψωσε τὰς παρα-
μένας διανοίας σας. Τὸ θεὸν ἐλάσατε ὁρκετὴν παρηγορίαν ἐκ
τῆς προηγουμένης ὁμιλίας, τὸ ἀδεῖσθε μὲ τὸν ζῆλον τοῦτον
καὶ τὴν προθυμίαν ποὺ ἤλασθε νὰ ἀκούσετε τὸν λόγον. Διότι
δὲν εἶναι δυνατόν ψυχὴ θλιμμένη καὶ παρορμένη ἀπὸ πολ-
λὴν λύπην νὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀκούσῃ μὲ προθυμίαν κατὰ ὅ-
σὰ ποὺ λέγονται. Εἰς ὅπως ἐλέπω διὰ μὲ πολλὴν εὐ-
νοϊκῇ διάθεσιν καὶ μεγάλῳ ζῆλῳ ἀκούετε τοὺς λόγους μας,
οἱ ἐδιδάσκατε μακρὰν τὰς λυπηρὰς σκέψεως καὶ ἐνεκα τοῦ ἔ-
ρωτος τῆς ἀκρόσεως τοῦ λόγου παρεπερίσατε τὴν μεγάλην
λύπην ποὺ σὰς κατεῖχε. Διὰ τοῦτο εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν μαζί
μὲ σὰς, διότι ἡ συμφορὰ δὲν ἐπηρέασε τὴν χριστιανικὴν σας
ἰδεολογίαν, οὔτε παρέλυσε τὴν ἠθικὴν σας ἀντακίην ὁ φό-
βος, οὔτε ἐσθῆσε τὴν προθυμίαν σας ἡ θλίψις, οὔτε ἐπάρα-
νε τὸν ζῆλον σας ὁ κίνδυνος, οὔτε ἐνίκησε τὸν πρὸς τὸν
Θεὸν ζῆλον σας ὁ φόβος τῶν ἀνθρώπων, οὔτε κατέβαλε τὴν
προθυμίαν σας ἡ δυσκολία τῶν περιστάσεων. ⁴⁸ Α καὶ οὐ
μόνον δὲν τὴν κατέβαλε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐδυνάμωσε. Καὶ οὐ
μόνον δὲν τὴν παρέλυσε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκαμε πρὸς ἐντονον.
Καὶ οὐ μόνον δὲν τὴν ἐσθῆσεν, ἀλλὰ καὶ περισσώτερον τὴν
ἔκαμε. Ἡ μὲν ὁγορὰ ἔχει αἰδίσαι, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἔχει γε-
μίσει.

Ἐκεῖνη ἔχει γίνεαι ὑπόθεσις τραγωδίας, αὕτη δὲ ἀφορμὴ
καρδίας καὶ ἐνθουσιασμοῦ πνευματικοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἀγαπη-
τέ, ἐπιδέσῃς εἰς τὴν ὁγορὰν καὶ ἡ ἐρημὸς θύρις αὐτῆς σὲ κά-
μῃ νὰ ὀναστενάζῃς, νὰ καταφύγῃς πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλη-
σίαν, ἡ ὁποία θὰ σὲ παρηγορήσῃ ἀμέσως μὲ τὸ πλῆθος τῶν
τέκνων τῆς καὶ θὰ σοὶ δεῖξῃ τελείαν τὴν κορείαν τῶν ἁδελ-
φῶν, καὶ θὰ σοὶ ἀπομακρύνῃ ὅλην τὴν λύπην. Διότι εἰς πρὸν
τὴν πόλιν μένοντες ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως αὐτοὶ ποὺ μένουσι
εἰς τὰς ἐρήμους νὰ ἴδωμεν ἀνθρώπους. Β εἰς δὲ τὴν Ἐκκλη-
σίαν.

Γραμματεὺς Συντάξεως
Ἱερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

σίαν καταφεύγοντες, στενοκαρδιούμεθα ἀπὸ τοῦ πλῆθος. Καθὼς δὲ ὅταν ἡ θάλασσα ταρασσεται καὶ εἶναι ἀπὸ τὴν πολλὴν τρικυμίαν σὲ μεγάλῃν φουρτύναν, ὁ φόβος ἀναγκάζει ὅλους τοὺς θαλασσινοὺς νὰ καταφύγουν εἰς τὸν λιμένα, ἔτσι καὶ τώρα τῆς ἀγορῆς τὰ κύματα καὶ τῆς πόλεως ἡ τρικυμία ἀπὸ τὴν περιπέτειαν, συνεισφέρει ἄλλους ἀπὸ παντοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τοῦ θεοῦ τῆς ἀγάπης ἐκάνει σφαικτὰ τὰ μέλη αὐτῆς. Ἄς εὐχαριστῶμεν λοιπὸν καὶ διὰ ταῦτα τὸν Θεόν, διότι τόσον μεγάλο κέρδος ἀπεκομίσαμεν ἀπὸ τὴν θλίψιν, ὅσῳ ὡφελήθημεν ἀπὸ τὸν πειρασμόν. C

Ἐάν δὲν θὰ ὑπάρξῃ πειρασμός, δὲν ὑπάρχει οὕτε στέφανος. Ἐάν δὲν θὰ ὑπάρξουν ἄγῳνοι, οὕτε θραβεῖα θὰ ὑπάρξουν. Ἐάν δὲν θὰ εἶναι στάδια, οὕτε τιμαί. Ἐάν δὲν θὰ ἔχωμεν θλίψιν, οὕτε ἀνεσις. Ἐάν δὲν θὰ εἶναι χειμῶν, οὕτε θέρος. Καὶ τοῦτο οὐκ ἴδιον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς σπόρους εἶναι δυνατόν νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς. Διότι καὶ ἐκεῖ πρέπει νὰ προηγηθῶν πολλὰ βροχαί, πολλὴ συννεφία, πολὺ κρύο, διὰ νὰ σηκωθῶν ἀπὸ τὴν γῆν τὰ στάκια μεσημίνα. Ὅπου δὲ εἶναι καιρὸς σποράς, εἶναι καιρὸς καὶ βροχῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τώρα ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς ὁ χειμῶνας, χειμῶνας ψυχρῶν, οὐκ εἶναι φύσεως, ἀς σπεύσωμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον, διὰ νὰ θερίσωμεν κατὰ τὸ θέρος. Ἄς σπεύσωμεν δάκρυα, διὰ νὰ θερίσωμεν ἀγαλλίαι. Αὐτὰ δὲν εἶναι ἰσκά μου λόγια, ἀλλὰ παραγγελία τοῦ προφήτου, «Αὐτὰ ποὺ σπεύρουν μὲ δάκρυα, ὁ λέγει, θὰ θερίσουν σικπύντες ἀπὸ ἀγαλλίας» (Ψαλμ. 126, 5). Δὲν συντελεῖ ἴσως ἡ βροχή, ποὺ πέπτει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἰς τὸ νὰ μεγαλύνουν καὶ γίνονται θαλεροὶ οἱ σπόροι, ὅσον συντελεῖ ἡ βροχὴ τῶν δακρύων ἐκ τῶν θλίψεων εἰς τὸ νὰ μεγαλύνῃ καὶ καρποφορῇ ὁ σπόρος τῆς ἀρετῆς. Ἡ βροχὴ αὕτη τῶν δακρύων σπογγίζει τὴν ψυχάν, ποτίζει τὴν διάνοιαν, συντελεῖ νὰ μεγαλύνῃ γρήγορα ἡ ἐλάσσησις τῆς διδασκαλίας. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη καὶ τὸ αὐτὰ νὰ γίνεται θαυδ. Καὶ αὕτη τὴν ημερομηνίαν τὴν ἔδεικεν ὁ προφήτης, εἰπὼν τὰ ἑξῆς: «Κάμετε νύκματα (δρακίματα) εἰς τὸ κέρας κυράφιο σας καὶ μὴ σπεύετε εἰς μέρη ποὺ εἶναι γυκάθια» (Ἰερ. 4, 3.). Καθὼς λοιπὸν ὁ Γεωργὸς μὲ τὸ ἀλέτρι οἰκίζει τὴν γῆν καὶ διὰ τοῦ τρέπου αὐτοῦ εἰσπνέει ἀσφαλὲς μέρος πρὸς φύλαξιν τῶν σπόρων, ὥστε, ὅταν θὰ σπεύρῃ, νὰ μὴ μείνουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ καθοῦν, ἔ ἀλλὰ νὰ πέσουν βαθειὰ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς ἀσφαλὲς μέρος νὰ ριζώσουν. Αὐτὸ πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἐκοντες ἄς ἀλέτρῃ τὴν θλίψιν, πρέπει νὰ οἶς οἰσώμεν εἰς δύο καὶ ἀνασηκώσωμεν τὸ βάρος τῆς καρδίας σας. Αὕτη τὴν προτροπὴν δίδει καὶ ἕνας ἄλλος προφήτης λέ-

γων: «Σκίστε τὰς καρδίας σας καὶ οὐκ τὰ ρούχα σας» (Ἰαηλ 2, 23). Ἄς σκίσωμεν λοιπὸν τὰς καρδίας, διὰ νὰ γυάλωμεν ποῖ μὲ τὰς ρίζας ἐξ αὐτῆς, ὅταν ὑπάρξῃ κάποιο πονηρὸν κάρσιο καὶ δολερὸς λογισμός, καὶ καθαρὸν παραδώσωμεν τὴν γῆν εἰς τοὺς σπόρους τῆς ἀρετῆς. B Διότι, ὅταν πόρα δὲν ἀργώσωμεν, ὅταν τώρα δὲν σπεύσωμεν, ὅταν τώρα δὲν δακρύσωμεν, ποὺ εὐρισκόμεθα εἰς θλίψιν καὶ νηστείαν, πότε ἄλλοτε θὰ ἐλθωμεν εἰς κατάνυξιν; Ὅταν ὑπάρξῃ ἀνεσις καὶ καλοπέρασις; Ἀλλὰ τότε εἶναι τοῦτο ἀδύνατον. Διότι ἡ ἀνεσις καὶ ἡ καλοπέρασις συνήθως ἀγγεῖ εἰς ἀμέλειαν, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ θλίψις εἰς πνευματικὴν προθυμίαν, καὶ τὴν διάνοιαν, ἡ ὁποία περναῖται ἐξω τοῦ ὁρθοῦ δρόμου καὶ χάσκει ἐξω καὶ ἐκεῖ τὴν ἐπαναφέρει εἰς τὸν αὐτὸν τῆς. Ἄς μὴ στενοκαρδιούμεθα λοιπὸν διὰ τὴν θλίψιν ταύτην, ἀλλ' ἀς εὐκαριστοῦμεν τὸν Θεόν, διότι αὕτη θὰ μᾶς φέρῃ μεγάλο κέρδος πνευματικόν. Ἔγω καὶ ἂν τοῦτο φαίνεται παρρίζον. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸν γεωργόν. Ὅταν σπεύρῃ τοὺς σπόρους, ποὺ μὲ πολλὴν κόπιν ἐμύδρουν, εἴχεται νὰ γίνῃ κερμῶνας. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν γνωρίζει ἀπὸ γεωργίαν, B θε τοῦ φανοῦ παρδέξεται ὅλα αὐτὰ, ποὺ θάβεται, καὶ θὰ εἴπῃ, ἴσως, εἰς τὸν αὐτὸν του: Τί κάνει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; οὐκ μόνον σκορπίζει αὐτὰ ποὺ ἐρρίζουν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνακατάνει μὲ πολλὴν ἐπαμέλειαν μὲ τὸ κύμα, ὥστε νὰ μὴ ἡμπορέσῃ εὐκολὰ νὰ τὰ ἐξαρηλεύσῃ. Καὶ οὐκ ἴδιον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εὐχεται νὰ θρέξῃ πολύ, ὥστε νὰ σαύσουν καὶ γίνουν λάσπη αὐτὰ, ποὺ ἐρρίζε εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἐπὶ πλεον συγχέεται, ὅταν βλέπῃ νὰ ζεσκαῖν θροντοὶ καὶ ἀστραπαί. Ὁ γεωργὸς ὅμως βλέπειν ὅλα αὐτὰ δὲν ταρασσεται, ἀλλὰ ταύναντίον καίρει καὶ ἀγάλλεται, διὰν βλέπῃ κερμῶνα. Διότι δὲν ἀποβάλλει εἰς τὰ πορόντα, ἀλλὰ περιμένει καὶ τὰ μέλλοντα. Δὲν ἀποβάλλει εἰς τὰς θροντοὺς, C ἀλλὰ λογαριάζει τὰ χειρόβολα ἀπὸ τὰ στάκια, οὕτε τοὺς σπόρους ποὺ σκορπίζουν οὐκέτι, ἀλλὰ τὰ μεσημίνα στάκια, οὕτε τὴν ἐνοκλητικὴν βροχήν, ἀλλὰ τὴν πόρα πολλὴ εὐκαρίστην αἰώνην τοῦ αἰωνοῦ. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἀς μὴ ἐλπίσωμεν μόνον τὴν παροῦσαν θλίψιν, οὕτε τὸν πόνον, ἀλλὰ τὴν προερχομένην ἐξ αὐτῆς ἀμέλειαν, ὅταν καρπὸν, ἀς περιμένωμεν τὰ χειρόβολα τοῦ αἰωνοῦ. Διότι δὲν εἴμεθα νηφάλιοι πολλὴν καρπὸν θὰ ἀποκομίσωμεν ἀπὸ τὰς δυσκόλους αὐτὰς περιστάσεις καὶ θὰ γεμίσωμεν τὰς ἀποθήκας τῆς διανοίας μας. Ἄν εἴμεθα νηφάλιοι οὐκ μόνον δὲν θὰ πάθωμεν ἀπὸ τὰς θλίψεως αὐτὰς κανένα κακόν, ἀλλὰ καὶ ἀναρίμνητα καλὰ θὰ ἀπολαύσωμεν. D Ἄν ἄμας εἴμεθα ράθυμοι, καὶ αὐτὴ ἀσάμῃ ἡ ἀνεσις θὰ μᾶς καταστρέφῃ. Διότι τὸν ἀπρόσεκτον εἰς τὸν θίον του καὶ τὰ δύο (θλίψις καὶ ἀνεσις) τὸν

θλάπτουν, ἐνὶ τούτων τὸν προσεκτικὸν καὶ τὰ δύο τὸν ὑπερφυσίον. Καὶ ὅπως ὁ κριτὸς ἂν πέσῃ εἰς τὸ νερό, φανεράνεται τὴν ὕψαιον τοῦ ὕδατος, ἂν πάλι μᾶλλον εἰς τὸ καυνοῦν, γίνεται λαμπρότερος, ἢ δὲ λάσπη καὶ τὸ κορτάρι ἂν εἴχῃ νὰ ἀναμειχθῶν μετὰ τὸ νερό ἡ λάσπη διαλύεται, τὸ δὲ κορτάρι σφίγγεται, ἂν πάλιν πέσῃ εἰς τὴν φωτιάν, ἡ μὲν λάσπη ξεροκρίνεται, τὸ δὲ κορτάρι κατακαίεται, τὸ ὕδω συμβαίνει καὶ εἰς τὸν δίκαιον καὶ ἀμαρτωλόν. Ὁ δίκαιος καὶ ἀνεὺς ἂν ἐκ μὲν λειψήσῃ, ὅπως ὁ κριτὸς, ποὺ περιβρέκεται ἀπὸ πολλὰ νερά, ἂν πέσῃ σὲ πειρασμοὺς καὶ δοκιμασίας. Εἰ γίνεται λαμπρότερος, ὅπως ὁ κριτὸς, ποὺ δοκιμάζεται ἀπὸ τὴν φωτιάν. Ὁ ἀμαρτωλὸς δὲ, ὅταν εὐρίσκειται εἰς ἀνεὺς, θαλάσσεται καὶ σφίγγεται, ὅπως ἡ λάσπη καὶ ὁ κορτάρι ὅταν πέσῃ εἰς τὸ νερό, ὅταν δὲ τύχῃ νὰ πέσῃ εἰς πειρασμόν, καταστρέφεται τελείως, ὅπως ἡ λάσπη καὶ ὁ κορτάρι ἀπὸ τὴν φωτιάν.

2. Ἄς μὴ διαφοροῦμεν λοιπὸν διὰ τὰ κακὰ ποὺ μᾶς ἔρραν. Ἐάν ἐκ τῆς ἀμαρτίας εὐκόλως κατακαίονται καὶ ἐξαφανίζονται ὑπὸ τῆς θλίψεως, ὅταν δὲ ἐκ τῆς ἀρετῆς, γίνονται δι' αὐτῆς λαμπροὶ καὶ φωφόροι, διότι, ὅταν ἐκ τῆς διαρκούς προσυχῆς καὶ νηφαλιότητος, θὰ εἴσιν ἀνώτερος ἀπὸ κάθε θλίψεως. 51 Α. Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικόν, διότι αἱ τῶν ἡρώων πτώσεις δὲν εἶναι ἡ φύσις τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ ἡ ἀνέλευσις αὐτῶν ποὺ πειράζονται. Ὡστε ἂν θέλῃς νὰ ζῇς μετὰ καλοπαιδίαν καὶ νὰ ἀπαλαβάνῃς ἀνεὺς καὶ εὐχαρίστησιν νὰ κηρύττῃς νὰ εὐρίσκεις εὐκαρίστησιν καὶ ἀνεὺς, ἀλλὰ ψυχὴν γεμάτην ὑπομονῆς καὶ νὰ ἡμπορῇ νὰ ἐπιδείξῃ καρτερίαν. Διότι, ὅταν δὲν ἐκ τῆς τοῦ καὶ ὁ πειρασμός θὰ σὲ καταβάλῃ, καὶ ἡ ἀνεὺς πολλὴ περισσοτέρως θὰ σὲ καταστρέψῃ. Ὅτι δὲ αἱτῶν νὰ κάμωμεν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας εἶναι ἡ ἀνέλευσις καὶ οἱ αἱ ἡ προσβολὴ τῶν κακῶν, ἀκούει τι λέγει ὁ Κριτὸς περὶ αὐτοῦ. Β. «Εκεῖνος ὁ ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ ἐκτελεῖ αὐτούς, θὰ τὸν παραβάλλω πρὸς ἄνδρα φρόνιμον, ποὺ ἔκτισε τὸ σπῆναι τοῦ ἐπάνω εἰς τὸν βράχον. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ εἰς τὴν στέγην τοῦ σπῆναι καὶ ἦλθεν τὰ ποτάμια τῆς νεροποντῆς εἰς τὰ θεμέλια τοῦ καὶ ἐφόρῳσαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τοὺς τοίκους τοῦ καὶ ἔτασαν ἐπάνω εἰς τὸ σπῆναι αὐτὸ καὶ δὲν ἐκρηγνύσθη, διότι εἶχε γερὰ θεμέλια. Καὶ πάλιν. Καθένας ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ δὲν τοὺς ἐκτελεῖ, θὰ εἴναι ὅμοιος πρὸς ἄνθρωπον ἀνάγιον, ποὺ ἔκτισε τὸ σπῆναι τοῦ καὶ εἰς στερεὸν θεμέλιο, ἀλλ' ἐπάνω εἰς τὴν ἄμω. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἦλθεν τὰ ποτάμια, ποὺ σκῆμα-τίζονται ἀπὸ τὴν βροχὴν, καὶ ἐφόρῳσαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐκτῆσαν εἰς τὸ σπῆναι ἐκεῖνο καὶ ἔπεσε. Καὶ ἦτο ἡ πῦσις τοῦ ὁλοκληρωτικῆ καὶ πλήρης.» (Ματθ. 7, 24-27). Βλέπετε ὅτι

ὅτι ἡ προσβολὴ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἡ ἀνοησία ἐκείνων, ποὺ ἔκτισαν, συνετέλεσε νὰ πέσῃ τὸ σπῆναι. C. Διότι καὶ εἰς τὸ ἓνα βροχὴ καὶ εἰς τὰ ἄλλα βροχὴ. Καὶ ἐκεῖ ποταμοὶ καὶ ἐδῶ ποταμοί. Καὶ ἐκεῖ προσβολαὶ ἀέρων καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιον. Καὶ ὁ ἓνας ἔκτισε καὶ ὁ ἄλλος. Καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἦτο ἴδια καὶ τὰ στοιχεία τῆς φύσεως τὰ ἴδια. Καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο διαφορετικόν, διότι διαφορετικὸν ἦτο τὸ θεμέλιον. Δὲν ἐπέφερε λοιπὸν τὴν πῦσιν ἡ φύσις τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ ἡ ἀνοησία αὐτοῦ, ποὺ ἔκτισε, διότι ἄλλως ἔπρεπε νὰ πέσῃ καὶ τὸ σπῆναι μετὰ τὸ γερὰ θεμέλιο, πρῶτος ποὺ δὲν συνέβη. Ἀλλὰ μὴ νομίζετε ὅτι αὐτὰ ἔχουν λεχθῇ διὰ κανένα σπῆναι. Δὲν ἔχουν λεχθῇ διὰ σπῆναι, ἀλλὰ περὶ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία διὰ τῶν ἔργων βελτιεῖται, ὅτι εὐχαρίσκει τὸν θεόν, λέγον ἡ τὸν ἀποκρούει. D. Ἐστὶ ἔκτισε τὴν ψυχὴν τοῦ ὁ ἰδῶν. Κατέβη ἡ βροχὴ, ἠλθοῦν ἡ ψυχὴ, ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ καταστρέφειν διὰ τὰ κακά, ἦλθεν οἱ ποταμοὶ, ἠλθοῦν οἱ ἄνθρωποι, ποὺ τοῦ ἀνῆγγειλον τὰς πλυνῶς, συνεχῆς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀμαρτίας. Ἄλλος μὲν τὴν καταστροφὴν τῶν αἰσῶν, ἄλλος δὲ τὸν καμῆλιον καὶ ἄλλος τὸν θάνατον τῶν παιδῶν τοῦ, ἐφόρῳσαν οἱ ἄνθρωποι, ἠλθοῦν τὰ πικρὰ λόγια τῆς γυναικὸς, διότι τοῦ εἶπε: «λέγει κάποιος λόγον ἐναντίον τοῦ Κυρίου καὶ θεοῦ πλυνῶς» (Ἰωβ 2, 9), καὶ ὅμως δὲν ἔπεσε τὸ σπῆναι, δὲν ἐνέκρη ἡ ψυχὴ, δὲν ἐδάσκαλιν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ εὐχαρίστος τὸν θεόν διὰ τὴν εὐχὴν: «Ὁ Κύριος ἔδωκεν ὁ Κύριος ἀρήρεσε, ὅπως ἐράνη καλὸν εἰς τὸν Κύριον ἔτσι καὶ ἐγίνε» (Ἰωβ 1, 21). Βλέπετε ὅτι καὶ ἡ φύσις τῶν πειρασμῶν, ἡ ἀλλὰ ἡ ἀδυσφορία τῶν ἀρετῶν, συνεχῶς προκαλεῖ τὴν πῦσιν, διότι ἡ θλίψις τῶν ἡρώων ἰσχυρὸν τὸν κάμνει ἰσχυρότερον. Ποῖος λέγει αὐτὰ: «Εκεῖνος ποὺ εἶκεν ὡς τροφὴν τὴν θλίψιν, ἠλθοῦν ὁ μακάριος Παῦλος: τὰ λέγει διὰ τῶν εὐχῶν: ἡ θλίψις παράγει σιγὰ σιγὰ ὡς τέλειον ἔργον τὴν ὑπομονὴν ἡ δὲ ὑπομονὴ παράγει ἀρετὴν δοκιμασμένην καὶ τελείαν, ἡ δοκιμασμένη δὲ ἀρετὴ παράγει τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν θεόν» (Ρωμ. 5, 3-4).

Καθὼς δὲ ἡ ἀρετὴ τῶν ἀνθρώπων ποὺ κτυπᾷ τὰ γερὰ δένδρα καὶ ἀπὸ παντοῦ τὸ φυσικὸ καὶ καὶνὰ, δὲν τὰ ἐκρηγνύει, ἀλλὰ διὰ τῶν προσβολῶν τούτων τὰ κάνει στερεότερα καὶ δυνατώτερα, 52 Α. ἔτσι καὶ οἱ ἐπερχόμενοι πειρασμοὶ καὶ αἱ θλίψεις τὴν ὅλην ψυχὴν, ποὺ ὅλῃ μετὰ εὐδόξωσαν, δὲν τὴν καταβάλλουν, ἀλλὰ τὴν προπαρασκευάζουν νὰ ἐκ μὲν μεγαλύτερον ὑπομονὴν, ὅπως ἔκαμαν καὶ τὸν μακάριον Ἰωβ ἐνδοξότερον καὶ σπουδότερον. Τώρα μὲν λοιπὸν ἐνθάρρυνος ὁμοιοπαθῆς καὶ τῆς εἰσὶς μετὰ τῆς φύσεως ὀργίζεται ἐναντίον μας καὶ μᾶς ἔτσι καταλάβει φύσις, τότε δὲ ἐναντίον ἐκεῖ.

νου ὀργίζετο δαίμων ἄγριος καὶ πονηρὸς καὶ διὰ ἀπλῆς ἀργίης, ἀλλὰ μετεχειρίζετο ἐναντίον τοῦ κάθε τέκνασμα καὶ ἀπίαν, καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν κατέβαλε τὴν ἀνδρείαν τοῦ δικαίου. Καὶ αὐτὸς μὲν (ὁ βασιλεὺς), ἐπειδὴ εἶναι ἀνθρώπος, ἄλλοτε μὲν ὀργίζεται, ἄλλοτε δὲ πάλιν συμφιλιώνεται μὲ ἡμᾶς, καὶ ὅπως ἔχομεν πεθάνει ἀπὸ τὸν φόβον μας τότε ὅπως ὁ διάβολος ἦτο ἐκέρως, ποὺ ποτὲ δὲν συμφιλιώνεται μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. **Β** καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει κινήσει ἀποπνέον καὶ ἀκηρυκτον πόλεμον κατὰ τοῦ γένους μας καὶ παρ' ὅλον τοῦτο περπατήσῃς τὰς ἐπιθέσεις αὐτοῦ ὁ δικαίος Ποίαν λοιπὸν ἀπολογία ἢ συγγνώμην θὰ ἔχωμεν, διότι δὲν ἀνταρτυώμεν, ὅπως ἐκεῖνος ἀνθρώπινον πειρασμόν, ἡμεῖς, ποὺ τόσο φιλοσοφοῦμεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐνῷ ἐκεῖνος, καίτοι ἔλασσε ἀπὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῆς θείας Χάριτος, τὸν ἀσάρκτον ἐκείνον πόλεμον ἴσους γεννητικῶς ὑπέφερε;

Αὐτὰ λοιπὸν πάντοτε νὰ συζητῶμεν μετὰς μας, ἀγαπητοί, καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους ὡς παραγορεύεσθαι. Διότι καὶ οἱ εἰς γνωρίζετε καὶ ἡ συνείδησίς σας μαρτυρεῖ, πόσον ὠφελήθηκε ἀπὸ τὸν πειρασμόν τοῦτον. Ὁ ἀκόλαστος ἔγινε πῦμα σκυριαν. Ὁ αὐθάδης μετριοπαθέστερος, ὁ ἀμελής ζηλιῆς, ἐκεῖνος ποὺ ποτὲ τοὺς δὲν εἶσαν ἀντικρύσει ἐκκλησίαν, διότι ἔμενον πάντοτε εἰς τὰ θέατρα, τώρα ἀπὸ τὸ πρῶτο διὰ τὸ θῆναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἶναι. Δι' αὐτὰ λοιπὸν στενοχωρεῖσθαι, λέγε μου, διότι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ φόβου σὲ ἔκαμε φρόνιμον καὶ διὰ τῆς θλίψεως σὲ ὠδήγησε νὰ καταλάβῃς ὅτι πρέπει νὰ ἐνδιαφερθῇς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου! Ἀλλὰ ὑποφέρετε πάρα πολλὰ καὶ πληγνύεσθαι ἢ διανοῦσθαι καθημερινῶς διὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν πόλιν σου; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ προκύψωμεν πολλὴ εἰς τὴν ἀρετὴν, διότι ἡ ἀγωνία ἐπιτείνει τὴν εὐλάβειαν. Ὁ Θεὸς δύναιται νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τώρα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ κακά, ἀλλὰ ἂν δὲν μᾶς ἰδῇ νὰ καθαρῶμεν τελείως, ὁ νὰ ἐπιπνέσωμεν πρὸς αὐτόν, καὶ μετανοήσωμεν σταθερῶς καὶ εἰλικρινῶς, δὲν καταπαύει τὴν θλίψιν.

Αὐτὸ κάνει καὶ ὁ χρυσόκοκκος. Ἄν δὲν ἰδῇ νὰ καθαρῶσθαι καλὰ ὁ χρυσός, δὲν τὸν θβάξῃ ἀπὸ τοῦ κινεωτήρι. Καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἀφίενει νὰ περάσῃ αὐτὸ τὸ σπιννεφὸς τῆς θλίψεως, ἂν δὲν συμφωνήσωμεν τελείως. Παράδειγμα καὶ ἐκεῖνος ποὺ παίζει κίθάρην. Οὗτος οὔτε γεννᾷται τὴν καρδίαν πολλὰ διὰ νὰ μὴ σπάσῃ, οὔτε πάλιν τὴν χαλαρώνει περισσότερο τοῦ κανονικοῦ, διὰ νὰ μὴ χαλάσῃ ἢ συμφωνίαν τῆς ἁρμονίας τοῦ ὁργανοῦ. Αὐτὸ κάνει καὶ ὁ Θεός. Οὔτε μᾶς ἀφίενει εἰς διαρκῆ ἀνεσιν, **Ε** οὔτε δὲ πολυχρόνιος θλίψιν, ἀλλὰ κανονίζει τὴν συμ-

μετοχὴν μας καὶ εἰς τὰ δύο, κατὰ τὴν σύνεσιν Αὐτοῦ. Δὲν μᾶς ἀφίενει δηλαδὴ νὰ εἰμεθα εἰς διαρκῆ ἀνεσιν, ἀλλὰ νὰ μὴ γίνωμεν ἀμελέτεροι, οὔτε πάλιν εἰς συνεχὴ θλίψιν, διὰ νὰ μὴ καταπέσωμεν ψυχικῶς καὶ ἀπαυδίσωμεν.

3. Εἰς Αὐτὸν λοιπὸν δὲ ἀνοθέσωμεν νὰ καθορίσῃ πότε θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ βάσανα, εἰς δὲ τὸν αὐτὸν μας νὰ προσευχόμεθα μόνον καὶ νὰ ζήσωμεν μὲ ἀρετὴν. Ἔργον ἰδικόν μας εἶναι νὰ προσδεύωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν. **31** Ἀ τοῦ δὲ Θεοῦ νὰ μᾶς ἀπαλλάσῃ ἀπὸ τὰ κακά. Ὅσον εὐρίσκεισαι εἰς πειρασμόν, ὁ Θεὸς περισσότερο ἀπὸ σὲ θέλει νὰ στήσῃ τὴν φωτιάν τῆς θλίψεως, ἀλλὰ δὲν τὸ κάνει, διότι περιμένει νὰ κατορθώσῃς ψυχικῶς καὶ νὰ εὕρῃς τὴν σωτηρίαν. Ὅπως λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀνεσιν προήλθε θλίψις, ἐτοί πρέπει νὰ περιμένῃς καὶ ἀπὸ τὴν θλίψιν ἀνεσιν. Διότι δὲν εἶναι πάντοτε κερκένος, οὔτε πάντοτε καλοκαιρί, οὔτε πάντοτε τρικυμία, οὔτε πάντοτε γαλήνη, οὔτε πάντοτε νύχτα, οὔτε πάντοτε ἡ μέρα. Ἐτοί δὲν θὰ εἶναι πάντοτε θλίψις, ἀλλὰ καὶ ἀνεσις, ἀρκεῖ μόνον κατὰ τὸν χρόνον τὴν θλίψεων διαρκῶς νὰ ἐκκοριπώμεν τὸν Θεόν, ὅπως ἔπραττον καὶ οἱ τρεῖς παῖδες.

Διότι οὕτω εἰς τὴν κόμινον ἐρρήθησαν καὶ οὔτε τότε ἐληομήνησαν τὸ καθῆκον τῆς προσευχῆς, οὔτε τοὺς ἐτρόμαζεν ἡ φωτιά, **Β** ἀλλὰ καίτοι τοὺς ἔζωνον ἀπὸ παντοῦ φλόγες, μὲ περισσότεραν προθυμίαν ἀπὸ ἐκεῖνους, ποὺ κάθονταν μὲ ἡσυχίαν εἰς τὸ δωμάτιόν τους, ἀνέπεμπον τὰς λεράς ἐκεῖνας προσευχάς. Διὰ τοῦτο προφυλακτικὸν μέσον ἔγινεν ἐκ αὐτοῦ: ἡ φωτιά, ἐνδύμα ἢ φλόγα, πυρρὴ ἢ κάμινος, καὶ ἐνῷ τοὺς ἐδέκθη, δεμένους, τοὺς ἔδωκε πῶμα λυμένους. Ἐξάβη σάρματα θνητὰ καὶ ἀπεμακρύνθη αὐτῶν ὡς νὰ ἦσαν ἔθνηματα. Δὲν ἐσεβάσθη τὴν φύσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τὴν εὐσέβειαν, ποὺ εἶχεν ἡ φύσις των. Ἐδέσσε τὰ πόδια αὐτῶν ὁ ὑπάρχων καὶ ἔδεσεν τὰ πόδια τὴν ἐνεργεσίαν τοῦ πυρός.

Παράξενον πρᾶγμα! τοὺς δεμένους ἔλυσεν ἡ φωτιά καὶ αὐτὴ πλέον ἔδενετο ὑπὸ πῶν λυμένων. Δηλαδὴ ἡ εὐσέβεια τῶν νέων τούτων μετέβαλε τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, **Γ** ἡ μάλλον δὲν τὴν μετέβαλεν, ἀλλὰ ὄντως αὐτὸ ποὺ εἶναι πολὺ ἐκκλητικώτερον, ἐνῷ ἡ φύσις ἔμενε ἀμετάβλητος, ἐστατήρησε τὴν λειτουργίαν της, διότι δὲν ἐκδύσεν ἢ αἰσθῆ, ἀλλὰ ἐνῷ ἡμῶν ἀνομμένη δὲν ἔκαε. Καὶ τὸ πλέον θαυμαστὸν καὶ παραδοξὸν εἶναι, ὅτι τὸ φῶς ἔμενον αὐτὸ δὲν παρετηρήθη μόνον εἰς τὰ σάρματα τῶν ἀγίων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα καὶ ἐκδημιότα των. Καὶ καθὼς προκεκείμενον περὶ τῶν ἀποστόλων τὰ ἐνδύματα τοῦ Παύλου ἐξεδύκον δαίμονας καὶ ἀσθενοῦσας (Πράξ. 19: 12) καὶ ἡ σὰν τοῦ Ἰσίδρου τὸν θάνατον (Πράξ. 3: 16) ἔτσι καὶ τῶν ποικίλων αἰσθῶν τὰ ἐνδύματα κατήγγησαν

τὴν δύναμιν τῆς φωτὸς. Δὲν γνωρίζω πῶς νὰ οἶς διότι νὰ καταλάβετε, διότι τὸ θεῶν οὗτο εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ κάθε διήγησιν. D Παρατηρήσατε διατί. Καὶ ἔκρινεν ἡ φωτιά καὶ δὲν ἔκρινε. Διότι ὅταν ἤρκετο εἰς ἐκτασὴν μετὰ τὰ σώματα τῶν ἁγίων δὲν νὰ ἔκρινε ὅταν δὲ ἐπρεπε νὰ σπασθῇ τὰ δεσμά, ἔκρινε. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔκρινε μὲν τὰ δεσμά, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε τοὺς ἀστρογάλους τῶν ποδῶν. Ἔβλεπε πᾶσαν πλησίον ἦτο. Καὶ ὅμως δὲν ἤλπιζατο ἀπὸ τὴν ἀντίστασιν, ὅπως ἐτόλμησε νὰ προσωμῆται πρὸς πέρα ἀπὸ τὰ δεσμά. "Ἔβλεπεν ὁ τύραννος καὶ ἔλυσεν ἡ φωτιά, διὰ νὰ μάθῃς τοῦ θαυμάριου τὴν θρησιώδιαν καὶ πᾶν στοιχείον τῆς φύσεως τὴν ὑπακοὴν πρὸς τὸν Θεόν. Διὰ τὴν λοιπὴν τὸς ἔβλεπεν ὅπου ἀπρόσμετο νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν φωτιάν. Διὰ νὰ γίνῃ μεγαλύτερα ἡ ἐντύπωσις τοῦ θαύματος, διὰ νὰ φανῇ, παροξοῦντο τὸ σημεῖον, ἵνα μὴ νομίσῃς ὅτι οὗτα ποὺ ἐβλέπεις ὅταν ὁπτικῇ ἀπάτῃ. E Διότι, ἐάν δὲν ἦτο φωτιά, ἡ φωτιά αὐτὴ τῆς καμίνου, δὲν ἤθελε κατασφραγίσαι τὰ δεσμά, καὶ τὸ σπουδαιότερον, δὲν θὰ ἄρπαζε καὶ ἔκρινε αὐτοὺς πρὸς ἐκτασὴν ἔξω (Δανιὴλ 3, 24). Τώρα δὲ εἰς μὲν τοὺς ἔξω ἔβλεπε τὴν δύναμιν τῆς, εἰς δὲ τοὺς ἐντὸς τὴν ὑπακοὴν τῆς.

Σὺ ὅμως πρόσεξε τὸ ἔξω σημεῖον, ὅτι ὁ διάβολος, πᾶν τοτε, διὰ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁσίων πολέμει τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν ἰδίων, καταστρέφει τὴν δύναμιν του. Καὶ τοῦτο δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν θέλησιν του, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σοφίαν καὶ ἀπειρεπικὸν τοῦ Θεοῦ, ²⁴ A ὁ ὁποῖος τὰ ὅπλα καὶ τὰς μεθοδούς ἐκείνου, τὰς χρησιμοποιεῖ ἐναντίον τοῦ κεφαλῶς του. Αὐτὸ ἔγινε καὶ ἔξω. Ὁ μὲν διάβολος ἐνέπνευσεν ὡς τὸν τύραννον ἐκείνον νὰ μὴ ἀποκεφαλίσῃ τοὺς ἁγίους, οὕτως εἰς τὰ θηρία νὰ τοὺς παραδίσῃ, οὕτως δι' ἄλλου τρόπου νὰ τοὺς πτωρήσῃ, ἀλλὰ νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν φωτιάν τῆς καμίνου, διὰ νὰ μὴ διασπασθῶν τὰ λευκὰ τῶν, ὅπου θὰ ἐκτασθῶν τὰ σώματα τῶν καὶ ἡ σκάκι τῶν λευκῶν θὰ ἀνεμαίγυντο μετὰ τὴν σκάκι τῶν κληματαδίων ὁ Θεὸς ὅμως αὐτὸ τὸ ἴδιον μέσον μετεχειρίσθη, διὰ νὰ καταργήσῃ τὴν ἀσεβειαν. Μὲ πᾶν τρόπον, αὐτὸ θὰ εἶναι εἴπω τώρα.

Θεὸς ἀπὸ τοὺς Πέρσας θεωρεῖται ἡ φωτιά B καὶ μετὰ πολλὰν εὐλάβειαν αἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν χώραν ἐκείνην θάρσασαν τὴν τιμὴν αὐτῇ καὶ σήμερον. Θέλων λοιπὸν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ρίζαν νὰ καταργήσῃ τὴν ὁσὴν τῆς ἀσεβείας αὐτῆς, ἐπέτρεψε μετὰ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ πτωρῇσθω. διὰ νὰ ἴδωσιν μετὰ μάτια τους, οἱ λατρεύοντες τὴν φωτιάν, τὴν νύκτα, ποὺ θὰ εἴδωσιν εἰς τοὺς δούλους του, καὶ εἶσι διὰ τῶν ἔργων θὰ ἐκτελεσθῶν αὐτοῦ, ὅτι οἱ Θεοὶ τῶν ἐθνικῶν οὐ μόνον τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ φοβούνται.

4. Παρατήρησατε δὲ ὅτι ἀπὸ τοὺς ἀντιθέτους πλέκεται ὁ

στέφανος τῆς νύκτος C καὶ οἱ μάρτυρες τοῦ θανάτου γίνονται αὐτὰ οὕτως οἱ ἔθνοι. ἀλλὰ ἀπέναντι, λέγει, ὁ βασιλεὺς Ναβουκοδονόσορ ἀνθρώπους διὰ νὰ συνάξῃ ὅλους τοὺς ὑπάρχοντες καὶ στρατηγούς καὶ κοινάρχους καὶ κοινάρχους καὶ τυράντους καὶ τοὺς ἔκοντας ἐξαύσαν καὶ ὅλους τοὺς ἄρχοντας τῶν χωρῶν νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸ θεῖον τῆς ἐκείνου καὶ ἐπορεύθησαν ὅλοι (Δαν. 3, 2). Ὁ ἔκβρος ἀποβάλλει τὸ θεῖον καὶ ὁ ἴδιος μαζεύει τοὺς θεατὰς. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁρᾷ τὸ στάδιον καὶ φέρει ὡς θεατὰς οἱ πικαίους ἀνθρώπους, οὕτως ἀσέβους τινάς, ἀλλὰ ἀπρόσμετους καὶ ἀκαταμέτρητους, διὰ νὰ γίνῃ ἡ μαρτυρία αὐτῶν ὁλόκληρος ἀπὸ πολλοῦ. "Ἦλθον προσκεκλημένοι δι' ἀρισμένην ὑπόθεσιν D καὶ θύγοντες ὅπου εἶδον ὅλα ἄλλα. "Ἦλθον διὰ νὰ προσκυνήσωσιν τὴν εἰκόνα καὶ ἀνταρῆσαν μετὰ περιφρόνησιν πρὸς τὴν εἰκόνα καὶ μετὰ θυμωσὸν διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, λόγῳ τῶν εἰσαρετικῶν σημείων, ποὺ ἦσαν εἰς τοὺς παῖδας τοὺτους. Πρόσεξε ἀκόμη νὰ ἴδῃς, ποὺ εἶπε γίνῃ τὸ θεῖον τοῦτο, ὅπως μέσος εἰς τὴν πόλιν, οὕτως μέσος εἰς κάποιαν χώραν, ἀλλὰ εἰς ὁράλῃν καὶ γυμνὴν πεδιάδα συγκροτεῖται τὸ θεῖον τοῦτο τῆς Οἰκουμένης. Διὰ τὴν εἰς τὴν πεδιάδα Δαυὶδ, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν ἔστησε τὴν εἰκόνα καὶ ὁ κήρυξ περὶ τὴν ἐκτασὴν: εἰς οὗς δίδεται ἐντολή, θύνη, φυλάξαι, λαοί, γλώσσαι, τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὥραν θὰ ἀκούσῃτε τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος καὶ τῆς κούρας, καὶ σὺν ὅσῃς καὶ τοῦ φαιδρίου καὶ συμφωνίας καὶ πάντες εἰδούς μουσικῶν ὁργάνων, νὰ πέσῃτε καὶ προσκυνήσῃτε τὴν εἰκόνα τὴν χρυσοῦν E (διὸτι ἡληθὴν) πᾶσις ἦτο νὰ προσκυνήσωσιν τὸ εἶδωλον), καὶ οἱ οἱ δὲν θὰ πέσῃ νὰ προσκυνήσῃ, τὴν ἴδιαν ὥραν θὰ περῇ εἰς τὸ ἀναμμένο καμίνον (Δανιὴλ 3, 4-6): Εἶδες πόσον δόσκολοι γίνονται αἱ θύγαντες, πόσον δικαίᾳ ἡ ἐπεδουλή, πόσον βαθεῖ τὸ θαῦμα καὶ ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη εἶναι κτηνός; Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇς, διότι ὅσον περισσότερον θὰ αὐξήσῃ τὰ μηχανήματά του ὁ ἐκβρὸς, ὅσον περισσότερο φανερώσῃ τὴν ἀνδρείαν τῶν παίδων. Διότι διὰ τοῦτο ὅπῃς συμφωνία τῶν μουσικῶν ὁργάνων, διὰ τοῦτο ἦτο ἡ καιρομένη κάμινος, διὰ νὰ πολιορκῇ τὰς ψυχὰς τῶν θεῶν τῶν εὐκαρίστητος καὶ φέδος. Εἶναι κανεὶς ἐξ αὐτῶν δόστροπος καὶ μὴ ὑποτασσόμενος ἐκκολα: ²⁵ A "Ἄς τὸν κόνη παλακόν, λέγει, ἡ γυμναστικὴ μελῳδία τῆς παναρμονίου μουσικῆς. Εἶναι κανεὶς ἄλλος ἀνώτερος τῆς ἐπεδουλή: Ἄς τοῦ προεὐκῆ φέδος καὶ κατὰ τὴν ἡ ὥρην τῆς φωτὸς τῆς καμίνου. Καὶ εἶσι ὑπάρχει φέδος καὶ εὐκαρίστητος. Αὕτη μὲν διὰ τῆς ἀκοῆς, οὗτος δὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν. Ἐν τοῖς τὴν γενναίωσιν τῆς ψυχῆς τῶν μικρῶν αὐτῶν παιδῶν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν κατενίκησε. Καθὼς δὲ ὅταν

ἔπεισαν εἰς τὴν φατίαν, θύσαν κάρια αὐτῆς, εἶσι καὶ κάθε ἐπιδουλοῦν καὶ ἀγαγίαν περιφρόνησαν. Ὅλα δὲ αὐτὰ ὁ διάβολος τὰ προπαρασκεύασε δι' ἐκείνους μόνον, διότι διὰ τοῦς ὑπηκόους τοῦ βασι μόνον δὲν εἶπε καμμίαν ἀντιβολίαν, ἀλλὰ τοῦναντίον εἶπε πεποθεῖσαν μεγάλην, ὅτι κανεῖς δὲν θὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως.

Ἀφοῦ δὲ ὅλοι ἔπεισαν καὶ ἐνιστήσαν, τότε ὁδηγοῦνται εἰς τὸ μέσον ὧν τὰ παῖδι τὰυτὰ μόνον, διὰ νὰ γίνῃ λαμπρότερα διὰ τοῦ χρόπου τούτου ἢ νύκτ, διότι μέσα αὐ τόνον πλῆθος μόνον αὐτὰ θὰ ἀνεκφράσσοντο νικηταί. **Β** Δὲν δὲ ἦτο δὲ τὸ πρᾶγμα τόσον θαυμαστὸν ἔάν, χωρὶς νὰ νικηθῇ κανεῖς, αὐτοὶ παρουσιάζοντο καὶ πρῶτοι ἐπανερίωναν τὴν ἀνδρείαν των. Τὸ δὲ μένιστον καὶ παράδοξον εἶναι, ὅτι δὲν ἐπανερίωναν εἰς αὐτοὺς φάσον τὸ πλῆθος ποὺ ἐπροσκόνησε τὴν εἰκόνα, οὔτε τοὺς παρέλκυσε ψυχικῶς, οὔτε εἶπον μέσα τοὺς καὶ αὐτὰ αὐτὰ, ποὺ πολλὰς φορὰς συνήθως λέγονται οἱ ἄνθρωποι, ὅτι θὰ ἦτο ἐγκλημα, ἔάν ἐπρόκειτο πρῶτοι καὶ μόνον ἡμεῖς νὰ προσκυνώμεν, ἀφοῦ ἡμεῖς κατὰ τὴν αὐτὴν τὴν αὐτὴν εἰκόνα, κάμωμεν τὴν προσκύνῃσαν, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ δὲν θὰ μᾶς συγκατέστη καὶ ἀγαθὴ δικαιοσύνη; Καὶ ὅπως βλέποντες τὴν πύσιν τόνον τυράννον, **Γ** τίποτε αὐτὰ δὲν εἶπον, οὔτε καὶ διενεμήσαν. Πρόσεξε ἀκούη, παρακαλῶ, νὰ ἴδῃς καὶ τὴν κακοῦργον διάθεσιν ἐκείνων, ποὺ τοὺς διάβαλον καὶ ὅτι μὲ κακοῦργον καὶ πικρίαν τοὺς καταγέγραπεν. «Εἶνα, λέγουν, ἄνδρες Ἰσραηλῆται, ποὺ τοὺς διώρισεν εἰς τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλωνίως» (Δαν. 3, 12). Δὲν ἀνέφερον δὲ χωρὶς σκοπὸν τὸ ἔθνος των καὶ δὲν ὑπενδύσαν τὴν πύσιν ποὺ ἔλαθον χωρὶς ὑπεροχῆς, ἀλλὰ τὸ ἔκαμον διὰ νὰ ἐρεθίσουν περισσότερον τὴν ὁργὴν τοῦ βασιλέως. Λέγοντες, τρόπον τινά, ὅτι ἐνῶ τοὺς δούλους, τοὺς αἰχμαλώτους, τοὺς μὴ ἔχοντας πατρίδα, τοὺς ἔκαμεν ἀρχοντας ἡμῶν, αὐτοὶ περιφρονῶν καὶ τὴν τήσιν τῆς καὶ ἔκαμον καὶ ἀσεβοῦν εἰς αὐτόν, ποὺ τοὺς ἐτίμησε. Διὰ τοῦτο λέγουν, καὶ Ἰουδαῖοι, τοὺς ὑπάρχοντες διώρισεν εἰς τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλωνίως, **Δ** δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὴν διαταγὴν σου καὶ δὲν λατρεύουν τοὺς Θεοὺς σου» (αὐτοῦ). Μάλιστα ἐπαινος εἶναι ἡ κατηγορία καὶ τὰ ἐγκλήματα γίνονται ἐγκλήματα καὶ ἡ περὶ αὐτῶν μαρτυρία δὲν παύει ὑποψίαν, ὅτι εἶναι ἀνακρίτης, διότι τὴν δίδουν οἱ ἐχθροί. Τῇ λοιπὸν ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς; Διέταξε νὰ φέρουν αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον διὰ νὰ τοὺς φοβήσῃ ἀπὸ παντοῦ. Ἀλλὰ τίποτε ἐκείνους δὲν ἐτρόμαξεν, οὔτε ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως, οὔτε τὸ ὅτι ἔμειναν μόνον ἐν τῇ μέσῃ τόνον πλῆθος, οὔτε ἡ φωτιὰ ποὺ ἐβλάστη, οὔτε ὁ ἥχος τῆς σάλπαγγος, οὔτε τὰ κόκκινα ἀπὸ

τὴν ὁργὴν πρόσωπον ὧν τῶν γύρω τους, ἀλλὰ περιφρονῶσαντες ὅλα αὐτὰ, ὡς νὰ ἐπρόκειτο **Ε** νὰ πέσουν σὲ ὁροσειρὴ πηγὴ ὕδατος, ἐμπαινον εἰς τὴν κάμινον, ἀφῆκοντες νὰ ἀκούσῃ ἡ μακαρία ἐκείνη φωνή: «ποῦς Θεοῦ σου δὲν λατρεύομεν καὶ τὴν χρυσὴν εἰκόνα, ποὺ ἔστησες, δὲν προσκυνούμεν» (Δαν. 3, 18).

Αὐτὴν τὴν ιστορίαν δὲν σὲς τὴν ἀνέφερα χωρὶς λόγον, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθετε ὅτι καὶ θυμὸς βασιλέως ἂν ὑπάρχῃ, εἴτε ἐπιβουλὴ στρατιωτῶν, εἴτε φθόνος ἐσθρῶν, εἴτε αἰσχυρὰ, εἴτε ἐρημία, εἴτε φωτιὰ, εἴτε κάμινος, εἴτε ἀναρίαντα κακὰ, τίποτε τὸν δικαίον ἄνθρωπον δὲν θὰ ἡμιπρέσῃ νὰ τὸν νικήσῃ καὶ φοβήσῃ. Διότι, ἔάν, ἐκεῖ ὅπου ἀσεβὴς ἦτο ὁ βασιλεὺς, δὲν ἐπροβλήθησαν αἱ νέαι τὸν θυμὸν τοῦ τυράννου, **Σ** ἂν πολλὸν περισσότερον ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα, ἀλλὰ νὰ ἔκαμεν θάρρος, διότι ἔκαμεν ἡμερον καὶ φιλόανθρωπον βασιλεῖα. Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν θλίψιν ταύτην, διότι μᾶς ἐδίδακεν ἀφοσίωσιν νὰ μάθωμεν, ἔξ ὧν ἐπιομεν, ὅτι αἱ θλίψεις κάνουν λαμπρότερους ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἐκείνους ποὺ γνωρίζουν νὰ ὑποφέρουν αὐτὰς μὲ γενναῖότητα. Διότι ἔάν οὗτοι δὲν ἐγένοντο δοῦλοι, δὲν θὰ ἐπανερίωναν τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης αὐτῶν ἔάν δὲν ἐγένοντο αἰχμαλῶται, δὲν θὰ ἐπανερίωναν τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς των ἔάν δὲν ἔκαμον τὴν κάτω πατρίδα, δὲν θὰ ἐγνωρίζαμεν τὴν ἀρετὴν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν βίου: ἔάν δὲν ἀγρίζετο ἐναντίον αὐτῶν ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς, **Θ** δὲν ἤξελομεν μάθει τὴν περὶ αὐτῶν ἀγάπην τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως.

5. Καὶ σὺ λοιπὸν ἔάν ἔχῃς τὴν ἀνάπιν τοῦ οὐρανίου βασιλέως καὶ εἰς τὴν κάμινον ἂν πέσης μὴ ἀπελπισθῇς καὶ ἀντιθέτως, ἂν εἶναι ἀργισμένος ἐναντίον σου, ἔστω καὶ ἂν εἰσὶ εἰς τὸν παράδεισον, νὰ μὴ ἔχῃς θάρρος. Διότι καὶ ὁ Ἀδὰμ ἦτο εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἐπειδὴ παρώργισε τὸν Θεόν, δὲν τὸν ἀφέλῃς τίποτε ὁ παράδεισος. Εἰς τὴν κάμινον ἦσαν οὗτοι καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἐνῶντες, δὲν τοὺς ἐβλάψεν ἡ κάμινος. Εἰς τὸν παράδεισον εὐρίσκειτο ὁ Ἀδὰμ, καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἀρελῆς ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Εἰς τὴν κάμινον ἐσθῆτο ὁ Ἰωὴ καὶ ἐπειδὴ ἦτο νικητὴς, ἐνίκησε. Πόσον καλύτερος εἶναι ὁ παράδεισος ἀπὸ τὴν κάμινον! **Ζ** Καὶ ὅπως τίποτε δὲν ἀφέλῃς τὴν ἀρετὴν τοῦ τόπου τὸν κατοικοῦντα εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ ὁ ἥχος ἐπρόδωκε τὸν ἐαυτὸν του, ὅπως καὶ δὲν ἐβλάψεν εἰς τίποτε ἡ ἀσημότης τοῦ τόπου τὸν περιφρουρούμενον ἀπὸ παντοῦ ὑπὸ τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν εἰς περιφρουρούμεν τὴν ψυχὴν μας, διότι τότε εἴτε ἐν ἡμῶν χρημάτων ἔλθῃ, εἴτε θάνατος, κανεῖς δὲν θὰ

ἡμποροῦν νὰ πᾶς ἀποτρέψῃ τὴν ἀρετὴν καὶ θὰ εἰμεθα οἱ ἐν-
ταξέστεροι ἀπὸ τοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὴν τὴν ἐντολὴν
ἔδωκε καὶ ὁ Χριστὸς, εἰπὼν: «νὰ γίνετε φρόνιμοι, ὅπως εἴ-
ναι τὰ φεῖδια» (Ματθ. 10, 16). Διότι καθὼς τὰ φεῖδια, ὅταν
διατρέξῃ κινδύνον ἀφίνε: ἐκτεθειμένον τὸ σῶμα καὶ φρον-
τίζει πῶς νὰ σώσῃ τὸ κεφάλαιον, ἔτσι καὶ σὺ, ὅταν παραστῇ ἄ-
νάγκῃ, μὴ διατάξῃς νὰ θυσιάσῃς εἴτε χρήματα, εἴτε σῶμα,
εἴτε τὴν παρουσίαν σου, εἴτε ὅλα ὅσα ἔχεις, διὰ νὰ διατρέ-
ψῃς τὴν εὐσέβειαν. D Καὶ πρέπει νὰ τὸ θυσιάσῃς, διότι
ἂν ἀπέλθῃς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μαζί με τὴν εὐσέβειαν,
ὅλα ὅσα ἔχεις, θὰ σοῦ τὰ δώσῃ πάλιν ὁ Θεὸς με περισ-
σότεραν λαμπρότητα, καὶ τὸ σῶμα σου με μεγαλιέραν δό-
ξαν θὰ τὸ ἀναστήσῃ πάλιν καὶ ἀντὶ χρημάτων θὰ σοῦ δώσῃ
τὰ ἀγαθὰ, ποὺ εἶναι ἀπερίγραπτα. Γιὼνδς δὲν ἐκτάθητο ἐπὶ
τῆς κόπρου ὁ Ἰσὺς ὑπομένων ζωὴν κεραιότεραν ἀπὸ ἀναρ-
μήτους θανάτους; Ἐπειδὴ ὅμως ἐκράτισσε τὴν εὐσέβειαν,
ἀπέκτησε πάλιν ὅσα ἀγαθὰ εἶχε προηγουμένως με μεγαλι-
έραν ἀρεθονίαν, τὸ κάλλος καὶ τὴν ὕψαιαν τοῦ σώματος, ὁ
ἀλόκληρον τὸν ὅμιλον τῶν παιδῶν του, τὰ κτήματα, καὶ τὸ
σπουδαιότερον ὅλων, τὸν λαμπρὸν στέφανον τῆς ὑπομο-
νῆς. E Συμβάινει καὶ ἐδῶ, ὅτι καὶ εἰς τὰ δένδρα. Διότι καὶ
ἂν κόψῃ κανεὶς τὸν καρπὸν μαζί με τὰ φύλλα, καὶ ἂν κόψῃ
ὅλους τοὺς κλάδους, ἂν μείνῃ ἡ ρίζα, ἀλόκληρον τὸ δέν-
δρον. Ἐναγίνεται με περισσότεραν ἱερὰδα. Ἔτσι καὶ εἰς
ἡμᾶς. Καὶ ἂν ὁ τοιοῦτος ἀφαιρεθῇ, καὶ ἂν τὸ σῶμα καταστρα-
φῇ, ἂν μείνῃ ἡ ρίζα τῆς εὐσεβείας, ὅλα πάλιν με μεγαλιέ-
ραν δόξαν θὰ τὸ ἀνανεώσῃ. Ἀποῦ λοιπὸν ἔτσι ἔχει τὸ
πρῶτον, ὅς συνέλαβεν, καὶ ὅς ἀποδόλωμεν κάθε ἀνησυχίαν
καὶ περιττὴν φροντίδα, στολίζοντες τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν
διὰ τοῦ στολισμοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ καθιστώντες τὰ μέλη τοῦ
σώματος ἡμῶν ὅπλα δικαιοσύνης καὶ ὅχι ὅπλα τῆς ἀμαρτί-
ας. 37 A

Καὶ πρῶτον ἀπ' ὅλα ὅς συνήθισαμεν τὴν γλώσσαν μας
νὰ εἶναι ὑπερήτης τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, ἐκβάλλον-
τες ἰσθὲ δηλητήριον καὶ πονηρίαν καὶ μελέτην αἰσχυρῶν λό-
γων ἀπὸ τὸ στόμα μας. Λέγω τοῦτο, διότι ἀπὸ τὴν θέλησίν
μας ἐξορτάται νὰ κάμωμεν κάθε μέλος μας ὄργανον ἀμαρ-
τίας ἢ ἀρετῆς. Ἀκουσον λοιπὸν πῶς ἔκαμον τὴν γλῶσσαν
ἄλλοι μὲν ὅπλον ἀμαρτίας, ἄλλοι δὲ ἀρετῆς. Ἡ γλῶσσα
αὐτῶν εἶναι μάκαρ κατεργὰς (Ψαλμ. 36, 5). Κάποιος δὲ
ἄλλος λέγει διὰ τὴν γλῶσσάν του: «Ἡ γλῶσσά μου κινεῖ-
ται ὡς κάλαμος γραφέας ταχυγράφου» (Ψαλμ. 44, 2). Ἐ-
κείνη ἡ γλῶσσα ἔκαμεν φόνον, αὕτη δὲ ἔγραψε θεῖον νό-
μον. Διὰ τοῦτο ἐκείνη ἦτο μάκαρ, αὕτη δὲ κάλαμος, ὅτι

λόγω τῆς φρονείας τῆς. B ἄλλα λόγῳ τῆς θελήσεως ἐκείνων,
ποὺ τὴν μετεκρίκοντα. Διότι ἡ φωνὴ καὶ εἰς τὰς δύο γλῶσ-
σας ἦτο ἡ αὕτη, ἡ δὲ ἐργασία τῶν διαφορετικῶν.

Καὶ περὶ τοῦ στόματος δὲ πάλιν τὸ ἴδιον δύναται νὰ ἴδῃ
κανεὶς. Διότι ἄλλοι μὲν εἶπον τὸ σῶμα γεμάτον ἀπὸ σαπ-
λον καὶ πονηρίαν καὶ διὰ τοῦτο ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἔλε-
γε: «Τὸ στόμα αὐτῶν εἶναι γεμάτον ἀπὸ βλασφημίας πρὸς
τὸν Θεὸν καὶ πικρίαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους» (Ψαλμ. 13, 3).
Τοῦ ψαλμοῦ δὲ ὅμως τὸ στόμα δὲν ἦτο τοιοῦτον διότι ἔλεγε
περὶ αὐτοῦ ἐπὶ στόμα μου θὰ λαλήσῃ σοφίαν καὶ ἡ βαθεῖα
μελέτη τῆς καρδίας μου θὰ ἐκδηλωθῇ εἰς συνετοὺς λόγους
(Ψαλμ. 38, 4). Ἄλλοι δὲ πάλιν εἶπον κέρια γεμάτα ἀνο-
μίαν καὶ τοιοῦτος κατηγορῶν πάλιν ἔλεγε: «Εἰς τὰ κέρια των
εἶναι οἱ ἀνομίαι καὶ τὸ δεξιὸν των χερὶ εἶναι γεμάτον ἀπὸ ὁ-
ρα παρανομίας» (Ψαλμ. 25, 10).

Αὐτὸς ὅμως εἶχε κέρια ποὺ ἔτισσε ἄλλα δὲν εἶχον μέ-
θη, C παρὰ νὰ ἐνυμνῶνται πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ
ἔλεγε περὶ αὐτῶν: «Ἡ ἐκτεντικὴ ὕψαις τῶν χειρῶν μου,
ὅς γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ σοῦ, Κύριε, ὡς θυσία ὑπερινῆς» (Ψαλμ.
140, 2). Καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας τὸ αὐτὸ πάλιν παρατηρεῖται.
Διότι ἐκείνων μὲν ἡ καρδία ἦτο πονηρὰ, αὐτοῦ δὲ εὐλαρι-
νῆς. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε περὶ αὐτῶν: «Ἡ καρδία αὐτῶν εἶ-
ναι πονηρὰ» (Ψαλμ. 3, 10), περὶ δὲ τοῦ ἐαυτοῦ του: «Ἀπὸ
τὴν καρδίαν μου ἐξεπήδησε λόγος ἀγαθός» (Ψαλμ. 44, 2).
Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἀκοήν. Διότι αὐτοὶ μὲν εἶχον
ἀκοήν θηρίων ἡμιμακτον καὶ αἰσθηρὰν καὶ ἐλέγξαν αὐτοὺς.
ἔλεγε ὅτι εἶναι, ὡς ἀσπίδα κυρτὴ ποὺ κλείει τὸ αὐτί τῆς
(Ψαλμ. 57, 5), D ἡ δὲ ἀκοή αὐτοῦ ἦτο βαθεῖον λόγον. Καὶ
τοῦτο τὸ φανέρωσε εἰπὼν: «Θὰ κλίνω τὸ αὐτί μου εἰς πο-
ραβολὰς καὶ θὰ ἐξηγήσω με καθάρων τὸ δύσκολον πρόβλη-
μα, ποὺ θὰ διαπραγματευθῶ» (Ψαλμ. 48, 5).

Θ. Ταῦτα λοιπὸν ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, ὡς περὶ φρονήσεως
μὲν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῶν ἑαυτῶν μας διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ
τοῦ τρόπου τοῦτου θὰ ἀποκρούσῃμεν τὴν δογὴν τοῦ Θεοῦ.
Καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν ὡς κάμωμεν ὅπλα δικαιο-
σύνης, καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα καὶ χεῖρας καὶ πόδας, καὶ
καρδίαν καὶ γλῶσσαν καὶ ἀλόκληρον τὸ σῶμα μας ὡς τὸ
συνήθισαμεν νὰ εἶναι κατάλληλον μόνον διὰ τὴν ἀρετὴν.
Ἄς ἐνημνηθῶμεν δὲ καὶ τὰ τρία ἐκεῖνα ζητήματα περὶ τῶν
ὁσίων ἀμύληται εἰς τὴν ἀγάπην σας. E παρακαλῶν ἡμεῖς
νὰ μὴ ἔχετε κανένα ἐκέρων, οὔτε νὰ κακολογῆτε κανένα
ἐξ ἐκείνων, ποὺ οὐκ ἐλπίσαν καὶ τὰ ἀποβάλετε ἐκ τῶ
στόμα σας τὴν κακίαν τῶν ὁσίων συνήθειαν.
Καὶ περὶ μὲν τῶν δύο πρώτων ἐντολῶν θὰ σὺς ἀμύλη-

οὐκ ἄλλοτε, ολόκληρον δὲ αὐτὴν τὴν ἐδδομάδα θὰ τὴν ἀφιερῶμεν εἰς ἀμύληαν περὶ τῶν δοκῶν, ἀρχίζοντες ἔτι ἀπὸ τὴν εὐκολιέστεραν ἐντολὴν. Λέγομεν εὐκολιέστεραν, διότι δὲν εἶναι καθόλου κόπος νὰ κόψωμεν τὴν συνήθειαν τῶν ὀρκῶν, ἐὰν θελήσωμεν νὰ καταβάλλωμεν ἔστω καὶ μικρὰν προσοφείαν, ὑπενθυμίζοντες τοῦτο ὅτι ἐνὸς εἰς τὸν ἄλλον, νοθεύοντες, ἐπαβλέποντες, ταπεινόντες καὶ ζητούντες εὐθύναν ἀπὸ ἐκείνου, ποῦ τὸ ληρμονοῦν. 38 Ἀ δὲ τί ποῖον ἀφέλειαν θὰ ἔχωμεν ἐκ τῆς ἀποσχῆς ἀπὸ τὰ φαγητά, λόγῳ τῆς νηστείας, ἐὰν δὲν ἀπομακρύνωμεν ἐκ τῆς ψυχῆς μας τὰς κακὰς συνήθειας; Ἰδοὺ, σήμερον ἐπιείνομεν κατ' ὅλην τὴν ἡμέραν τελείως νηστικοί, τὸ δὲ ἁπλῶς θὰ καθίσωμεν εἰς τράπεζαν διαφορεπτεῖν ἀπὸ τὴν καθεστῆναι καὶ λιτὴν διὰ τὰ φάρμακα. Ἀρὰ γε ἡμπορεῖ κανεὶς ἀπὸ ἡμῶν νὰ εἰπῇ οὐ καὶ τὸν σημερινὸν θῶν τὸν ἡλλασεν ὅπως καὶ τὴν τράπεζαν; οὐ καὶ τὴν κατὴν συνήθειαν μετέβαλεν ὅπως καὶ τὴν τροφὴν; Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ νομίζω. Κατὰ τὸν αὐτοῦ ποῖον ἀφέλειαν ἔχομεν ἐκ τῆς νηστείας; Διὰ τοῦτο σὺς παρακαλῶ, B καὶ δὲν θὰ παύσῃ νὰ σὺς παρακαλῶ, νὰ κάνετε τὸ ἔξῃ; νὰ παίρνετε ξεχωριστὰ μίαν ἐντολὴν καὶ ἐπὶ ὅσῳ καὶ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἀσκολῶσθε μετ' αὐτὴν καὶ νὰ προσπαθεῖτε νὰ τὴν ἐφαρμόσετε.

Καὶ ὅπως μερικαὶ φιλοτιμοῦνται καὶ ἀμύλῳνται μετὰ θαυμασίου, ποῖος νὰ περῶσιν τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἀποκλὴν ἀπὸ τὰ φαγητά, καὶ εἴτι ἄλλοι μὲν μένουσιν τελείως νηστικοὶ ὅσο ἡμέρας, ἄλλοι δὲ οὐ μόνον κραστὶ καὶ λάδι ἀλλὰ καὶ κάθε φαγητὸν γενικῶς ἀπομακρύνουσι ἀπὸ τὸ τραπέζι τους καὶ ἀρκεῖται εἰς ψαλὶ καὶ νερό, περνοῦν ὅλην τὴν ταπεινοκοσίαν, εἴτι νὰ κόψωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅς ἀναπτόμεν μετὰ ἡμῶν ἀμύληαν, ὥστε νὰ ἐξαφανίσωμεν τὴν πληθύναν τῶν ὀρκῶν. Τοῦτο εἶναι ἀφελιμώτερον ἀπὸ κάθε νηστείαν, C τοῦτο εἶναι ἐπιμερέστερον ἀπὸ κάθε σκληραγωγίαν.

Τὴν αὐτὴν δὲ προθυμίαν τὴν ὁποίαν δεκνύμεν εἰς τὴν ἀποκλὴν ἀπὸ τὰ φαγητά, νὰ δεξώμεν καὶ εἰς τὴν ἀποκλὴν ἀπὸ τοὺς ὀρκους, διότι θὰ κατηγορηθῶμεν ὡς ὑπερβολικὰ ἀνόητοι μετὰ τὸ νὰ περικοποῦμεν ὅσα ἀπαγορεύονται καὶ νὰ ἐνδιαφερόμεθα μετὰ μεγάλην προθυμίαν περὶ ἐκείνων, ποῦ εἶναι ἀδιάφορα. Λέγω τοῦτο, διότι τὸ νὰ φάγῃ κανεὶς δὲν ἀπαγορεύεται, τὸ νὰ ὀρκίζωται ὅμως ἀπαγορεύεται. Ἡμεῖς ὅμως ἐνθ' ἀπὸ τὰ ἐπιτρεπόμενα ἀπομακρυνόμεθα, ταλμίζομεν νὰ παραδοῖναιμεν ὅσα ἀπαγορεύονται. Διὰ τοῦτο, ἀγαπητοί, σὺς παρακαλῶ νὰ ἀλλάξετε κάπως εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀλλαγῆς νὰ δεῖτε ἀπ' αὐτό.

Ἄν δὲ μετὰ τούτην προθυμίαν D καὶ πραυκὴν περῶσῃ

μετὰ τὴν παροῦσαν νηστείαν καὶ αὐτὴν μετὰ τὴν ἐδδομάδα καταπορεύομεν νὰ μὴ ἀσκαθώμεν καθόλου, τὴν δὲ ἐπομένην νὰ σβήσωμεν τὴν ἀρχὴν, τὴν δὲ κατόπιν νὰ ξεριζώσωμεν τὴν κακολογίαν, τὴν μετέπειτα ἄλλα πάλιν πολλὰ νὰ καταπορεύομεν, ἔτσι, προκαρῶντες σιγὰ - σιγὰ, θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, θὰ διαφύγωμεν τὸν παρόντα κινδύνον, θὰ κάμωμεν εὐμενὴ πρὸς ἡμᾶς τὸν Θεόν, τὸ πλῆθος θὰ γυρίσῃ πάλιν εἰς τὴν πόλιν μας, καὶ θὰ διδάσκειν τώρα αὐτοὺς, ποῦ ἐδραπέτευσαν, νὰ μὴ ἀναθέτουν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας των εἰς τόπους ὑποφαιδῆς καὶ εἰς τὴν φυγὴν καὶ ἀνακάρησιν, ἀλλὰ εἰς τὴν εὐσέβειαν τῆς σωφίας καὶ τοὺς ἐναρέτους τρόπους. Ἐτοί φερόμενοι καὶ πῶν ἔδει καὶ πῶν ἐκεῖ θὰ ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, E τὸν ἀποφύγετε ὅλα νὰ ἀκωθώμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλονεικίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνέκει ἡ δόξα, συγκοινωνεῖς δὲ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΝΑ ΓΝΩΣΕΡΗ ΜΕ ΓΕΝΝΑΙΟ-
ΤΗΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗΝ ΑΠΕΙΛΗΝ, ΕΧΩΝ ΩΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΙ
ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΚΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΩΒ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΝΗΣΕΥΣΑΤΕΣ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ
ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΦΟΒΗΤΑΙ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ, ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΑΚΑΡΤΙΑΝ ΚΑΙ
ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΕΛΛΟΙΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΜΕ ΚΑΘΕ ΓΡΟΝΟΝ ΠΡΕ-
ΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΟΥΣ ΟΡΚΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΕΙΣΜΟΝ.

1. Ἡ διήγησις περὶ τῶν τριῶν παίδων ⁵⁰ Α καὶ τῆς καμίνου τῆς βαθυλῶνος δια ὁλόγον, ὅπως φαίνεται, παρηγόρησε τὴν ἀγάπην σου χρεός, καθὼς ὁλόγη καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωβ καὶ ἡ κόπος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκάθητο, ἡ ὅποια ἐγενε λαμπρότερα ἀπὸ κάθε θρόνον βασιλικῶν καὶ πολλῆς ἀφελείας πρόξενος. Διότι ἀπὸ τὴν θέαν βασιλικῶν θρόνου κατένα θετικῶν κέρδος δὲν ἔχουν οἱ θεαταὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον προσωρινὴν εὐχαρίστησιν, ποῦ κομίσαν πραγματικὴν ἀπρέλειαν δὲν ἔχει, ἀπὸ τὴν θέαν ὅμως τῆς κοπρίας τοῦ Ἰωβ ὅθεν ἀπρέλειαν θὰ ἀποκομίσῃ κανεὶς καὶ φιλοσοφίαν πολλήν καὶ προτροπὴν εἰς τὸ νὰ εἶναι ὑπομονητικὸς. Διὰ τοῦτο τώρα πολλοὶ κἀνουν μακρὸν καὶ θαλάσσιον ταξίδι, ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς τρέχοντες εἰς τὴν Ἀραβίαν διὰ νὰ ἴδωσιν τὴν κόπριν ἐκείνην, καὶ ὁποῦ τὴν ἴδωσιν νὰ καταπι- λήσωσιν τὴν γῆν, ποῦ ὑπῆρξε τὸ στάδιον τῶν ἀγώνων τοῦ στεφανωμένου ταύτου νικητοῦ καὶ ἐδέχθη τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ χρυσὸν αἷμά του. Β Διότι δὲν ἔμπορεῖ νὰ παραβλεπῇ ἡ λαμπρότης κανενὸς βασιλικοῦ ἐνδύματος πρὸς τὴν συληνότη- ταν τοῦ σώματος ἐκείνου, ποῦ ἐδαπίζετο ὅχι εἰς ξένον, ἀλλὰ εἰς τὸ ἴδιόν του αἷμα.

Καὶ αἱ πλῆγαι τοῦ δὲ ἦσαν πολυτιμότεραι ὅλων τῶν πολυτίμων λίθων. Διότι ἡ μὲν φύσις τῶν μαργαρίτων δὲν ὀφελεί καθόλου τὸν θίον μας, οὔτε ἱκανοποιεῖ τὰς ἀπαλή- τους ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων, αἱ πλῆγαι ὅμως ἐκείναι φέ- ρουν παρηγορίαν εἰς κάθε λύπην καὶ στενοχωρίαν. Καὶ διὰ νὰ πεισθῇ, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου, σοὶ φέρω τὸ εἶδος παράδειγμα: Ἐάν κάποι ἕνας παιδί γνήσιον καὶ μο- νογενὲς καὶ δεξιὸς εἰς αὐτὸν ἀναριθμήτους μαργαρίτας, δὲν θὰ ἠμπούρεσε νὰ τὸν παρηγορήσῃ διὰ τὴν συμφορὴν. οὔτε

νὰ τοῦ ἐξαλείψῃς τὸν πόνον· ὅταν ὅμως θὰ τοῦ ἀπεκθυή- σης τὰς πλῆγας τοῦ Ἰωβ εὐκολα θὰ τὸν παρηγορήσῃς, ἀν τοῦ εἴπῃς τὰ εἰρη: Διὰτὶ πενθεῖς, καλὲ μου ἀνθρώπε: Σὺ μὲν ἔλασες ἕνα μόνο παιδί, ὁ δὲ μακάριος ἐκεῖνος, C ὁποῦ ἔλασεν ὅλα του τὰ παιδιά, ποῦ ἀποτελοῦσαν μίαν ὀράδα, ἐ- πληρώθηκε καὶ εἰς αὐτὸ ὁλόγη τὸ σῶμα του, καὶ γυνὸς ἐ- κάθητο ἐπὶ τῆς κοπρίας, γερούτος παιντοῦ πύον, ἀγὰ - ἀγὰ ἐξαντλούμενος σωματικῶς, αὐτὸς δὲ ὁλοκαίρ, ὁ ἀληθινός, ὁ θεοσεβής, ὁ εὐρισκόμενος μακρὰν ἀπὸ κάθε κακῶν πράγμα, ὁ ἔσων τὸν Θεὸν μάρτυρα τῆς ἀρετῆς του. Ἄν τοῦ εἴπῃς, αὐτὸς, ἐσθῆτος ἔλην τὴν λύπην τοῦ πενθοῦντος, καὶ ἐξήλε- ψες αὐτὸν ὅλον τὸν πόνον. Ἐπει τὰ τραύματα τοῦ δικαίου γίνονται ὀφελιμότερα ἀπὸ τὸ μαργαριτάρι. Ζηγαροφῆσα- τε λοιπὸν καὶ σεις νεερός μέσα σας τὸν ὀλλήτην Ἰωβ καὶ θὰ νομίζετε ὅτι ἐλέησε τὴν κοπρίαν ἐκείνην B καὶ κοθή- μενον εἰς τὸ μέσον οὕτως τὸν ἀνδριάντα τὸν χρυσὸν καὶ στολισμένον μὲ πολυτίμους λίθους τόν... δὲν γνωρίζω πῶς νὰ τὸν χαρακτηρίσω, διότι δὲν εἰκόμην τόσον πολυτίμον ε- λην, ποῦ νὰ ἠμπορῶ νὰ τὴν παραβάλω μὲ τὸ ματαμένον ἐ- κείνο σῶμα. Τόσον ἡ φύσις τῆς σαρκὸς ἐκείνης ἦτο αὐτηκρί- τως πολυτιμότερα ἀπὸ κάθε πολυτιμιωτάτην ὕλην ⁵¹ Α καὶ αἱ πλῆγαι λαμπρότεραι τῶν ἡλικῶν ἁκτίνων. Διότι αὐταὶ μὲν φωτίζουν τὰ ράτια τοῦ σώματος, ἐνῷ ἐκείναι τὸ μέγα τῆς διανοίας καὶ διὰ πάντα ἐκφράζουσιν τὸν διέβολον.

Διὰ ταῦτα μετὰ τὴν πλῆγην αὐτὴν ἀπεμακρόνη καὶ ἐ- ληφανίσθη. Σὺ, δὲ, ἀγαπήτῃ, ἀπ' αὐτὸ πὺ γεγονός δύνασαι νὰ ἐννοήσῃς πῶσιν μεγάλην ἀπρέλειαν φέρουν αἱ θλίψεις. Ὅταν δὲ Ἰωβ ἔλῃσε μέσα εἰς τὰ πλοῦτη καὶ μὲ ἀνεῖν, ἐ- τόλμησε νὰ τὸν διαβάλῃ ὁ διαβάλος πρὸς τὸν Θεόν, ἔτσι καὶ φευδῆς, ἀλλὰ πάντως ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, ὡς ἄνθρωπος διωρε- αν σὲ σέβεται ὁ Ἰωβ:» (Ἰωβ 1: 9). Ὅταν ὅμως τὸν ἐξε- γύμνωσε καὶ τὸν ἔκαμε πτωχόν, B δὲν ἐτόλμησεν οὔτε γὰρ νὰ εἴπῃ. Ὅταν μὲν ἦτο πλούσιος ἤθελε νὰ παλαίσῃ ἐναν- τίον του, καὶ ἀπειλοῦσε νὰ τὸν νικήσῃ· ὅταν δὲ τὸν ἔκαμε πτωχόν, καὶ τοῦ τὸ ἐπῆρε ὅλα καὶ τὸν ἔρριπεν εἰς πολλὴν μεγά- λην θλίπην, τότε ἔφυγε μακρὰν οὐτοῦ. Καὶ ὅταν ἦτο ὀλίγης δοκίμων ἐναντίον του τὰ χεῖρα, ὅταν δὲ τοῦ κατακοιμή- τασε τὸ σῶμα, τότε ἔφυγε, διότι ἐνίκηθη.

Εἶδες πόσον ἀνέτερον καὶ χρησιμώτερον πρᾶγμα, εἰ' ἐ- κείνους ποὺ εἶναι νηρόλαιο, εἶναι ἡ πτωχεία ἀπὸ τὸν πλοῦ- τον, ἡ δόξαθεσία καὶ δόσθνεῖα ἀπὸ τὴν ὀγείαν, ὁ πειρασμός ἀπὸ τὴν ἀνεστη καὶ πῶς λαμπρότερος καὶ δυνατωτέρως κάνει τοὺς ὀλλήτας;

Πόλος εἶδε, ποῖος ἔλασσε τόσον θαυμαστὸς ἀγῶνας;

Οἱ πυγμάχοι τῶν κοσμικῶν ἀγώνων στεφανοῦνται καὶ ἀναγ-
νυρίζονται ὡς νικηταὶ ὅταν καταλήγουν τὰ κεφάλαια
τῶν ἀντιπάλων τῶν, ὁ δὲ δόξαλος ὅμως, Ὁ δὲ καταλήγῃ
τὸ σῶμα τοῦ δικαίου, ὅταν τὸ ἐρύπησεν μὲ πληγὰς καὶ ἀσθε-
νέστερον τὸ ἔκαμε, τότε ἐνικήθη καὶ ἀνεκαίρηται. Ὅταν δὲ
τοῦ δοκῇ ἀπὸ παντοῦ τὰς πλευράς, αὐτὸς μὲν τίποτε δὲν
ἀνέρισε, διότι δὲν ἠμώρεσε νὰ τοῦ ἀραιώσῃ τὸν θροῦ-
ρον τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς του, ἥμῃς ὅμως ἀφέλῃται, διότι
καὶ τὸν ἔκαμε λαμπρότερον καὶ διὰ τῆς τρύπας τῶν κλη-
γῶν ἐπέτρεψεν εἰς ἄλλους νὰ βλέπουν τὸν ἐσωτερικόν του
κόσμον καὶ νὰ μανθάνουν ἴδιον τὸν πλοῦτον τῆς ψυχῆς
του. Ὅταν ἐνόμιζεν ὅτι νικᾷ αὐτόν, τότε κατεντροπαλύν-
ετο πολὺ ἔφυγε καὶ δὲν εἶπε τίποτε. Πι συνέβη, ὡς διάδολε,
Διὰ ποῖον λόγον ἀνακαίρει, Ἀνὴρ ἔγινεν ὅλα ὅσα ἠθέλη-
σας, Ὡς δὲν κατέστρεψεν τὰ ποῖμα αὐτοῦ, τὰ κοπάδια τῶν
δοῶν, ἴππων καὶ ἡμιόνων, καὶ ὅλα τὰ παιδιὰ τὸν δὲν κατέ-
στρεψεν καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀλόκληρον δὲν τὸ καταλήγῃται,
Διὰ τοῖς λοιπὸν ἀνεκαίρηται, Διότι ἔγιναν, ἀπαντᾷ, ὅλα αὐτὰ
ποῦ ἠθέλει, ἐκεῖνο ὅμως, ποῦ κυρίως ἐπεδίωκεν καὶ ἐπιθυ-
μοῦσα καὶ διὰ νὰ τὸ ἐπαύκω ἔκαμε ὅλα αὐτά, τοῦτο δὲν ἔ-
γινε, δηλαδή δὲν ἐβλαβήκαμε. Διότι διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσω
νὰ ἀλαοσημῇται, λέγει, ἔκαμα ὅλα αὐτά. Ἀκού ὅμως δὲν
κατάρθωσα τοῦτο, τίποτε δὲν ὠφελήθηκα ἀπὸ τὴν ζημίαν
τῶν χρημάτων, ποῦ ἔκαμα, ἀπὸ τὴν ἀπώλειαν τῶν παιδιῶν,
ἀπὸ τὰς πληγὰς τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἔγινε τὸ ἀντίθετον ἀπὸ
ἐκεῖνο ποῦ ἠθέλει, τὸν ἔκαμα μὲ αὐτὰ λαμπρότερον καὶ ἐν-
δοξότερον. Ε. Κατάλαβε πόσον ὠφέλει ἡ θλίψις, ἀγαπητέ.
Ὡραῖον ἦτο τὸ σῶμα, ὅταν ἦτο ὑγιές, πολὺ δὲ ὠριότερον
ἔγινεν ὅταν κατεκώπη ἀπὸ τὰς πληγὰς ἐκεῖνας συνέβη δι-
αδὴ ἡ καὶ μὲ τὰ μαλλιά ποῦ εἶναι ὠρεῖα μὲν ὅταν εἶναι
ἀσφα καίρουν ὅμως ἀνέκαρπαστον ὠρεῖότητα καὶ ἐμφάνι-
σιν, ὅταν βαφοῦν πορφύρᾳ.

Εάν δὲν ἐλέβη αὐτὸν δὲν θὰ ἐννοεῖται τὴν καλὴν
σωματικὴν κατάστασιν τοῦ νικητοῦ 61 Α. Ἐάν δὲν τοῦ ἐ-
πυποῦσε τὸ σῶμα μὲ τὰς πληγὰς δὲν θὰ ἐξήρκετο ἀπὸ
μέσα αἱ λαμπραὶ ἀκτίνες τῆς ἀρετῆς. Ἐάν δὲν ἐκώλυνεν αὐ-
τὸν ἐπὶ τῆς κοπρίας δὲν θὰ ἐννοεῖται τὸν πνευματικόν
αὐτοῦ πλοῦτον.

Διότι δὲν εἶναι τῶσον λαμπρὸς ὁ βασιλεὺς καθήμενος
ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὅσον ἦτο ἐκεῖνος λαμπρὸς καὶ ἐκπορεύς κα-
θήμενος ἐπὶ τῆς κοπρίας, ἐπειδὴ κατόπιν ἀπὸ τὸν βασιλικὸν
θρόνον εἶναι ὁ θάνατος, μετὰ δὲ τὴν κοπρίαν ἐκεῖνην ἡ βα-
σιλεῖα τῶν οὐρανῶν.

2. Ὅλα λοιπὰ ταῦτα ἔκοντες ἐπὶ ὅσων ἂς συνέλαβεν

ἀπὸ τὴν λύπην, ποῦ πρὸς κατέκει, Διότι οὐδὲ διηγούμεαι αὐ-
τὰς τὰς ιστορίας διὰ νὰ ἐκπληθίσῃ ὅσα λέγει, ἀλλὰ διὰ νὰ
μυηθῇ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ὑπομονὴν τῶν γεννησάντων ἐκεῖ-
νων ἀνδρῶν, Ὡς δὲ νὰ μάθετε ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγμα-
τα, διὰ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα καὶ τίποτε δὲν εἶναι πράγματι
κακὸν παρὰ μόνον ἡ ἁμαρτία, οὔτε πτωχεία, οὔτε ἀσθένεια,
οὔτε ὄρεσις, οὔτε ζημία, οὔτε περικαρδία, οὔτε αὐτὰς ἀκό-
μη ὁ θάνατος, ποῦ θεωρεῖται τὸ κορύφωμα τῶν κακῶν.

Διότι αὐτὰ εἶναι εἰς ἐκείνους ποῦ φιλοσοφοῦν, μόνον
ἀνόματα, ὀνόματα συμφορῶν, καὶ πρὸς πραγματικὸν περιεχό-
μενον, ἡ δὲ ἀληθινή συμφορὰ εἶναι τὸ νὰ προσκρούσῃ πρὸς
τὸν Θεὸν καὶ νὰ κόμῃ κατὰ ποῦ δὲν ἀρῇ εἰς αὐτόν.
Τὴ κακὸν, παραδεγμάτων χάριν, προσεῖναι ὁ θάνατος, λέ-
γε μου, σὲ παρακαλῶ, Τὴ ἄλλα παρὰ δι, γρηγορώτερα σὲ
στελλεῖ εἰς τὸν γαλήνιον λιμένα καὶ εἰς τὴν ὑπάρσχον ἐκεῖ-
νην ζωὴν, Διότι καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, διὰ δὲν θὰ σὲ φονεύσῃ
ὁ θάνατος, αὐτὸς ὁ νόμος τῆς φύσεως δὲν θὰ ἔλθῃ καὶ δὲν
θὰ ἐκαλῇ τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν ψυχὴν, C Καὶ ἂν αὐτὸ ποῦ
φοβούμεθα τὸν θάνατον) δὲν γίνῃ τώρα, θὰ γίνῃ λίγο ὀ-
γώτερα. Μὴ νομίζετε δὲ, διὰ λέγω αὐτά, προσπορευόμενος
κατὰ φοβερὸν ἢ λυπηρὸν δι, θὰ πρὸς συμβῇ, Θεὸς φυλάξει.
Τὰ λέγω μόνον καὶ μόνον, διότι ἐντρέπομαι διὰ λογομα-
χίαν ἐκείνων, ποῦ φοβοῦνται τὸν θάνατον, Διὰ τί λέγει μου,
παρακαλῶ, ἐνῷ περιμένεις νὰ ἀπολαύσῃς τόσα πολλὰ ἀγα-
θὰ, ἐπὶ ὅποια οὔτε μάτι εἶδε, οὔτε αὐτί διόκουσε, οὔτε ἀνθρώ-
πινος νοῦς ἐφαντάσθηται (Α' Κορ. 2, 9) δὲν προθυμοποιῶ-
μαι νὰ νὰ ἀπολαύσῃς, ἀλλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀμελεῖς καὶ εἶσαι
τεμπέλης, Καὶ δὲν εἶσαι μόνον τεμπέλης, ἀλλὰ φοβῶμαι καὶ
αἰσθάνεσθαι φρίκην, Ἀσχημον πρᾶγμα δὲν εἶναι σὺ νὰ αἰ-
σθάνεσαι πόσον ὁδὸ τὸν θάνατον, ἐνῷ ὁ Παῦλος ἀνέστη-
σε διὰ διὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ διότι ἔμεινε εἰς τὴν παροῦ-
σαν ζωὴν καὶ γράφει πρὸς τοὺς Ρωμαίους Ελεγε δι, καὶ
εἰ καὶ πρὸς ὅλην μαζὴ στενάζει καὶ ἡμεῖς καίτοι ἀπολαύομεν
τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στενάζομεν ἀπὸ τὸ βά-
θος τῶν καρδιῶν μας Ρωμ. 8, 22-23. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν δι
διότι ἔθεωρε τὴν παροῦσαν ζωὴν ὡς κατὰ κακόν, ἀλλὰ διό-
τι ἐποθεύει τὴν μέλλουσαν διὰ τοῦτο ἔλεγε τρόπον πνὺ
τὰ ἑξῆς Ἐγείσθην τῆς θείας χάριτος καὶ δὲν ἀνέχωμαι τὴν
ἀναβολὴν Ἐκω τὰς ἀπαρχὰς τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος καὶ σπεύδω νὰ τὸ ἀποκτήσω ἀλόκληρον Ἀνέβα-
κα εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν, εἶδον τὴν ἀνέκαρπαστον ἐκεῖνην
δόξαν, τὰ λαμπρὰ βασιλικά ἀνάκτορα, ἔμαθα πόσον στε-
ροῦμαι μένον ἐδῶ καὶ δι' αὐτὸ στενάζω. Λέγει μου, σὲ πα-
ρακαλῶ τὸ ἔχεις Ἐάν ἓνας ἠθέλει σὲ εἰσπλάγχθῃ εἰς τὰ α-

νάκτορα τοῦ βασιλέως καὶ σοῦ δεξιῇ ἐπακριαζομένου τοῦ-
κου· νὰ ἀσπρίτουν πικροῦ καὶ ὅλην τὴν ἄλλην λαμπρὰν
ἐμφάνειαν, ἐπειτα δὲ ὡς ἐκεῖ νὰ σὲ εἰσαγάγῃ εἰς πικρὰν
καὶ ὀδυρὰν καὶ νὰ ἔσῃ σοῦ ὑποκείμενὸς ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον πάλιν
θα σὲ ἐπαναφέρῃ εἰς τὰ βασιλικά ὀνάκτορα καὶ θὰ σοῦ
ἐπιτρέψῃ νὰ μείνῃς διαρκῶς ἐκεῖ. Δὲν θὰ ἐδυσκολευσῇς καὶ
ἀνηκουάσῃς ἔστω καὶ ἂν ἔμεινες ὀλίγας ἡμέρας. Αὐτὸν
λοιπὸν τὸν συλλογιστὸν νὰ κίνησῃ διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
γῆν καὶ μαζί μὲ τὸν Παῦλον νὰ ἀναστενάξῃς ὅχι διὰ τὸν
θάνατον, ἀλλὰ διὰ τὴν παρουσίαν ζωῆς.

Ἄς γίνω ἐγὼ ὅπως ὁ Παῦλος λέγει, καὶ ποτὲ δὲν θὰ
φοβῆθαι τὸν θάνατον. Καὶ τί σὲ ἐμποδίζει, καλέ μου ἀνθρώ-
πε, νὰ γίνῃς σὺν τῷ Παύλῳ; Πικρὸς δὲν ἦτο ἐκεῖνος
σκηνωτοῦς δὲν ἦτο, ἀπλόος πολὺς δὲν ἦτο, διότι ἐάν
ἦτο πλουσιος καὶ εὐγενής, ὁ ἅγιος θὰ προετρέποντο αἱ
πικραὶ νὰ μιμηθῶν τὸν ὕμνον αὐτοῦ, θὰ εἶπον νὰ προσβάλ-
λουν τὴν πτωχείαν των, τὰ ὄργανα καμμίαν δικαιολογίαν
δὲν ἤμπορεῖς νὰ εἴπῃς, διότι χειρόναί, ἦτο ὁ ἄνθρωπος καὶ
ἐτρέφετο ἀπὸ τοὺς καθημερινοὺς κόπους του. Καὶ σὺ μὲν
ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς σοὶ διεδέσθης τὴν εὐσέβειαν ἀπὸ
τοὺς πατέρας σου καὶ ἐκ μικρῆς ἡλικίας ἀνεδράφῃς μὲ τὰ
ιερά γράμματα, ἐνθ' ἐκεῖνος καὶ θάλασμος εἶχε κρηματι-
σεῖ καὶ δούλικος καὶ ὀδοιπότης καὶ τὴν Ἐσκληρίαν ὅλασε
καὶ ὅμως τόσον πολὺν καὶ ὀλοκλήρωτον μετεβλήθη, ὥστε ὁ
λόγος νὰ τοῦ περάσῃ εἰς τὴν σφοδρότητα τῆς προθυμίας καὶ
νὰ λέγῃ «Γίνετε μιμηταὶ μου, καθὼς καὶ ἐγὼ ἐγίναμι μιμη-
τὴς τοῦ Χριστοῦ» (Α' Κορ. 11, 1). Ἐκεῖνος ἐγινε μιμητὴς
τοῦ Δεσποτοῦ καὶ σὺ δὲν μιμεῖσαι τὸν σὺνδουλὸν σου, ὁ
ὅποιος προσήλθεν εἰς τὴν πόσιν καὶ σὺν, ἢ ἐκ μεταβολῆς,
ἐνθ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀνεδράφῃς μὲ εὐσέβειαν.

Δὲν γνωρίζεις ὅτι δοκίμῳ μὲ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἂν
ζῷς ἀπέθανον ἐνθ' ὅσοι ζῶσι μὲ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἂν ἀκούῃ
ἀποθανόντων ζῶσι. Καὶ δὲν εἶναι ἰσχυρὸς μου αὐτὸς ὁ λόγος
εἶναι ἀπόφασις τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει πρὸς τὴν Μάρ-
θαν «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, καὶ ἂν ἀποθάνῃ σωμα-
τικῶς, θὰ ζῇ» (Ἰωάν. 11, 25). Μάρθα νομίζεις ὅτι εἶναι
παράλογον ἢ ὀκνηρὰ μάστιγας διδασκαλία καὶ δὲν πιστεύεις ὅτι λέ-
γει Ἐάν εἶσαι χριστιανὸς, πιστεύει εἰς τὸν Χριστὸν ἐόν τι-
στεύεις εἰς τὸν Χριστὸν, δεῖξέ μοι διὰ τῶν ἔργων τὴν πί-
στιν σου. Πῶς δὲ θὰ τὴν δείξῃς, διὰ τῶν ἔργων, θὰ τὴν
δείξῃς, ἐάν περιφρονῇς καὶ δὲν φοβῇς τὸν θάνατον, διότι
καὶ ἐκ τῶ σημεῖον τοῦτο διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους
ἐμεῖς οἱ χριστιανοί. C

Ἐκεῖνος δὲλαδὴ μὲ τὸ δῖόν του φοβόντα, τὸν θάνατον,

ἐπειδὴ δὲν παραδέχονται ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις τῶν νε-
κρῶν. Σὺ θύκας, ποὺ θαδίζεις εἰς καλὺτερον ὁρμήν καὶ εἶ-
σαι εἰς θέσιν νὰ φιλοσοφῇς περὶ τῆς ἐλπίδος τῆς μελλού-
σης ζωῆς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σὲ δικαιολογῇς κατεῖς,
αὐτοὶ ὅχι ἐνός μὲν πιστεύεις εἰς τὴν ἀνάστασιν, καὶ ὅχι
ἐτέρου, σὺν τοῖς μὴ πιστεύουσιν εἰς αὐτήν, φοβέσαι τὸν
θάνατον.

Ἀλλὰ δὲν φοβέσθαι τὸν θάνατον, ἀπαντῇ οὔτε τὸ νὰ
ἀποθάνῃ, ἀλλὰ τὸν κακὸν θάνατον, τὸ νὰ μὴ κόψῃς τὸ κε-
φάλι. Λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος εἶχε κακὸν θάνατον,
διότι ἀπεκεφαλώθη, ὁ Λοιπὸν ὁ Στέφανος ἀπέθανε μὲ
κακὸν θάνατον, διότι ἐλυθοβολήθη. Καὶ ὅλοι οἱ μάρτυρες,
κατὰ τὴν γνώμην σου, ἀπέθανον μὲ κακὸν θάνατον, ὡς
ὅλοι μὲν διὰ πυρὸς, ἄλλοι δὲ διὰ μακαίρας ἐτελεύτησαν τὴν
ζωὴν τους, καὶ ἄλλοι μὲν ἐρρίσθησαν εἰς τὴν θάλασσον,
ἄλλοι εἰς κρημνόν, ἄλλοι εἰς τὰ στίγματα τῶν θηρίων καὶ
ἐκεῖ ἀπέθανον. Δὲν εἶναι τοῦτο κακὸς θάνατος, καλέ μου
ἀνθρώπε, δηλαδὴ τὸ νὰ ἀποθάνῃ κανεὶς μὲ βίον καὶ θα-
σωνιστικὸν θάνατον, ἀλλὰ κακὸς θάνατος εἶναι, τὸ νὰ ἀπο-
θάνῃ κανεὶς ὁρμητικῶς, μέσα εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἄκουσε
λοιπὸν τὸν προφήτην, ποὺ φιλοσοφεῖ περὶ αὐτῶν τούτων
καὶ λέγει «Ὁ θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι κακός»
(Ψαλμ. 32, 22). Δὲν εἶπε θάνατος βίαιος εἶναι κακός, ἀλλὰ
τὸ, ὅτι ὁ θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι κακός. Δίκαια εἶπε
τοῦτο, διότι, ἀφοῦ φύγουν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον τοὺς πε-
ριμένοντες ἀντιπρόσωπος κλέσας, τιμωρίας αἰώνιας, σκυλίσια
φαρμακερὸν φάρμακον ποὺ δὲν σθένεται, τὸ σκότος τὸ ἐξότε-
ρον, τὰ δεσμά τὰ ἄλυστα, τὸν θανάτον ὁ τριγμός, ἡ θλίψις, ἡ
στενωχωρία καὶ ἡ αἰώνιος καταδίκη. E

3. Ὅταν λοιπὸν τοιαῦτα κακὰ περιμένουν τοὺς ἁμαρ-
τωλοὺς τί ἀφέλεια ἤθελε προκίψει εἰς αὐτοὺς, ἂν τελειώ-
σουν τὴν ζωὴν τους εἰς τὸ σῶσι καὶ εἰς τὸ κρεβάτι τους.
Τὸ ἴδιον καὶ διὰ τοὺς δικαίους. Καθόλου δὲν θὰ ζημιωθῶν,
διότι θὰ τερματίσουν τὴν παρούσαν ζωὴν μὲ ἔξοδος, σῆψιν
καὶ φωτιά, ἀφοῦ πρόκειται νὰ ἀπέλθουν εἰς τὸ αἰώνιον ἁ-
γαθόν. Πράγματι ὁ θάνατος τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι κακός. Τοι-
ούτος ἦτο ὁ θάνατος τοῦ πλουτοῦ ἐκεῖνου τῆς παραβολῆς,
ποὺ ἐδείξε περιφρόνησιν πρὸς τὸν Λόγον (Λουκ. 16, 19-
31). Οὗτος εἰς τὸ σῶσι, ἐπῶντο εἰς τὸ κρεβάτι, ἐπὶ παρο-
σίᾳ τῶν συγγενῶν του.⁶³ Α καὶ ὅχι μὲ βίον θάνατον ἐτε-
λεύησε τὴν ζωὴν του καὶ ὅμως ὅταν ἐπῆγεν ἐκεῖ, κατεκαίε-
το φοβερὰ, καὶς νὰ ἤμπορῇ νὰ εὕρῃ ὅτε μικρὸν παρηγο-
ρίαν ἀπὸ τὴν καλοπέρασιν, ποὺ εἶχεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον.
Ἀλλὰ δὲν συνέβη τὸ ἴδιον εἰς τὸν Λάζαρον. Οὗτος ἂν καὶ

Κάμνουν δηλαδή σὺν τὰ μικρὰ παιδιά, ποὺ φοβοῦνται τὰς προσωπίδας καὶ δὲν φοβοῦνται τὸ πῦρ. Διότι, ἐὰν τύχη νὰ βαστάζωνται πλησίον εἰς λακνόρι ὀνυμμένον, ἀπερίσκεπτα ἀπλῶνουν τὸ χεῖρ διὰ νὰ πιάσουν τὸ φῶς τοῦ λυκαριουῖ. Ἐπὶ τὴν μὲν τυπικότητα προσωπίδα φοβοῦνται, τὸ δὲ ἀληθινὰ φοβερό τὸ πῦρ, δὲν φοβοῦνται. Αὐτὰ κάμνουν καὶ ἡμεῖς. Φοβοῦμεθα τὸν θάνατον, ποὺ ἀρροῖζει μὲ εὐκολοκαταφρόνητον προσωπίδα, καὶ δὲν φοβοῦμεθα τὴν ἀμαρτίαν, ποὺ εἶναι ἀληθινὰ φοβερό πρῶγμα καὶ σὺν φωνῇ κατατρώγει τὴν συνείδησίν μας. Καὶ συμβαίνει συνήθως τοῦτο ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἔξ ἀπερισκεπτικῆς ἰδέας μας, ὅτι ἐὰν σκεφθῶμεν καλὰ τί εἶναι ὁ θάνατος ποτὲ δὲν θὰ τὸν φοβηθῶμεν.

Τὶ λοιπὸν εἶναι ὁ θάνατος; Ὁ θάνατος εἶναι ὅτι καὶ τὸ νὰ ἐνέλθῃς πρὸ φόρεμά σου διότι ἡ ψυχὴ σὺν φόρεμα φορεῖ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐνδύσμεν διὰ τοῦ θανάτου, ἐπ' ὀλίγον χρόνον, καὶ θὰ τὸ φορέσμεν πάλιν λαμπρότερον. Τὶ λοιπὸν εἶναι ὁ θάνατος; Τοῦτο προσωρινὸν ὕπνος μακρότερος τοῦ συνήθους. Ὡστε ἂν φοβῶσαι τὸν θάνατον νὰ φοβῶσαι καὶ τὸν ὕπνον. Ἐὰν λυτῶσαι διὰ τοῦς ἀποθνήσκοντας, νὰ λυτῶσαι καὶ δι' αὐτούς, ποὺ τρώγουν καὶ πίνουν, διότι ὅπως αὐτὸ εἶναι φυσικὸν πρῶγμα, ἔτσι εἶναι καὶ ἐκεῖνο. Ἄς μὴ σὲ λυποῦν τὰ φυσικὰ πράγματα, ἔ ἀλλὰ μᾶλλον νὰ σὲ λυποῦν αὐτὰ, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν προαίρεσιν, οὔτε νὰ πενθῇς διὰ τὸν ἀποθανόντα, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον, ποὺ ζῇ μὲ τὴν ἀμαρτίαν.

4. Θέλεις νὰ προσθέσω καὶ ἄλλην αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν φοβοῦμεθα τὸν θάνατον. Αὕτη εἶναι τὸ ὅτι δὲν ζῶμεν μὲ ἀκριβοῦς τήρησιν τοῦ θεῖου νόμου καὶ δὲν ἔχομεν ἀγαθὴν συνείδησιν. Ἐὰν υπήρχον αὐτὰ, τίποτε δὲν θὰ μᾶς προσενοῦσε φόβον, οὔτε ὁ θάνατος, οὔτε ἡ πείνα οὔτε ἡ κριμαίνουσα ζημία, οὔτε ἄλλο τίποτε ἐκ τῶν τοιούτων. Διότι ἐκεῖνον ποὺ ζῇ ἐνάρετα, τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν βλάψῃ, οὔτε νὰ τοῦ ἀφαιρῇ τὴν εὐκαρίστητον ποῦ ἔχει μέσα του, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ ρίψῃ εἰς λύπην ἐκεῖνον, ποὺ τρώγεται μὲ καλὰς ἐλπίδας. Διότι τί ἠμπορεῖ νὰ καμῇ κανεὶς εἰς τὸν γενναῖον ἄνδρα ἀπὸ τὰ τοιαῦτα διὰ νὰ τὸν ρίψῃ εἰς λύπην; Ἄ. Θὰ τοῦ ἀφαιρῇ χρήματα ἀλλὰ ἔχει τὸν οὐράνιον πλοῦτον. Θὰ τὸν βιάσῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ τὸν στελέχῃ εἰς τὴν ὀνείαν πόλιν. Θὰ τὸν δέσῃ μὲ δεσφά, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔχει τὴν συνείδησιν ἐλευθερὰν δὲν ἀισθάνεται τὰ ἐξωτερικὰ δεσφά. Θὰ τὸν φονευσῇ ἀλλὰ θὰ ἀναστήθῃ πάλιν. Κοθὰς δὲ ἐκεῖνος ποὺ κτ.π. τὴν σκιάν καὶ δέσνει τὸν ἄερα, κανένα δὲν θὰ

ἠμπορεῖ νὰ κτυπήσῃ, ἔστω καὶ ἐκεῖνος ποὺ πολὺ μὲν τὸν δίκαιον ἄνθρωπον μόνον ματαιοπονεῖ τὴν δύναμιν τοῦ καταλῦει καὶ εἰς ἐκεῖνον κοιμῶν πληγὴν δὲν θὰ ἠμπορεῖ νὰ ἐπαφῇ. Κάμει μὲ λοιπὸν νὰ ἔσται γενάλην πίστις, ὅτι θὰ ἀπολαύσῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Β. καὶ θὰ σοῦ εἴπω εὐκαριστῶς, ἐν θελήσει νὰ με σφάξῃς σήμερον διότι θὰ μὲ στελέχῃς γρηγορὰ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὀνόμα. Μὰ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς θρηνοῦμεν, λέγει, τὸ ὅτι λόγοι τῶν πολλῶν μας ἀμαρτιῶν δὲν θὰ ἀφαισθῶμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἀφοῦ ἔτσι εἶναι, παῦσε τοὺς θρήνους διὰ τὸν θάνατον καὶ νὰ θρηνῇς τὰς ἀμαρτίας σου διὰ νὰ τὰς ἐξέλθῃς. Διότι ἡ λύπη ἔχει γίνεαι ὅτι διὰ νὰ λυποῦμεθα διὰ κοπιαιτικὴν ἡμίαν οὔτε διὰ τὸν θάνατον ἢ διὰ κατὰ ἄλλα παρόμοιον μὲ αὐτὸ, ἀλλὰ διὰ νὰ λυποῦμεθα, καὶ μάλιστα ὑπερβολικῶς, διὰ τὰς ἀμαρτίας μας πρὸς συγκαύρησιν αὐτῶν. Ὅτι δὲ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχει ἡ λύπη, θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω μὲ ἕνα παράδειγμα. Τὰ ἱατρικὰ φάρμακα ἔσονται γίνεαι δι' ἐκεῖνα μόνον τὰ νοσήματα. Ἐὰν αὐτὰ ἠμποροῦν νὰ θεραπεύσουν καὶ ὅσα δι' ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν φέρουν καρμὶαν θεραπείαν. Ἰδοὺ τί λέγω, διὰ νὰ γίνω ἀκόμη σαφέστερος. Τὰ φάρμακα π.χ. ποὺ εἶναι κατὰλληλον μόνον διὰ τὰς ἀσθενείας τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὅχι διὰ καρμὶαν ἄλλην πάθησιν, ὁρθῶς δὲ ἠμπορεῖσε κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔχει γίνεαι μόνον διὰ τὰς ἀσθενείας τῶν μοτιῶν καὶ ὅχι διὰ τὸ στομάχιον, οὔτε διὰ τὰ κέρα ἢ διὰ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ σώματος. Ἄς μεταφέρωμεν λοιπὸν τὸν λόγον εἰς τὴν λύπην καὶ θὰ ἴδωμεν, ὅτι εἰς κανένα ἄλλο, ἀπ' ὅσα μᾶς συμβαίνουν δὲν μᾶς ὑφέλει, παρὰ μόνον εἰς τὸ νὰ διορθώσωμεν τὰς ἀμαρτίας μας καὶ ἐπομένως γίνεαι φανερόν, ὅτι μόνον διὰ τὴν ἐξέλκεσιν οὕτως ἔχει γίνεαι.

Ἄς πάρωμεν τώρα καθὲ ἕνα περικιστὸ ἀπὸ ὅσα κακὰ μᾶς συμβαίνουν ἐκ τὴν ζωὴν, ὅς προσθέσωμεν ἐκ αὐτῶν τὴν λύπην καὶ ὅς ἴδωμεν τί ὑφέλεια προέρχεται ἐξ αὐτῆς. Ὁ Ἐπαθε κάποιος κριμαίνουσα ζημίαν, ἐλυτῶθη, ἀλλὰ δὲν διώρθωσε τὴν ζημίαν ἢ λύπην. Ἐκαστος κάποιος τὸ παιδί του, ἐπέθηκε πᾶρα πολὺ ψυχικὸς καὶ ἐλυτῶθη, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀνέστησε τὸν νεκρόν, οὔτε τὸν ὑφέλισε μὲ τὴν πολλὴν λύπην εἰς τίποτε. Ἐρωτηθῇ κάποιος ἐρωτησθή, ὑβρίσθη ἐλυτῶθη, ἀλλὰ τὴν ὕβριν δὲν ἐξήλεψε. Συνέβη νὰ ἀρρωστήσῃ κάποιος καὶ ἀσθενήσῃ πολὺ σοβαρὰ, ἐλυτῶθη, καὶ μὲ τὴν λύπην ὅχι μόνον δὲν ἐγένε καλὰ, ἀλλὰ καὶ ἐγένε χειρότερον βλέπεις, ὅτι εἰς κανένα ὅπου τὸ ἀνωτέρω οὔτε καὶ μακρὸν ὑφέλειαν δὲν προέβει ἡ λύπη.

Ἄς ἰδωμεν τώρα εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Ἠμάρτησε κάποιος

καὶ ἀλυσιθή δι' αὐτό, ἐξηράνισε τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐξήλεψε τὸ παράπτωμα. Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο. Ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κυρίου ὁ ὁποῖος ἀμείνων περὶ ἑνὸς τοῦ ἁμαρτήσαν ἔλεγε· Εἰς ἡμεῖς τῆς ἁμαρτίας τοῦ τὸν ἐλύτρωσεν ἐπ' ὀλίγον καὶ εἶδα ὅτι ἐλυσιθή καὶ ἐβάδισε σκυθρωπὸς καὶ τὸν ἔθερβενυσεν (Ήρ 57, 17-18). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε· Ἡ ἀσύμφωνος πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ λύσις ἐκεῖ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μετάνοιαν, ἡ ὁποία ἀδυνατεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν ὁποίαν μετάνοιαν κανεὶς ποτὲ δὲν θά μεταμελήσῃ (Β' Κορ 7, 10). Ἐπειδὴ λοιπὸν σωφρὸς ἀπεδείχθη ἐξ ὅσων ἐπομεν, ὅτι οὐτε κρηματιχὴν ζῆλον, οὐτε ὕβριν, οὐτε βλάβην, οὐτε μαστίγωμα, οὐτε ἀσθένειαν, οὐτε θάνατον οὐτε ἄλλο τίποτε παρόμοιον μὲ αὐτὰ, ἡμπορεῖ ἡ λύσις νὰ διορθώσῃ, ὥς ἂν παρὰ μόνον τὴν ἁμαρτίαν νὰ ἐξαφανίσῃ καὶ μόνον αὐτῆς εἶναι καταστροφή, εἶναι πλέον ὀλοφάνηρον ὅτι μόνον διὰ τὴν ἁμαρτίαν θύνη. Κατόπιν λοιπὸν τοῦτου, ὅς μὴ λυσιθῇ διὰ ζήλιας κρηματιχῶν, ἀλλὰ ἔσαν ἁμαρτάνωμεν, μόνον τότε νὰ λυσιθῇ διὰ τῆς λύσεως, εἰς τὴν περιστάσει αὐτῇ, φέρει μεγάλαν ὠφέλειαν Ἐξηραίνοντες λοιπὸν, μὴ λυσιθῇ, διότι δὲν θά ὠφελήσῃ εἰς τίποτε ἁμαρτίας, λυσιθῇ, διότι θά ὠφελήσῃ.

Πρόσεξε δὲ νὰ ἴδῃς τὴν σοφίαν καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ τὰ δύο καὶ δὴ τὴν λύσιν καὶ τὸν θάνατον, ἐγέννησαν εἰς ἡμᾶς ἡ ἁμαρτία, διότι λέγει εἰς τὸν Ἀδάμ κατὰ τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θά φῆς θά ἀποθάνῃς (Γεν 2, 17) καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἐμὲ λύπας θά γεννήσῃς τὰ τέκνα σου (Γεν 3, 16). Καὶ διὰ τὴν δύο δὲ τοῦτων τὴν ἁμαρτίαν ἐξηράνισε καὶ παρεσκεύασε τὴν καταστροφὴν τῆς μητέρας διὰ τὴν τέκνον τῆς. Ἡ ὅτι δὲ οὐ μόνον ἡ λύσις, ἀλλὰ καὶ ὁ θάνατος ἐξαλείφει τὴν ἁμαρτίαν, φαίνεται καὶ ἀπὸ τῶν μάρτυρας τῆς πίστεως καὶ ἀπὸ ὅσα ὁ Παῦλος λέγει πρὸς ἐκείνους πρὸς ἁμαρτάνοντες· ἐὰν τοῦτε μεταξὺ σας εἶναι πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀρρωστοὶ καὶ ἀρκετοὶ ἀπεθάνοντες (Α' Κορ. 14, 30). Ἐπειδὴ, λέγει, ἁμαρτάνετε, ἀποθνήσκετε ὥστε διὰ τοῦ θανάτου νὰ ἐξαλείψετε τὰ ἁμαρτήματά σας. Διὰ τοῦτο προσέθετε τὰ ἑξῆς ἐν συνεχείᾳ, ἐὰν ἐπρόσεκατε εἰς τὸν ἐαυτὸν πρὸς νὰ μὴ ἁμαρτάνωμεν, δὲν θά κατεδικάζεσθε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὅταν δὲ κατακρινώμεθα ὑπὸ τοῦ Κυρίου μὲ ἀσθενείας, τιμωροῦμεθα παιδαγωγικῶς διὰ νὰ διορθώσωμεν καὶ μὴ κατακρινώμεν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἵνα μὲ τὸν κόπον σου ζῇ μακρὸν τοῦ Θεοῦ (Α' Κορ. 11,

9 Ἡμεῖς ἡ ἁμαρτία εἶναι ἡ μητέρα τῆς λύσεως καὶ τοῦ θανάτου ἡ λύσις καὶ ὁ θάνατος τῆς ἁμαρτίας ἀφαιρῶνται τὴν ἁμαρτίαν, διότι ὁ μὲν τὴν ἐκλείπει καὶ ἀποσπᾷ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος.

31-32 * Καθὼς δὲ τὸ σκουλεῖται ἀπὸ τὸ ἔξωθεν γεννᾶται καὶ κατατρίβει τὸ ἔξωθεν ὁ σκώρος κατατρίβει τὰ μαλλιά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα προέρχεται, ἔτσι ἡ λύσις καὶ ὁ θάνατος ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ κατατρίβουν τὴν ἁμαρτίαν. Ἀς μὴ φοβούμεθα λοιπὸν τὸν θάνατον, ἀλλὰ νὰ φοβούμεθα μόνον τὴν ἁμαρτίαν καὶ δι' ἐκείνην νὰ λυσιθῇμεθα. Καὶ λέγω αὐτὰ, ὅς ἐὰν ἐπὶ παραμένῃς νὰ μὴς συμβῇ κατὰ κακόν, ὁ Θεὸς φυλάξῃ, ἀλλὰ, διότι θέλει αὐτοῦ τοῦ εἶδους φόβον νὰ ἔχετε πάντοτε καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου τοῦ Χριστοῦ νὰ τὴν δεῖκνυτε μὲ τὰ ἔργα σας. ἐὰν δὲν ἔσας δὲν σκεπῇ τὸν σκῆπτρόν του καὶ δὲν μὲ ἀκολουθήσῃ, λέγει, δὲν ὀφείκει γὰρ μέναι (Ματθ 10, 33).

Αὐτὰ δὲ ἔλεγεν ὅτι ἐπὶ τῆς ἡμέρας νὰ βαστάζωμεν εἰς τὸν ἄμικτον ἔξωθεν, ὁ δὲ ἀλλὰ διὰ νὰ ἔχωμεν πάντοτε ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μας τὸν θάνατον, ὅπως καὶ ὁ Παῦλος καθὲς ἡμέραν ὀφείνησκε καὶ ἐγγελοῦσε μὲ τὸν θάνατον, καὶ περιπαρονοῦσε τὸν παρόντα θῆον. Αὐτὸ πρᾶξει νὰ κίνησῃ καὶ σὺ. Διὰ στρατιωτῆς εἶσαι, καὶ διαρκῶς στέκει εἰς τὴν στρατιωτικὴν παράταξιν. Στρατιωτῆς δὲ τοῦ φοβεῖται, τὸν θάνατον καμμίαν γενναίαν πράξιν δὲν θά κάμῃ ποτὲ. Το αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸν χριστιανὸν ἄνθρωπον, πού φοβεῖται τοὺς κινδύνους. Καὶ αὐτὸς δὲν θά κάμῃ κανένα μεγάλο καὶ θαυμαστὸν ἔργον καὶ ἐπὶ πλέον εὐκόλως θά υποκύπτῃ εἰς πάντα ἐνῶς ὁ τολμηρὸς καὶ μεγαλόφρων δὲ ἀντιθέτως μένει ἀκατανίκητος καὶ ἀκατογόνιστος. Καθὼς λοιπὸν οἱ τρεῖς παῖδες, ἐπειδὴ δὲν ἐφοβήθησαν τὸ πῦρ ἀπέφυγον τὸ πῦρ, ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ἂν δὲν φοβηθῶμεν τὸν θάνατον, θά ἀποφύγωμεν τὸν θάνατον. Ἐὰν ἐφοβήθησαν ἐκεῖνοι τὸ πῦρ, διότι δὲν ἦτο ἐγκλημα νὰ καοῦν, ἀλλὰ ἐφοβήθησαν τὴν ἁμαρτίαν, διότι ἦτο ἐγκλημα ἡ ἀσέβεια. Αὐτοὺς καὶ ἄλλους τοὺς ὁμοίους μὲ τοὺτους, ὅς ἐξελύσσωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ὅς μὴ φοβώμεθα τοὺς κινδύνους, ὥστε καὶ θά διαφυγώμεν αὐτοὺς. ἐὰν δὲν εἴμαι προφήτης οὐτε νῦν προσήκουστος (Α' Κορ. 14, 34), γνωρίζω ὅμως μὲ ἀκριβέστατα τὸ μέλλον καὶ μὲ μεγάλην καὶ λαμπρὰν φωνὴν φωνάζω, ὅτι ἐὰν ἡθέλωμεν μεταβλεπεῖν καὶ φροντίσει κάπως διὰ τὴν ψυχὴν μας καὶ ἀποκαρυνθώμεν ὑπὸ τὴν πονηρίαν, κανένο δυσάρεστον καὶ λαμπρὸν δὲν θά μὴς συμβῇ. Καὶ τοῦτο τὸ γνωρίζω ἀπὸ τὴν φαλάνθρωπιν. 67 Ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπὸ ἁγίων πού ἔκαμε καὶ εἰς ἄνδρας καὶ εἰς πόλεις καὶ εἰς ἔθνη καὶ εἰς λαοὺς ὀλοκληροῖς. Διότι καὶ τὴν πόλιν τῶν Νινευι.

68 Τὸ χυλὸν τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἀμὲν τῆς θεότητος ποταμοῦ ποταμοῦ προσερχομένους εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν καὶ ἐπομένως, μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ ἁγὼς Χριστός τοις γενεαῖς, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνες ἀμὲν.

ιὼν ἠπειλῶσε καὶ εἶπεν « Ἀκόμῃ τρεῖς ἡμέραι ὑπολείπονται καὶ ἡ Νινευὶς θὰ καταστραφῇ » (Ἰω. 3, 4). Τὶ λοιπὸν ἔγινε, λέγε μου, κατεστράφη ἡ Νινευὶς καὶ ἔγινε ἔτι κατὰ τὴ πόλιν. Ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον ἔγινε. Ἡ πόλις ἀνορθώθη καὶ λαμπροτέρα ἔγινε καὶ παρ' ὅλον ὃν ἐπέβασε τὸσον πολὺς κρόνος, δὲν ἐξηφανίσθη ἡ βόξα τῆς καὶ ὅλοι ἀκόμῃ τὴν τραγουδοῦμεν καὶ τώρα τὴν θαυμάζομεν, διότι ἀπὸ τότε ἔγινεν ὁριστὸν κατοφάνιον εἰς ὅλους τοὺς ἀμαρτωλούς, ἐπειδὴ δὲν ὀρίνει αὐτοὺς νὰ πέσουν εἰς ἀπειλησίαν ἀλλὰ τοὺς καλεῖ ὅλους εἰς μετανόαν. Ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τοῦ παραδείγματός τας καὶ πᾶν διαρεθὶν τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀπάλανσε, **Β** πεθεῖ ὅλους, ποτὲ νὰ μὴ ἀπειληθῶνται διὰ τὴν σωτηρίαν των, ἀλλὰ νὰ ἑκκύνουν ὅσον ὁριστὸν καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεὸν νὰ ἔκων θάρρος ὅτι, τὸ τέλος θὰ εἶναι εὐάγγελος καλὸν διότι ποῖος ὅταν ἀκούσῃ τὰ παραδείγματα των δὲν θὰ ἀνυψώσῃ ψυχικῶς ἔστι καὶ ἔν εἶναι ὁ δεινότερος ἀπ' ὅλους.

Ἐπορεύθητε λοιπὸν ο Θεὸς νὰ μὴ ἐπαληθεύσῃ ἡ προφητεία Του, διὰ νὰ ἐπαληθεύσων αἱ ἐλπίδες τῆς πόλεως πρὸς αὐτόν, μᾶλλον δὲ οἷτε ἡ προφητεία διαμειωθῇ. Διότι ἔάν μὲν αἱ ἀνθρώποι ἔμενον εἰς τὴν ἰδίαν κακίαν, ποῦ ἦσαν καὶ προηγουμένως καὶ δὲν ἀποπρατοποιεῖτο ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ. Ἰσως θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ τὴν κατηγορήσῃ ὅτι δὲν ἀποπρατοποιήθη ἔάν ὅπως ἐπειδὴ αὐτοὶ μετεβλήθησαν ἡθικῶς καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν αἰτίαν, ποῦ ἐπροκάλεσε τὴν προφητείαν ἀπειλάσκειν καὶ ὁ Θεὸς τὴν ὀργὴν του ἀπ' αὐτοῦ, **Γ** ποῖος ἠμπορεῖ τότε νὰ ἀπεκρίνῃ τὴν προφητείαν καὶ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἦσαν φέματα ὅσα ἐλέσθησαν ὑπ' αὐτῆς. Κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ διότι τὸν νόμον, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τὴν ὀργὴν ἔθεσεν ὁ Θεὸς εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀειλῶν διὰ τοῦ προφήτου, τοῦτον καὶ τότε ἐτήρησε. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ νόμος, εἶναι ὁ ἔλεος. Ὅσα ἀπεφασίσαν νὰ καταστρέψω ἔνα ἄνθρωπος καὶ μίαν βασιλείαν λέγει, καὶ ἔάν συμβῇ νὰ μετανοήσουν ἀπὸ τὴν κακίαν των, θὰ μετανοήσω καὶ ἐγὼ καὶ θὰ παύσω τὴν ὀργὴν μου, ποῦ εἶπα νὰ στρέψω ἐναντίον τοὺς διὰ τὸν νόμον φυλάττειν ἐπειδὴ μετεβλήθησαν, τοὺς ἔσωσε καὶ ἐπειδὴ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν κακίαν, τοὺς ἀπάλλαξεν ἀπὸ τὴν ὀργὴν του. **Δ** Ἐγνώριζε τὴν θαρβάρων τὴν ἀρετὴν διὰ τοῦτο εὐχαίρετο τὸν προφήτην νὰ μεταβῇ γρήγορα ἐκεῖ. Ἔτσι καὶ τότε συνεκλονίζετο ἡ πόλις, ἐπειδὴ ἔκουσε τὴν προφητικὴν φωνήν. ἀλλὰ καθόλου δὲν ἐβλάστη, ἀλλὰ τούναντίον καὶ ἀπελήθη ἀπὸ τὸν φόβον. Διότι ὁ φόβος ἐκείνος ἔφερε τὴν σωτηρίαν, ἡ ἀπειλὴ ἔπαισε τὸν κινδύνον ἡ ἀπόφασις περὶ

τῆς καταστροφῆς ἀπομάτησε τὴν καταστροφὴν

Ἐν νῶον καὶ παρόξενον πρῶτον. Ἀπόφασις ποῦ ἀπειλοῦσε θάνατον, ἐγέννησε ἑλπίαν. Ἀπόφασις, ἡ ὁποία ὁ Θεὸς ἐξεδόθη, ἔγινεν ἀρέσκεις ἀκίρας, ἀντιθέτως μὲ ὅσα κάνουν οἱ δικασταί, διότι εἰς αὐτούς, ὅταν ἐκδοθῇ ἡ ἀπόφασις, εἶναι ἔγκυρος, ἐνῷ εἰς τὸν Θεὸν τὸ ἀντίθετον γίνεται. **Ε** ἡ ἐκδοσις τῆς ἀποφάσεως συντελεῖ εἰς τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς. Ἐάν ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἐξεδόθη, δὲν θὰ τὴν ἤκουον αὐτοί, ποῦ ἠμάρτησαν. Ἐάν δὲν τὴν ἤκουον δὲν θὰ ἀπέφευγον τὴν τιμωρίαν, δὲν θὰ ἀπελάμβανον τὴν παρόδοτον ἐκείνην αὐτήριαν. Διότι πῶς δὲν εἶναι παρόδοτον, ὅταν ὁ μὲν δικαστὴς ἐκδοῖ δικαστικὴν ἀπόφασιν, οἱ δὲ κατόδοκοι ἀκυρώνουν τὴν ἀπόφασιν διὰ τῆς μετανόας. Ἐπειδὴ δὲν ἔκων ἔκων ἀπὸ τὴν πόλιν, ὅπως ἐκάραμεν ἡμεῖς τώρα, ἀλλὰ ἔμενον εἰς αὐτήν. Ποῖος ἦτο ἡ πόλις καὶ τὴν ἔκων τεῖχος προφυλάσσον. Βάρβαρον καὶ κρημνὸς ἦτο καὶ τὴν μετεβάλον εἰς πύργον ἀσφαλείας. **ΣΤ** Ἄ. Ἦκουσαν ὅτι θὰ πέσουν αἱ οἰκοδομαὶ καὶ δὲν ἀπέφυγον τὰς οἰκοδομὰς, ἀλλὰ ἀπέφυγον τὰ ἀμαρτήματα. Κανένας δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ σπῆν του. ὅπως ἡμεῖς τώρα, ἀλλὰ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν ὄρον αὐτοῦ τὸν πονηρὸν. Μήπως αἱ ταῖοι, ἔλεγον, τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐγέννησαν. Ἡμεῖς εἴμεθα αἱ τοὶ τῆς πληγῆς, ἡμεῖς δὲ κατασκευάζομεν τὸ φάρμακον. Διὰ τοῦτο ἐπάστεισαν ὅτι θὰ ῥυχοῦν τῆς αἰτηρίας διὰ διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τόπου διαμονῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς.

Ζ. Αὐτὰ ἔκων οἱ θάρβοροι καὶ ἡμεῖς δὲν ἐντροπάζομεθα οὔτε σκεπάζομεν τὸ πρόσωπον, διότι ἐνῷ ἐκεῖνοι μετέβαλον τρόπους ζωῆς ἡμεῖς ἀλλάσσομεν τόπους. **Β** καὶ ὁμοῖον ὁν μεθυσμένοι καὶ κρυφὰ μεταφέρομεν τὰ πράγματα μας εἰς ἀσφαλὲς μέρος. Ὁ Δεσπότης ὀργίζεται ἐναντίον μας καὶ ἡμεῖς ἀντὶ νὰ φροντίζομεν νὰ καταπαύομεν τὴν ὀργὴν του μετατρέπομεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ πράγματα τοῦ σπιτοῦ μας καὶ ζητοῦμεν ποῦ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν περιουσίαν μας, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ζητοῦμεν, ποῦ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ψυχὴν μας, ἡ μᾶλλον οὔτε αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ζητοῦμεν, ἀλλὰ νὰ ἀναθεώκωμεν τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ὁρθὸν δίκον. Τοῦτο θὰ ἐπιδεινώσῃ τὴν θέαν μας διότι καὶ ἡμεῖς, ἔάν θὰ ἐλκομεν ὀργισθῇ καὶ ἀγονακτῆσαι ἐναντίον κάποιου ἀπαρτοῦ μας καὶ ἐβλόκαμεν αὐτόν ἀντὶ νὰ ἀπολογηθῇ εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν στείαν τῆς ἐναντίας του ὀργῆς, νὰ μαζεύῃ τὰ ρούχα καὶ ἐπιπλὰ τοῦ διαπιτοῦ του, νὰ τὰ δένη εἰς μπόγιον καὶ νὰ θέλῃ νὰ φῶνῃ, δὲν θὰ ὑπερέφομεν τὴν περιφρόνησιν ταύτην μὲ πραότητα. **ΣΤ** Ἄς καύσωμεν λοιπὸν τὴν δεικαίον ταύτην περὶ φυγῆς φροντίδα καὶ ὅς εἴπωμεν καθέ-

νας πρὸς τὸν Θεόν «Ποῦ νὰ ὑπάγω, ὥστε νὰ εἶμαι μακρὰν ἀπὸ τὸ πνεῦμά σου καὶ ποῦ νὰ φύγω, ὥστε νὰ μὴ παρακο-
λουθῶμαι ἀπὸ τὸ πρῶτόν σου.» (Ψαλμ. 138, 7). Ἄς μιμη-
θῶμεν τὴν φιλοσοφικὴν ἀνέκιν τὸν θαρσύνει. Ἐκεῖνοι με-
τενόησαν καρπὸς νὰ ἔχουν ἀπὸ ἀποδείξεως, διότι ἡ ἀπόφασις
τοῦ Θεοῦ δὲν ἀνέφερεν, ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψετε καὶ μετανώ-
σατε θὰ προστατεύσω τὴν πόλιν, ἀλλὰ ἀπλῶς, ἀκόμη τρεῖς
ἡμέραι ὑπολείπονται καὶ ἡ Νινευὴ θὰ καταστραφῇ.

Τὶ λοιπὸν εἶπον ἐκεῖνοι, Ποῦς ἔρει μὴτις δὲν ἤμπο-
ρεῖ νὰ μετανώσῃ ὁ Θεὸς διὰ τὰ κακὰ ποῦ εἶπε νὰ μὴς κάνῃ.
Ποῦς ἔρει, λέγουν. Δὲν γνωρίζουν τὴν θέσιν τοῦ πρά-
γματος καὶ δὲν παρελθόν τὴν μετάνοιαν. Δὲν ννοοῦν
τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ με-
ταβάλλονται χωρὶς νὰ εἶναι θέλαιοι διὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ
Δαὶδ δὲν εἶκον εἶδει προηγουμένως ἄλλους Νινευίτας νὰ
μετανοήσουν καὶ σωθῶν, οὔτε ἐδίδασσαν προφήτας οὔτε
ἤκουσαν πατερνάς, οὔτε ἀπέλαυσαν συμβουλῶν, οὔτε
προτροπῶν, οὔτε εἶκον πεποιθῆναι ὅτι ἐξάπαντος θὰ ἐξλαύ-
σουν τὸν Θεὸν διὰ τῆς μετνοίας, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἔλεγε
περὶ αὐτοῦ ἡ ἀπειλὴ καὶ δι' αὐτὸ ἀμφεβάλλον καὶ ὅμως με-
τενόησαν ἀλικρινῶς. Ποῖαι λοιπὸν δικαιολογίαι θὰ ἔχω-
μεν ὅταν αὐτοὶ μὲν ἦν καὶ δὲν ἦσαν θέλαιοι περὶ τοῦ αἰσίου
τέλους, ἐν ταῦτοις ἐδειξαν ἰσάμην μεταβολήν, οὐ δὲ ποῦ εἴ-
σα, θέλαιοι διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐλαθε
πολλὰς ἀποδείξεως περὶ τῆς Προνοίας αὐτοῦ. Ἐ καὶ ἤκουσας
προφήτας καὶ ἀποστόλους καὶ ἐδιδάχθη ἀπ' αὐτὰ τὰ ἴσα
τὰ πράγματα νὰ μὴ φροντίζῃς νὰ φθάσῃς αὐτοὺς τοῦλάχισ-
τον εἰς τὸ ἴδιον μέτρον τῆς ἀρετῆς. Μεγάλῃ μὲν λοιπὸν
ἦτο καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἡ ἀρετὴ, πολλὴ ὅμως μεγαλυ-
τέρα ἦτο ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποῖαν ἄν αὐτὰ τὰ
μέγας τῆς ἀπειλῆς ἤμπορεῖ νὰ ἰδῇ κανεὶς διὰ τοῦτο δὲ
δὲν προσέθεσεν εἰς τὴν ἀπόφασιν. Ὁ Α' ἐὰν μετανώσητε
θὰ σὺς λυπηθῶ, εἰς νὰ εἶναι αὕτη ὁρίστικος καὶ ἔστι μὲ τὴν
αἰριότητα νὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον καὶ μὲ τὴν ἀδελφίαν τοῦ φό-
βου γρηγορώτερα νὰ τοὺς σπάρῃ πρὸς τὴν μετάνοιαν. Καὶ
ὁ μὲν προφήτης ἐπειδὴ προηγουμένως τὰ μέλλοντα καὶ ἐκ
τούτου ἔρει ὅτι δὲν θὰ πραγματοποιηθῶν ὅσα εἶπεν ἐντρέ-
πεται, ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ ἔνα μόνον ἐπιδω-
κει, τὴν αἰτιρίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ διορθῶν τὸν δόβλον μὲ
τὸν ἑξῆς τρόπον. Ὅταν ἐκεῖνος παρακούων ἐπιπῆκεν εἰς τὸ
πλοῖον ἀμέσως ἐξεσκήνωσεν τὴν θάλασσαν καὶ ἐπροκάλεσε τρι-
κυμίαν, διὰ νὰ γένηται ὅτι, ὅπου ὑπάρχει ἀμαρτία, ἐκεῖ εἶναι καὶ
κακοκαρία, ὅπου παρακούῃ, ἐκεῖ καὶ τρικυμία. Διὰ τοῦτο ἐσα-
λεύετο ἡ πόλις διὰ τὰ ἀμαρτήματα τῶν Νινευιτῶν, ἐσαλεύε-

το καὶ τὸ πλοῖον διὰ τὴν παρακούαν τοῦ προφήτου. Οἱ μὲν
ναῦται τὸν Ἰωνᾶν ἐρρίψαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν κατε-
κοντίσθη τὸ πλοῖον. Ἡμεῖς δὲ καταπονθίσαμεν τὴν ἀμαρτίαν
καὶ ἐξάπαντος θὰ αὐθῇ ἡ πόλις. Ὅστε καμμὰ ὑφέλεια δὲν
γὰρ φέρει ἡ φυγὴ διότι οὔτε καὶ ἐκεῖνον τὸν ὑφέλῃσεν ἀλλὰ
ἀντιθέτως καὶ τὸν ἐβάλαμε. Ἀπέφυγε τὴν ξηρὰν καὶ δὲν ἀπέ-
φυγε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ἀπέφυγε τὴν ξηρὰν καὶ ἔφερε
τὴν τρικυμίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ οὐ μόνον αὐτὰς κανένο
καλὸν δὲν ἐκέρδισεν ἀπὸ τὴν φυγὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ποῦ
τὸν ἐδέκθησαν μέσα εἰς τὸ πλοῖον τοὺς ἔκρεν εἰς τὸν
ῥακτον κινδύνον. Καὶ ὅτε μὲν καθήμενος ἐπάνω εἰς
τὸ πλοῖον ἐπῆκε καὶ ἦσαν παρόντες ναῦται καὶ κυβερ-
νήται, ολόκληρον τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσε. ὅταν δὲ ἐρ-
μύθη εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ καὶ διὰ τῆς μωροίας ταυ-
τῆς ἐβγαλεν ἀπὸ ἐπάνω τοῦ τὴν ἀμαρτίαν τῆς παρα-
κούης, ἐφθασεν εἰς τὸ πέρσιον καὶ ἀσφαλὲς πλοῖον, ἐννοῶ
τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, ὅπου ἀπέλαυσεν πολλῆς ἀσυχίας, διὰ
νὰ μάθῃς, ὅτι, ὅπως ἐκεῖνον, ποῦ εἰς τὴν ἀμαρτίαν κανένο
πλοῖον δὲν τὸν ὑφέλει, ἐκεῖ καὶ ἐκεῖνον ποῦ θγάλλει ἀπὸ ἐπά-
νω τοῦ τὴν ἀμαρτίαν οὔτε θάλασσα τὸν καταστρέφει, οὔτε
ξηρὰ τὸν κατασκαρδεύουν. Τὸν ἐπῆσαν λοιπὸν τὰ κύματα
καὶ δὲν τὸν ἐπνίξαν. Τὸν κατέπε τὸ κήτος καὶ δὲν τὸν ἐφθ-
νευσεν ἀλλὰ καὶ τὸ ζῶον τῆς θαλάσσης καὶ τὸ σκουῖον αὐ-
τῆς σώαν τὴν παρακαταθήκην ἐπέδωκεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ
ἐκεῖ δι' ἑλὼν αὐτῶν ἐδιδόκετο νὰ εἶναι φιλανθρώπος ὁ προ-
φήτης καὶ ἡμεροὶ καὶ μήτε ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους ναῦτας, μήτε
ἀπὸ τὰ θύρια κύματα, μήτε ἀπὸ τὰ θηρία νὰ εἶναι σκληρότε-
ρος. Ὁ Δαὶδ αἱ ναῦται ὅσα ἀμέσως, ὅταν ἔρρασαν ἡ τρικυμία,
ἀλλὰ κατόπιν, ὅταν τοὺς ἐπέσειν ἡ μεγάλη ἀνάγκη, τὸν ἐρρί-
ψαν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θάλασσα πάλιν καὶ τὸ κήτος αὐ-
τῆς μὲ πολλὴν ἀνάπιν τὸν ἀεφύλαξαν διότι ὁ Θεὸς ἐφρόν-
τισε νὰ ἔλθουν τὸσον εὐνοϊκὰ ὅλα αὐτὰ. Ἐκινῆλθε λοιπὸν εἰς
τὴν Νινευὴ ἐκέρχεν, ἐπέλαυσεν, εἶπεν, ὅσων ἐφρόντισε,
διωρθώσεν, ἐσθῆριξεν αὐτοὺς μὲ ἕνα καὶ μόνον τοῦ κήτους.
Διότι δὲν ἐκρεῖσθη πολλῶν ἡμερῶν κηρυγμάτων, οὔτε συνε-
χεῖς συμβουλῆς, ἀλλὰ μὲ τὰ ἀπλὰ ἐκεῖνα λόγια τοῦ ἀδύνη-
σε πρὸς τὴν μετάνοιαν. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν ὑδῆγησεν αὐτὸν ὁ
Θεὸς ἀμέσως ἀπὸ τὸ πλοῖον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὸν παρέδω-
κεν οἱ ναῦται εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ θάλασσα εἰς τὸ κήτος, τὸ
κήτος εἰς τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Νινευίτας. Ἐ καὶ διὰ μα-
κροῦ γύρου τὸν φυγάδα ἐπανέφερεν εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ
διδάξῃ ὅλους ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ
χέρια τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀπουδῆστε καὶ ἂν θέλετε μεταστῆ, σὺρων
μαζὶ τοῦ τὴν ἀμαρτίαν ἀναρίθμητα θὰ πῶθῃ κακὰ καὶ ἂν δὲν

είναι εκεί παρὰν κανείς ἐκ τῶν ἀνθρώπων, αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ φύσις ἀπὸ παντοῦ θά ὀντισθῇ κατ' αὐτοῦ μὲ πολλὴν σφοδρότητα. Ἄς μὴ ζητήσωμεν λοιπὸν νὰ ἐκσφαλισώμεν τὴν σωτηρίαν μας διὰ τῆς φύσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς μετοβολῆς τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς μας. Διότι μήπως νομίζεις ὅτι ἡ παρορμητικὴ σου εἰς τὴν πόλιν παρορμητικὴ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τοῦτο θέλεις νὰ φύγῃς; το Ἄ δὲν συμβαίνει αὐτὸ. Ἐπειδὴ ἡμάρτησες διὰ τοῦτο θανάσκεται. Λοιπὸν δίδωε τὴν ἁμαρτίαν μακρὰν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ προέρχεται ἡ αἰτία τῆς πηγῆς, ἀπ' ἐκεῖ σταμάτησε τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ, διότι καὶ οἱ λαοὶ συνιστοῦν νὰ θεραπεύωμεν τὰ νοσήματα μὲ τὰ ἀντίθετα εἰς αὐτὰ Παραδείγματα χάριν ἀπὸ πολυπραγίαν προήλθε πνευμάτιος, μὲ αἰσίαν θεραπείαν τὸ νόσημα τοῦτο. Ἀπὸ μελαγχολίαν ἀρρώστιασε κάποιος, λέγουσιν ὅτι κατὰλληλον φάρμακον πρὸς θεραπείαν εἶναι ἡ εὐχαρίστητος διάθεσις. Αὐτὸ πρέπει νὰ κάνωμεν καὶ διὰ τὰ ψυχικὰ νοσήματα. Ἡ ἀρέσκειά μας ἐπροκάλεσε τὴν ἀσθένειαν τοῦ Θεοῦ. Γρήγορα ὡς τὴν διώκωμεν καὶ δε παρουσιάσαμεν μεγάλην μετοβολὴν εἰς τὸν βίον μας. Ἐκοιμῶμεν εἰς τοῦτο βοηθὸν πολὺ μεγάλον καὶ σωματικόν, ὡς τὴν νηστείαν καὶ ἀκόμη τὴν ἀγωνίαν, ποὺ μᾶς κατέχει καὶ τὸν φόβον τοῦ κινδύνου. Ἄς ἐπιβλέπωμεν λοιπὸν τώρα, ποῦ εἶναι εὐκαιρία, εἰς τὴν ψυχὴν μας διότι ἴσως ἐπὶ τοῦτο θὰ ἡμπορώμεν νὰ τὴν περικύβηναι νὰ κάνῃ ὅσα θὰ θελήσωμεν διότι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι κυριευμένος ἀπὸ μεγάλον φόβον καὶ τρέμον καὶ εἶναι ἀπληθαγμένος ἀπὸ κάθε καλοπέρασιν, καὶ ὅτι πάντοτε μὲ τὸν φόβον, εὐκόλως ἡμπορεῖ νὰ φιλοσοφῇ καὶ μὲ πολλὰν προθυμίαν νὰ δέχεται τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ψυχὴν του.

Ἄς περὶσωμεν λοιπὸν αὐτὰν (τὴν ψυχὴν μας) νὰ ἀρχίσῃ νὰ μεταβάλλεται εἰς τὸ καλότερον, ἀρκέζουσα πρῶτον ἀπὸ τὴν ἀποφυγὴν τῶν ὀρκίων. Διότι ἐν καὶ χθες καὶ προχθὲς ὅς ἐμύλησα δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἐν τούτοις οὐτὲ σήμερον οὐτὲ αὔριον C οὐτὲ μεθαύριον θὰ παύσω νὰ σὲ ἀπευθύω πᾶς ὁδὸς συμβουλίας. Καὶ τί λέγω αὔριον καὶ μεθαύριον. Ἄ, δὲν ἰδῶ νὰ ἐφαρμόσετε δι' ὅς εἶπα, δὲν θὰ παύσω ποτέ. Διότι ἂν αὐτοὶ ποὺ παρορθάνουν τὸν νόμον, δὲν ἐντρέπονται νὰ τὸν παραβαίνουσιν συνεχῶς, πολλὲς περισσότερον ἡμεῖς, ποὺ προτρέπομεν νὰ μὴ τὸν παραβαίνουσιν, δὲν πρέπει νὰ ἐντρεπωμεθα διὰ τὰς συνεχεῖς προτροπὰς. Διότι τὸ νὰ σὲ ὑπενθελώσωμεν συνεχῶς τὰ ἴδια δὲν εἶναι σφάλμα τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τῶν ἀκροατῶν ἐπειδὴ ἔχουν ἀνάγκην συνεχῶς διδασκαλίας διὰ ἀπλὰ καὶ εὐκολοκατάρθωτα πράγματα. Διότι τί ὑπάρχει, εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ὀρκώμεθα διὰ τῆς συντηρίας μόνον καταρθώμεθα τοῦτο καὶ διὰ οὐ μαιευτικὸν κόπον οὐτὲ διὰ χρηματικῆς δαπάνης ἐτέλεις νὰ μά-

θηε πᾶς εἶναι δυνατόν νὰ θεραπεύσῃς τὸ ψυχικὸν αὐτὸ νόσημα D καὶ νὰ ἀπελλαγῇς ἀπὸ τὴν κακίαν αὐτὴν συνήθειαν. Ἐνῷ θὰ σὲ διδάξω ἕνα τρόπον τὸν ὁποῖον ἂν ἐφαρμόσῃς, ωριμένους θὰ τὸ ἐκπύρξῃς.

Ὅταν ᾄδῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἢ κάποιον ἄλλον, ἢ κανένα ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας σου ἢ τὰ παιδιὰ σου, ἢ τὴν γυναῖκα σου, νὰ ἔχουν κυριευθῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κακόν, καὶ παρ' ὅλας τὰς ὑποδείξεις νὰ μὴ ἔχουν διορθωθῇ νὰ διατάξῃς πρὸς ἡμωρίαν νὰ κοιμηθῶν νηστικοί. Αὐτὴν δὲ τὴν πτωρίαν ποὺ φέρει διὰ τὴν ἡμωρίαν ἀλλὰ κέρδος νὰ ἐπιβάλῃς καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐπειδὴ οἱ ἡμωρίαι διὰ πνευματικὰ ζήληματα καὶ κέρδος φέρουν καὶ γρήγορα διορθώνουν. Διότι διὰν παραδείγματος χάριν ἡ γλῶσσα διαρκῶς θορυπῶνται E καὶ ὁ ἀνθρώπος ὑποφέρει ἀπὸ πέναν καὶ ὄργον, ἀφαιλεῖται πνευματικῶς παλὺ, ἔστω καὶ ἂν κανείς δὲν τοῦ ὑποδείκνυται τίποτε, διότι τὸν ἀφαιλεῖ ἡ πείνα καὶ δίψα. Καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι εἰσθεοὶ οἱ ἀνασθηπτότεροι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τὴν μεγάλην πείναν καὶ δίψαν καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν, τὴν ὅποιαν ὡς ποιῶν ἐβάλαμε, μὴ ὑπενθυμίζῃ τὴν ἀποκλιν ἀπὸ τοὺς ὀρκίους δὲν θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ χρειασώμεν ἄλλην συμβουλὴν καὶ προτροπὴν περὶ ταύτου.

Ἐπαινέσατε²¹ αὐτὰ ποὺ εἶπα, ἀλλὰ πρέπει νὰ δεῖτε τὸν ἑαυτὸν διὰ τῶν ἔργων. Διότι, ἂν δὲν κάμνῃς τοῦτο ποῖον κέρδος θὰ ἔσται ἀπὸ τὴν ἐδῶ συγκέντρωσίν σου. Ἐάν το καὶ δι' ἑκάστην ἡμέραν πηγαίνῃ εἰς τὸ σχολεῖον, χωρὶς νὰ μετάνη τίποτε θὰ θεωρηθῇ ἐπαρκὴς δικαιολογία τὸ ὅτι ἀπλῶς πηγαίνει εἰς αὐτὸ. Δὲν θὰ εἶναι λοιπὸν αὐτὴ αὐτὴ ἡ μετὰδοσὶς τοῦ ἡ μεγαλυτέρου τοῦ κατὰδίκη διότι, ἂν καὶ καθημερινῶς πηγαίνῃ εἰς τὸν κῆρον τὸν καιρὸν. 7 Ἀὐτὴν τὴν σάβην δὲ κάμνῃς καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ διὰ τοῦ εἰπωμεν.

Ἀφοῦ τόσοι καιροὶ συνάξομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συζητήσομεν εἰς τὴν φρικτωδεστάτην καὶ πολὺ ἀφελῶρον συγκέντρωσιν αὐτῆς, ἂν ἀπέλθωμεν ἀπ' αὐτὴν οἱ ἴδιοι, ποὺ ἤμεθα πρῶτα, χωρὶς νὰ διορθώσωμεν κανένα ἐλάττωμά μας, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀπὸ τὸν ἐδῶ ἔρκον μας. Διότι πρὶν νὰ ἔκωμεν ἵπν ὅσιν μας ὅτι πολλὰ πράγματα γίνονται ὅχι δι' αὐτὰ τὰ ἴδια ἀλλὰ διὰ τὰ ἀποτελέσματα ποὺ προέρχονται

21 Ἡ ἐννοία τοῦ χωρίου τούτου εἶναι ἡ ἑξής. Τὰ παθήματα ὡς καὶ τὸν ἀνθρώπον. Ὅταν θρῶν ἐπιβλέψῃ τις ταῦτα εἰς τὸν ἑαυτὸν τὸν πρὸς διορθωσιν ἐλαττωμάτων, τότε ἀφελῶν πολλὰ περισσότερον καὶ δὲν ἀπαιτεῖται ἑλπίς ἀποδείξῃς πρὸς διορθωσιν. Διότι πρὸς ἐκείνους εἶναι αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ παθήματα.

22 Τὰ ἀντικείμενα συνετάσσον εἰς τὴν ἐκτέλεισιν ἀπειθαρχίας, ὡς πολλὰκις συνθέτουν εἰς τὰς ἐπιτάξεις τοῦ ἱεροῦ Ἰσραὴλ τοῦ θρῶν.

απὸ αὐτά. Ἰδοὺ τί ἐννοῶ μὲ τοῦτα. Αὐτὸς ποὺ σπείρει, δὲν τὸ κάνει δι' αὐτὴν αὐτὴν τὴν πράξιν τῆς σπορᾶς, ἀλλὰ διὰ τὸ θε-
ρίσθαι ἀργότερα, διότι, ἄλλως ἢ ἀπορᾷ θὰ ᾔτο ἐπιζήμια. Ὡς ἐπειδὴ
κάνει ἄδικα τὸν σπόρον. Ὁ ἔμπορος πάλιν δὲν κάνει τοῦδε
εἰς τὴν θάλασσαν μόνον διὰ τὴν ταχέως, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐξήσῃ
μὲ τὸ ταῖς τὴν περικοπὴν του, διότι ἄλλως θὰ ζημιωθῇ πά-
ρα πολὺ καὶ ἐπιβλαπὲς θὰ εἶναι τὸ ταῖς τὴν ἐμπορῶν. Τοῦ-
το εἶναι ἁρμονίαν καὶ εἰς τὸν αὐτὸν μας διότι καὶ ἡρεῖ
συνάγομεν εἰς τὴν ἑσκληρίαν, δὲ μόνον διὰ τὴν περικοπὴν
ἀπλῶς ἐκεῖ τὸν καιρὸν μας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀποκομίσασθαι ἐξ
αὐτῆς, διὰ τὴν φύγωμεν, μεγάλαν πνευματικὴν ἀφέλειαν. Ἄν
λοιπὸν γυρίσωμεν ἀπὸ ἐκεῖ ὅπως, καὶ τὴν πᾶσαι ἐποπτεῖ
τὸ ἀφελίμον, τότε καὶ ἡ προθυμία ποὺ ἔχομεν, νὰ μεταδώμεν
εἰς τὴν ἐσκληρίαν, συντελεῖ πρὸς τὴν ἐποπτεῖαν. Διὰ τὴν μὴ
πάθωμεν καὶ ἡμεῖς τοῦτο καὶ ὁποῦντομεν τὴν ἐσχάτην ζημίαν,
διὰ τὴν φύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ, οἱ φίλοι μετοχῶν, οἱ πατέρες μετὰ
τὸν παιδικὸν πόνον. Ὁ κύριος μετὰ τὸν ὑπηρετῶν, νὰ μελε-
τᾷτε, διὰ τὴν εὐχαρίστησιν καὶ νὰ καταβάλλετε προστάσεις, ὥστε νὰ
ἐφαρμόσετε τὴν ἐντολήν, διὰ τὴν μὴ καταναρροῦσθε, διὰ τὴν
θὰ ἐπανελάθητε πάλιν καὶ θὰ μᾶς ἀκούετε νὰ σὺς διδάσκωμεν
τὰς ἰδίας συμβουλὰς, διότι θὰ σὺς ἐλέγχῃ ἡ συνέδεσις, ἀλλὰ
νὰ καίρετε καὶ εὐφρανέσθε ἔχοντες τὴν συναίσθησιν, ὅτι ἐ-
φηρμώσατε τὸ περισσώτερον μέρος τῆς ἐντολῆς. Αὐτὰς τὰς
σκέψεις δὲ μὴ κάνωμεν μόνον ἐδῶ.

Διότι δὲν ὀρεῖ μόνον ἡ προκαίριος αὕτη προτροπὴ, ποὺ
σὺς ἔκαμα, νὰ ἀφαιρήσῃ ἀπὸ σὺς κάθε κακίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς
τὸ σπείρῃ ὁ ἀνὴρ νὰ ἀκούῃ αὐτὰ ἀπὸ τὴν γυναῖκα του καὶ ἡ
γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἀνδρᾶ της καὶ νὰ γίνεταί κόποιαν ὅμιλλαν με-
τὰ τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν πᾶσαι πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τὸν νό-
μου. Ὁ καὶ ἐκεῖνος δὲ ποὺ πρῶτος θὰ προλάβῃ νὰ τὸν κατορ-
θῶσιν, διὰ τὴν περιγὰρ αὐτὸν ποὺ καθυστερεῖ, διὰ τὴν τὸν κόπῃ
μὲ τοὺς ἐμπαιγμούς καὶ κινήσῃ περισσότερο. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ
καθυστερεῖ καὶ ἀκούῃ δὲν ἐφάσκειν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν, διὰ
τὴν θάλασσαν ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐπέρασε καὶ διὰ τὴν φιλοτιμίαν νὰ τὸν
φθάσῃ γρήγορα. Ἐάν αὐτὰ οὐκ ἐπιτύχῃ, ἐάν δι' αὐτὰ φροντί-
ζωμεν γρήγορα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα θὰ μᾶς ἔλθουν εὐνοϊ-
κά. Σὺ φροντίσε νὰ ἐκτελέσῃς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Θε-
ὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰς ἀνάγκας σου.

Καὶ μὴ σοὺ λένετε, τί πρέπει νὰ κάνωμεν διὰ τὴν ἑνὸς μὲς
ἀναγκάζῃ νὰ ὀρεσώμεν, τί πρέπει νὰ γίνῃ ἐάν ἑνὸς δὲν
πιστεύῃ εἰς διὰ τὸ λέγομεν. Αὐτοὶ πρὸ πάντων, ὅπου παρα-
φαίνεται, ὁ νόμος δὲν πρέπει νὰ λαμβάνεται ὡς ὅτιν ἡ ἀνάγκη,
ἐπειδὴ μία εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη, τὸ νὰ μὴ προσ-
κρούσῃ κανεὶς εἰς τὸν Θεόν. Πλὴν ὅμως πᾶσα συνιστᾷ τὸ

ἐξῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ κινήσῃ τοὺς περιττοὺς ὄρκους, ὅς
αὐτοὺς ποὺ γίνονται ἀσκοπα καὶ νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη, αὐ-
τοὺς ποὺ γίνονται εἰς τὸ σπείρ, μετοχῶν τὴν φιλίαν μεταξὺ τῶν
ὑπηρετῶν. Ἄν πιστῶς αὐτοὺς, δὲν θὰ κρεμάσθῃ καθόλου
τὰς συμβουλὰς μου δι' ἐκεῖνους, διότι αὐτὸ τὸ εἶναι τὸ στόμα,
ἐπειδὴ εὐνοίησεν νὰ φοβᾷται καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τοὺς πολλοὺς
ὄρκους δὲν θὰ καταδεχθῇ νὰ ἐπανελάθῃ πλὴν εἰς ἐκεῖνην τὴν
συνέθειαν, ὅπου καὶ ἐν καὶ ἐν καὶ ἐν ἀναρροῦσθαι τὸν
ποῦ τὸ ἐξαναγκάσῃ. Ἀλλὰ καὶ τὰς πᾶσαι μετὰ πολλὴν κόπον καὶ
ὑπερβολικὴν ἐνάγκην φοβερίζοντες, ἀπειλοῦντες, συμβου-
λεύοντες, πολλὰς καταρρώσκειν νὰ τὸ μεταφέρωμεν εἰς ἄλ-
λην συνέθειαν. Ἄ ἔτσι λοιπὸν καὶ τότε καὶ εἰς πᾶσα πολὺ
μεγάλαν ἀνάγκην καὶ ἐν τὸν φέρῃ κανεὶς, δὲν θὰ ἡμπαρῶσῃ
νὰ τὸν πείσῃ νὰ παραβῇ τὸν νόμον. Καὶ ὅπως δὲν θὰ ἐδέχετο
παρὲν νὰ γενοῖ διὰ δοκιμὴν ἀληθείαν, ὅπου καὶ ἐν τὸ ἐπέ-
βαλλεν ἡ ἀνάγκη, ἔτσι οὐτε ὄρκον θὰ ἐδέχετο νὰ ἐκδοκίμῃ.
Τοῦτο δὲ, διὰ τὴν θὰ τὸν καταρῶσθε, θὰ σὺς γίνῃ κίνητρον καὶ
προτροπὴ διὰ τὴν καταπαύσῃ καὶ μετὰ τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρε-
τῆς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν καταρῶσθε τελείως τίποτε, γίνε-
ται ἀμελής καὶ κάνει τὴν προθυμίαν του γρήγορα, ἐνθ' ἐκεῖ-
νος, ποὺ ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ἔτσι καὶ μίαν ἐντολήν ἐξετάζ-
ουσι, λαμβάνων. ὁ ὅρκος ἀπ' αὐτῆς, μὲ περισσότεραν προθυ-
μίαν θὰ διαδίδῃ πάλιν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας. Ὡς ἔπειτα ὁποῦ
παραλάβῃ ἄλλην γρήγορα θὰ ἔλθῃ καὶ εἰς ἄλλαν, καὶ ἔτσι
προσχωρῶν, δὲν θὰ ἀποστήσῃ ἐν δὲν φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν
τῶν ἀρετῶν. Διότι, ἐάν, προκειμένου περὶ κτημάτων, ὅπου πε-
ρισσότερον ἀποκτῇ κανεὶς, ὅπου περισσότερα ἐπιθυμῇ πολὺ
περισσότερον ἐπὶ τὴν καταρῶσθαι τῶν πνευματικῶν
ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἴδῃ δι' ἐκείνους τοῦτο. Διὰ τοῦτο σπεύδω
καὶ ἐκείνους τὸ πρῶτον νὰ λάβῃ ἀρχήν, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς
σὺς νὰ βάλω ὡς θεμέλιον τὸ πρῶτον τῆς ἀρετῆς, καὶ σὺς
ἐκτελέσω καὶ παρακαλῶ, αὐτὰ τὰ λόγια νὰ μὴ τὸ ἐνθυμῶσθε
μόνον κατὰ τὴν παρουσίαν ὡραν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σπείρ σὺς
καὶ εἰς τὴν ἡγορὰν καὶ ὅπου θὰ περνᾷτε τὸν καιρὸν σὺς. Ὡς
ἔπειτα νὰ ἡμπορούσα νὰ ἡμῖν πάντοτε μαζί σας, ὅπου δὲν
θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ σὺς εἴπω τόσα πολλὰ λόγια. Ἐπειδὴ ὅμως
τώρα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν ἐνθ' ἐμοῦ, νὰ ἐνθυμῶσθε τὰ
λόγια μου, καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὸν τραπέζιν διὰ τὸ φαγητόν,
νὰ νομίζετε, ὅτι καὶ ἐγὼ ἐκω ἔλθω καὶ εἶμαι κοντὰ σὺς καὶ
αὐτὰ ποὺ σὺς λέγω τώρα νὰ ἡκούσῃ εἰς τὸ αὐτὰ σὺς. Καὶ ὁ-
ποῦδήποτε θὰ κάνετε δι' ἐμὲ λόγον, αὐτὴν κυρίως νὰ ἐνθυ-
μῶσθε τὴν ἐντολήν. Τοῦτο τὸ ζήτημα ὡς ἀποκλίνει διὰ τὴν ἀγά-
πην ποὺ ἔχω διὰ σὺς. Ἐάν ἴδω διὰ τὸν καταρῶσθαι ἐκέρδιμα
τὸ πᾶν ἐπιληρωθῇ ἀρετὰ διὰ τοὺς κόπους μου διὰ τὸν κά-

μετε λαικῶν καὶ ἡμῶν νὰ ὅκωμεν μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ οὗς νὰ γίνετε αἰσιόδοχοι καὶ μὲ μεγαλυτέραν εὐκαλίαν νὰ ἐφαρμόσετε τὰς ἄλλας ἐντολάς. Ὡς μὲ πολλὴν προθυμίαν νὰ δάτε τὸν νόμον τούτων εἰς τὰς ψυχὰς σας καὶ τότε, διὰ τῆς πίστεως, θὰ γνωρίσετε τὴν ἀφέλειαν τῆς συμβουλῆς ταύτης. Ἐπειδὴ καὶ χρυσόφροντον ἐνδύμα ὑφαίνον εἶναι ὅταν τὸ δάση κανεῖς, πολὺ δὲ ὑφαύτερον φαίνεται ὅταν τὸ φορᾷ τὸ σῶμα μας. Ἔτσι καὶ οἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ καλὰ μὲν εἶναι καὶ ὅταν ἐπιπῶνται, πολὺ δὲ καλυτεροὶ φαίνονται ὅταν ἐφαρμόζονται. Διότι πῶρα μὲν εἰς μικρὸν διαρκεῖαν χρόνον ἐπαινεῖτε ὅσα λέγμα, ἔάν δὲ τὰ ἐφαρμόσετε, καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ὅλον τὸν καιρὸν καὶ ἡμῶς καὶ τὸν αὐτὸν σας θὰ ἐπαινεῖτε. Ἐ καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ σπουδαῖον, ὅτι θὰ ἐπαινεύσμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀλλὰ τὸ ὅτι καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς παραδωκῇ ὡς ἰδοὺς τοῦ, καὶ ὅτι μόνον τούτου, ἀλλὰ καὶ θὰ μᾶς ἀνταπερίψῃ διὰ τῶν μεγάλων καὶ ἀκατανοήτων ἐκείνων δωρεῶν, τῶν ὁποίων εἴθε νὰ ἀξιοθῶμεν ὅλοι διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἂν εἶναι δόξα εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΚΤΗ

ὍΤΙ ΜΕΓΕΛΙΝΟΣ ΕἶΝΑΙ Ὁ ΦΟΒΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ, ΚΑΙ ΔΙΕ-
 ΉΞΙΣ ΤΩΝ ΓΕΓΟΤΟΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΥΓΓΕΝΗΣΑΝ ΕΑΦ' ὉΛΩΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ
 ΑΓΙΟΥΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΑ ΚΑΙ ΤΙ
 ΕΚΕΙΝΟΣ, ΠΟΥ ΠΑΣΧΕΙ ΒΑΤΙ ΔΙΔΑΚΑ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ ΤΟΝ ΘΕΟΝ,
 ὍΤΙ ΤΟ ΕΠΕΤΡΕΨΕ, ΕἶΝΑΙ ἸΕΘΣ ΜΕ ΕΚΕΙΝΟΝ ΠΟΥ ΠΑΣΧΕΙ ΤΑ ΙΔΙΑ
 ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙΑ ΤΩΝ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
 ΠΑΛΙΝ ΕΚ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΜΙΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ,
 ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΡΚΟΥΣ

1 Παλλὰς ἡμέρας κοτηναλώσαμεν 73 Α πρὸς παρηγορί-
 αν σας, ἀγαπητοί. Ἐν τούτοις δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ
 τὸ θέμα τούτου. Ἄλλ' ἐν ὅσῃ παραμένει ἡ πληγὴ τῆς λύπης,
 θὰ δεσπολοῦσθμεν νὰ ἐπιθέτωμεν καὶ τὸ φάρμακον τῆς πα-
 ρηγορίας. Διότι, ἔάν, προκειμένοι, περὶ σωρατιστῶν πληγῶν,
 οἱ ἱστροὶ δὲν πιστοῦν νὰ τὰς πλύνουν καὶ καθαρῶν συντε-
 λῶν, ὅπως οὗτοι ἴδουν, ὅτι ἐκλείσιν ἡ πληγὴ, πολὺ περισσότε-
 ρον τοῦτο πρέπει νὰ γίνεταί προκειμένου περὶ τῶν πληγῶν
 τῆς ψυχῆς. Διότι ἡ λύπη εἶναι πληγὴ τῆς ψυχῆς καὶ πρέπει
 συνεχῶς νὰ τὴν πλύνωμεν μὲ μαλακὰ λόγια. Ἐ δὲν συντελεῖ
 δὲ τόσοι τὸ ζεστό νερὸ εἰς τὸ νὰ ἐλαττωθῇ πρῶτον τοῦ
 σώματος, ὅσον συντελοῦν ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν οἱ παρηγο-
 ρητικοὶ λόγοι εἰς τὸ νὰ κατευνάσων ψυχικὸν πόθος. Δὲν ἔ-
 χουμεν ἀνάγκην σπάνγου ἐδῶ, ὅπως οἱ ἱστροὶ ἀλλὰ ἀντὶ σπῶν-
 γου θὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν γλῶσσαν. Οὐδε ἔχομεν ἀνάγκην
 φωτὸς διὰ νὰ ζεστάνωμεν νερὸ, ἀλλὰ ἀντὶ φωτὸς θὰ μετα-
 χειρισθῶμεν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ σήμερον τὸ ἴδιον ἂν κάμωμεν. Διότι ἔάν
 ἡμεῖς δὲν οὖς παρηγορήσωμεν, ὑπὸ τοῦ ἁλλοῦ θὰ παρηγο-
 ρηθῇ. Οἱ δικαιοὶ οὖς ἐμμένουν φόβον λαοῦν οἱ ἐρεῖς
 εἰς οὖς παρηγοροῦν. C Οἱ ἀρκοντες οὖς ἀπειλοῦν λαοῦν ἢ
 Ἐκκλησίαν εἰς οὖς δίδω παρηγορίαν. Διότι αὐτὸ γίνεται καὶ
 εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ. Oὗ διδασκαλοὶ τὰ φροδερῶν, τὰ πτυ-
 ποῦν καὶ δακρυσμένα τὰ πτελλοῦν εἰς τὰς μητέρας των. Αἱ
 δὲ μητέρες των ἀφοῦ τὰ δεχθῶν εἰς τοὺς κόλπους των τὰ
 κροτοῦν σφυγτὰ, καὶ σπογγίζουσαι τὰ δακρυά των τὰ καταφι-
 λοῦν καὶ ἔτσι συντελοῦν νὰ εἰρηνεύσουν τὴν λυπημένην

ψυχὴν των καὶ μεῖσα τοὺς λέγουσι, τὰ πείθουν, ὅτι εἶναι ὑπερλίαν να φοβῶνται τοὺς διωτακάλους των.

Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ οὗς ἐπροξένουν φόβον οἱ ἄρχοντες καὶ οὗς ἔφερον εἰς ἀγωνίαν ἡ Ἐκκλησία, ἡ κοινὴ ὁλὴν μας μητέρα, ἀφοῦ ἀνοίξε διὰ πλῆτα τοὺς καὶλους τῆς D καὶ μὴς ἐδέχθη με ἀνοικτὰς τῆς ἀγκάλας καθημερινῶς υἱὸς παρηγορεῖ λέγουσα ὅτι καὶ ὁ φόβος τῶν ἀρχόντων εἶναι ἀπρόλετος καὶ ἡ ἐπὶ αὐτῆς προερχομένη παρηγορία ἐπίσης ἀπρόλετος. Ἐπειδὴ ὁ φόβος ἐκείνων, δὲν μὴς ὀφείναι νὰ παραλυσηται ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν, αὐτῆς δὲ ἡ παρηγορία δὲν ἀφίνει νὰ μὴς καταβάλῃ ἡ λύπη. Καὶ διὰ τὸν δύο δὲ ταύτων ὁ Θεὸς φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Διότι αὐτὸς ἀπέλασε τοὺς ἄρχοντας, διὰ νὰ προξενῶν φόβον εἰς τοὺς ἀκρεῖους καὶ αὐτὸς πάλιν ἐκτειροτάτωσε τοὺς ἱερεῖς διὰ νὰ παρηγορῶσι τοὺς λυπημένους. Καὶ τὰ δύο δὲ αὐτὰ ἐκτὸς τῆς Γραφῆς E καὶ ἡ πείρα τὰ διδάσκει. Διότι ἐνῷ υπάρχουν ἄρχοντες καὶ στρατιῶται ἀπὸλυμένοι, ἡ μανία ὀλίγων ἀνθρώπων κατατέρας ὑποστάθης, ποὺ μὴς ἤλθον ἀπὸ ἔξω, σὲ μὴ στιγμὴ ἀνομεῖ ἴσως μεγάλην πυρκαϊάν, ἐσθίωσας τόσην τρωαμίαν. ⁷⁴ A καὶ μὴς ἔκαμεν ὁλοὺς νὰ φοβούμεθα μήπως ναναγγήσμεν. ἔάν δὲν ὑπῆρχε καθόλου ὁ φόβος θὰ τὰ ἔκανον ὅλα δὲν θὰ ἀνέτρεπον τὴν πόλιν μας καὶ ἄφοδ θὰ τὰ ἔκανον ὅλα ὅλα κατὰ δὲν θὰ ἀφαιρούσαν καὶ αὐτὰς ἀκόμη τῆς ψυχῆς μας. Διότι ἐάν ἀφαιρούσης τὰ δικαιοσύρια, ἀσφαρσεις ὅλην τὴν καλὴν τοῦ καὶ πρυμνίαν τῆς ζωῆς μας. Κόσμος δὲ τοῦ πλοῦτος τὸν κυβερνήτην ἔάν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ κατεπὶ τῆς, το πλοῖον καὶ τὸν στρατηγὸν ἂν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸ στρατοπέδον, παρέδωκες δεμένους τοὺς στρατιώτας εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἔτσι καὶ ἂν ἀφαιρούσης τοὺς ἄρχοντας τὴν πόλιν θὰ ἤσθαιεν πολὺ χειρότερα ἀπὸ τὰ ὅλα θηρία. B δογμάτιοντες ὁ ἕνας τὴν ἄλλαν καὶ κατατρώγοντες, τὴν πτωχότερον ὁ πλούσιος τὴν πᾶν ἀδυνατον ὁ δυνατότερος, τὸν ἐμεικότερον ὁ ἡρωικότερος. Ἀλλὰ τώρα μετὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅπου τε αὐτὰ δὲν συμβαίνει, ἐπειδὴ οἱ εὐσεβεῖς ἀνθρώποι δὲν κρησίουσιν: τὴν παίδωναν τούτων, ὅσοι εἰς τὸν δικαίον δὲν εἶναι, ἀναγκαῖος ὁ νόμος. ⁷⁵ A τὴν 1, 9 λέγει ἡ Γραφή. Οἱ δὲ πολλοὶ ἐπειδὴ ἔχουν κατὰ νότον νὰ κάνουν κακὰς πράξεις, ἂν δὲν εἶχαν τὸν φόβον αὐτῶν, θὰ ἐνέμκον τὰς πόλεις καὶ ἀναρρίθῃτα κακὰ τὰ ὅποια ἔχουν. π ὅπου τὸν καὶ ὁ Παῖς λέγει. ἔδεν ὑπάρχει, κρατικὴ ἐξουσία ποὺ νὰ μὴ εἶναι ὅπου ὁ Θεὸς οἱ δὲ ἄρχοντες ποὺ ἀσκήσῃ τὴν ἐξουσίαν. E καὶ τὰ ἄλλα καὶ ἀποφασίζῃ Θεοῦ. (Ρωμ. ΙΓ' 1 C)

Ὅσον σημασίαν ἔχουν διὰ τὸ σίγησι οἱ ἐλπίται δεσμοί

(ἐυλοδοχεῖς) τὸν τοῖκων, τὴν ἰδίαν σημασίαν ἔχουν καὶ διὰ τὰς πόλεις οἱ ἄρχοντες. Καὶ ὅπως ἂν ἀφαιρούσης τοὺς δεσμοὺς αὐτοὺς ἀρτέας μόνον τοὺς διαλύονται οἱ τοῖκοι καὶ ἀμέσως πέφτει ὁ ἕνας ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον. ἔτσι καὶ ἀπὸ τὴν αἰκουμένην, ἂν ἀφαιρούσης τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν δὲ αὐτῶν προερχόμενοι φόβον καὶ σπῆτα καὶ πόλεις καὶ ἔθνη με πολλὴν ἀμύνη θὰ πᾶσιν τὸ ἕνα ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο, ἀφοῦ κανεὶς δὲν θὰ ὑπάρχει νὰ τοὺς συγκρατῇ καὶ ἐμποδίσῃ καὶ μετὰ τὸν φόβον τῆς τιμωρίας νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ εἶναι φοβόμενοι.

2. Ἄς μὴ λιπομύεθαι ἀγαπητοὶ διὰ τὸν φόβον ποὺ μὴς προκαλοῦν οἱ ἄρχοντες, ἀλλὰ καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεν ἀπὸ τῆς ἰδίας Θεοῦ διότι δι' αὐτοῦ ἐσταμάτησε τὴν ἀμέλειάν μας καὶ σπουδαιότερος μὴς ἔκαμε. D Δόστ', πᾶσα, λέγε μου, (τὴν 13) προσβλῆθαι ἀπὸ τὴν φροντίδα καὶ τὴν μέριμναν ταύτην, ὅτι ἔκομεν γίνεαι σεινότεροι καὶ ἐμεικότεροι, ὅτι σπουδαῖός ἐστι καὶ προσηκναιότερος, ὅτι δὲν βλέπομεν κανένα νὰ μεθῇ καὶ τραγουδῇ δοξομὴν τρανοῦσία, ἀλλὰ βλέπομεν λιτανείας συνεχεῖς καὶ δάκρυα καὶ προσευχάς, ὅτι γέλοισι παράκαρτα καὶ αἰσχροὶ λόγια καὶ κάθε διασκεδάσεως ἔχει παύσει καὶ ἡ πόλις μας τώρα εἶναι σὺν νυνόδια σιμνὴ καὶ ἐλευθερία. Διὰ ταῦτα λιπομύεσθαι λέγε μου. Δὲ αὐτὰ θεβαλῶς, πρέπει νὰ καίρῃ καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν διότι τὴν μισρίαν διὰ τοῦ φόβου ὀλίγων ἡμερῶν ἐξήλειψε. Ναί, ἀπαντᾷ ἀλλὰ ἔάν τὸ κακὸν ἐσταμάτουσε μόνον μέχρι τοῦ φόβου, παραδόχολοι, ὅτι θὰ ἔκαμεν ἡμεῖς ἀμέλειαν. E τώρα ὅμως φοβοῦμεθα, ὅτι θὰ προκαρῇ αὐτὸ πέρα καὶ ὅτι εἰς αὐτὸ διατρέψμεν τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῇτε περὶ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος οὗς παρηγορεῖ λέγων. ὅτι εἶναι ἄλλος πάσης ἐμποροσύνης ὁ Θεός, ὁ ὅποιος δὲν θὰ σὺς ἀφῇρῃ νὰ περαιοθῇτε ὑπὲρ τὴν δύναμιν σας, ἀλλὰ μαζί μετὰ τὸν πειρασμόν θὰ δώσῃ μέσον, ὥστε νὰ εὐρῇτε διέξοδον καὶ νὰ δύνασθε νὰ τὸν ὑποφύρῃτε. (Α' Κορ. ΙΟ' 13). αὐτοῦ αὐτοῦ εἶπε δὲν θὰ σὲ ἀφῇρῃ, οὔτε θὰ σὲ ἐγκοιταλιμῇ ποτε. Εἰς 13 61

Εάν ἤθελε νὰ μὴς τιμωρήσῃ μετὰ ἔργα καὶ νὰ μὴς κάμῃ νὰ δοκ. ἔκομεν τὰ κακὰ δὲν θὰ μὴς παρῇ δὲν εἰς ἰσὺν ἡμεῖς φόβον, διότι, ἔάν δὲν ἐπιβῇ μὴ ⁷⁶ τὰ τιμωρῇ, τότε φοβηθήμεν. ⁷⁷ A ἐπειδὴ ἂν πρόκειται νὰ τιμωρῇ εἶναι περὶ τὸς ὁ φόβος περὶ τῆς ἀπειλῆς. Τώρα ὅμως ἐλήσθημεν τὴν τιμωρίαν ἀπὸ μυστοῦ θανάτου διότι ἐπὶ τόσας ἡμέρας φοβοῦμεθα καὶ τρέμομεν καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς σκῆς ὑποπτευόμεθα καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Καν. ἀφαιρούμεθα καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ ἔχου. ἔς τὴν ἔξω καὶ ἡρώδης ἐν φόρῳ ἀπὸ τὴν ἀνομίαν μας. Ὡστε ἂν καὶ παρηγορησῇ τὸν Θεόν. καὶ τοῦ δὲ λέγει αὐτὸν ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὸν ὅσον μεγάλαν τιμωρίαν. Δόστ' καὶ

δὲν δὲν ἐτιμωρήθημεν, ὅσον μὰς ἔπρεπε, ὀρκετὴ εἶναι ἡ τιμωρία, λήγῃ τῆς φιλονεικίας τοῦ Θεοῦ.

Ὅτι δὲ μόνον ἀπ' αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα πρέπει νὰ παίρνωμεν θάρρος, διότι πολλὰς ἐγγυήσεις μὰς ἔχει δώσει ἕως τώρα ὁ Θεός, ὅτι τὰ πράγματα θὰ γίνοντο καλὰ. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς δὲ δὴν εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ μεταφέρουν εἰς τὴν βασιλέα τὴν κακὴν ἀγγελίαν, ἀφοῦ ἀναχωρήσαν ἀπ' ἐδῶ γρήγορα, σὺν νὰ εἶκον φτερά καὶ παρ' ἑλὼν δὲ ἐνόμισαν, ὅτι πρὸ πολλοῦ θὰ ἐφθάνον εἰς τὸ στρατόπεδον ἀκόμη εὐρίσκονταί εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, διότι τότε ἐμπόδια παρουσιάστησαν εἰς αὐτοὺς, ὥστε ἐγκαταλειμνοὶ τοὺς ἵππους ἀδυνάτου τὴν ἀμείψα. Διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην θὰ φθάσουν πολὺ ἄργά ἐκεῖ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀφελήμων δι' ἡμᾶς. Διότι, ἐπειδὴ τὰ ἱδικὰ μὰς ἱερέα καὶ κοινὸν πατέρα ὁ Θεὸς ἐσκέωσεν ἀπ' ἐδῶ καὶ τὸν ἔπεισε νὰ ἀνακηρύξῃ καὶ ἐπακηρύξῃ τὴν προθεσίαν ταύτην, διὰ τοῦτο ἔφερεν εἰς αὐτοὺς ἐμπόδια εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου τῶν διὰ νὰ μὴ προλάβουν καὶ ἀνάψουν τὴν φωτὶν καὶ ἔτσι κήρουν ἀνωφελεῖ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ διδασκάλου μὰς, διότι θὰ εἶκον προκαταβάλαι τὴν βασιλέα, μὲ δὲ θὰ ἔλεγον καὶ θὰ τὸν εἶκον διαδέσει δουρηνῶς.

Ὅτι τὰ ἐμπόδια ταῦτα προήρχοντο ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὁ φαίνεται ἐκ τοῦ ἔξης. Ἄνθρωποι ποὺ ἐπέρασεν ὅλον τὸν καιρὸν τοὺς εἰς ταῦτα ταξίδια καὶ εἶκον ὅς ἔργον τὸ νὰ ἀδύνοιν διαρκῶς ἵππους, τώρα ἀπ' αὐτὴν τὴν ἱστυρίαν συνεγρίθησαν καὶ ἀρροπώσαν καὶ σινέβη τὸ ἀντίθετον ὅτι δὲ γίνοντο εἰς τὸν ἱωνῶν. Ἐκεῖνος δηλαδὴ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ἀνακηρύξῃ, ἐβιάζετο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνακηρύξῃ αὐτοὶ δὲ ποὺ ἤθελον ἠμποδίζοντο. Ὁ νέον καὶ παράξενον πρᾶγμα! Ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ ἀναγγεῖλαι καταστροφὴν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ τὸν ἐπέλεγε ὁ Θεός. Αὐτοὶ μὲ πολλὴν ταχύτητα ἐτρέχουν νὰ ἀναγγεῖλαι καταστροφὴν καὶ παρὰ τὸν θέλον ἐμποδίζονταυτοὺς τὸν Θεόν. Διὰ τὸ ἀπὸ γὰρ διότι ἐδῶ μὲν ἡ ταχύτης φέρεται βλάστην, ἐκεῖ δὲ ἀφέλειαν ἔφερε. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνος ἔστειλε γρήγορα διὰ τοῦ κήτους D καὶ αὐτοὺς ἠμποδίσαι διὰ τῶν ἵππων.

Βλέπετε τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῶν πραγμάτων ἐκεῖνων ποὺ ἤλπιζον δὲ θὰ πραγματοποιήσουν τὰς ἀποφάσεις τῶν διὰ τῶν ἰδίων ἠμποδισθῶσι. Ἐκεῖνος (ὁ ἱωνῶν) διὰ τὴν πλείον ἐνόμισεν ὅτι θὰ πετύχῃ μακριά, καὶ τὸ παρὸν τοῦ ἐγίνε δεσμιός ποὺ τὸν ἐκράτισσε. Διὰ τῶν ἵππων οὕτως ἐνόμισαν ὅτι τὸ γρηγορώτερον θὰ ἴδωσι τὸν βασιλέα, καὶ οἱ ἵπποι ἐγίναν ἐμπόδιον, μᾶλλον δὲ οἱ αἱ ἵπποι, ὅπως καὶ ἐκεῖ οὐκ ἐπὶ τὸ πλεόν, ἀλλὰ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ὅλα μαντιοῦ

μὲ τὴν ἰδικὴν τῆς σοφίαν τὸ τακτοποιεῖ. Καὶ πρὸ ἐξὲ νὰ ἴδῃς πρόνοιαν, ποὺ καὶ φῶσον ἐπρόκαλεσε καὶ κερὴ ὕμνησε. Κατὰ μὲν δηλαδὴ τὴν ἡμέραν αὐτήν, ποὺ ἀπεταλ' ἤθρην τὰ ποράνωμ ἐκεῖνα ἔργα, ὅπως αὐτοὺς νὰ φουγῶν γρήγορα, οὐδ' ἀναγγεῖλουν εἰς τὸν βασιλέα ὅλα δὲ αὐτὸς νύβησαν, καὶ μὲ τὴν ταχύτητα, ποὺ ἔφυγον, ὅλους τοὺς ἐφάρθρην. Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖνα εἶκον κάμει ὁδοποιρίαν ὅσο καὶ τριῶν ἡμερῶν καὶ οὐκ ἐκ τούτου ἐθεωρούσαμεν ὁδοποιρίαν τὸ ταξίδι, τοῦ ἐρῶς τας. Ὡς δὲ διότι ἐνομίζαμεν ὅτι θὰ ἐφθάνεν ἄργά τότε μὰς ἀλλοίωσεν ἀπὸ τὸν φόβον καὶ μὰς παρηγόρησε, διότι ὅπως σὺ, εἴπα, ἐκεῖνους τοὺς ἠμποδίσαν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, ἔφερε δὲ ἔτσι τὰ πράγματα, ὥστε νὰ μὴ θάμην τὰ παθήματα τῶν ὅπου τοὺς διαδέχεται τῆς ὁδοῦ, ποὺ ἤρχοντο ἐδῶ, ὅτι νὰ ἀνεπνεύσασιν ἄλλωρον, πρᾶγμα ποὺ ἔγινε, καὶ πολὺ μέρος ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν μὰς ἀπεβάλαμεν.

Ταῦτα ἀφοῦ ἐμάθομεν, προσκυνήσαμεν τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος τὰ ἔκαμε, διότι εἶναι ὁ φιλοστοργώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς πατέρας. Καὶ τώρα ἐτακτοποιήσαν ὅλα τὰ ζητήματά μας, διότι μὲ κάποιαν ἀδύνατον δύναμιν ἠμποδίσαι τοὺς κακοὺς τοὺτους ἀγγελ' ἀφόρους καὶ σχεδὸν εἶπε πρὸς αὐτοὺς τὰ ἔξης. Διὰ τὸ σπεύδετε. Διὰ τὸ θιάζεσθε νὰ φθάσετε γρήγορα, ἐνῶ πρόκειται νὰ καταποντίσθε τὴν μεγάλην πάλιν. Ὁ Μήπως δηλαδὴ μεταφέρετε εὐχάριστα νέα εἰς τὸν βασιλέα. Στάματήσατε, ἕως ὅτου τὸν δοῦλόν μου, ὅς ἐριστον λατρὸν, νὰ προσεσπῶσι νὰ φθάσῃ καὶ σὺς περὶ εἰς τὸν δρόμον. Ἐάν δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πληγῆς τῆς παρηνόμιος τῶν πρόνοιαν ἐδείξεν ὁ Θεός, πολὺ περισσύτερον μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν, μετὰ τὴν μετάνοιαν μετὰ τὸν πόσον φόβον μετὰ τὰ δάκρυα καὶ τὰς προσευκάς, θὰ προνοήσῃ δι' ἡμᾶς καὶ μεγαλυτέραν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν θὰ ἀπαλαύσωμεν. Διότι ὁ μὲν ἱωνῶν δικαιολογημένα ἠτανάζετο θιαστικά νὰ προκαρῆσθαι εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ ἀδύνησιν εἰς μετάνοιαν, ἐνθ' οὕτως πλεον ἔχετε ἐπιβεβεῖ τὴν μετάνοιαν καὶ μεγάλην ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν Θεόν δι' αὐτὸ ἔχετε ἀνάγκην παρηγορίας καὶ δὲ ἀπειλητικῆς, ἀγγεῖλας. Διὰ τὸν λόγον ταῦτον καὶ τὸν κοινὸν πατέρα μὰς C ἐσκέωσεν ἀπ' ἐδῶ διὰ νὰ ἐπακηρύξῃ τὸ ταξίδι, καὶ τοὺς πολλὰ ἐμπόδια ὑπῆρχον. Ἐάν δὲν ἐφρόντιζε διὰ τὴν σωτηρίαν μὰς δὲν θὰ ἐπείθεν ἐκείνον νὰ τοξιδώσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἤθελεν ἐκεῖνος, θὰ τὸν ἠμποδίζε.

3. Ἐκὼ νὰ σὺς εἰπω καὶ τρετὸν λόγον, ὁ ὁποῖος θὰ σὺς πείσῃ νὰ ἔκρεται θάρρος καὶ αὐτοὺς εἶναι ἡ παρούσα ἐορτὴ, τὴν ὁμοίαν καὶ αὐτοὺς ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς τῶν ἐσπερίων καὶ ἐτίμησεν, ὥστε νὰ περῶσι ὅλους τοὺς προκατόχους τοῦ βασιλεῦς ποὺ ἐκυβέρνησαν μὲ εὐσεβείαν. Κατ' αὐτὰς λοιπὸν τὰς

ἡμέρας ἐστὶν ἄλλοτε ἐπιστολὴν πρὸς τὴν τῆς δορυφόρου καὶ ἀπέλυσε πικρὰν δόλυν τοὺς κρατούμενους εἰς τὰς φυλακάς. **Π** Καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν διδὼν ἡμῶς ἱερὰς ὄντας θὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τοῦ βασιλέως θὰ τοῦ τὴν ἀναγνώσῃ θὰ τοῦ υπενθυμίσῃ τοὺς ἰδικούς τοι νόμους καὶ θὰ εἴπῃ πρὸς αὐτὸν.

Σὺ, βασιλεῦ, τὸν δαυὶν σου παρακάλεσε, καὶ ἐνθυμίσου τοὺς ἰδικούς σου πράξεις. Ἀπὸ τὸν αὐτὸν σου ἔχεις τὸ παράδειγμα τῆς φιλονεικίας. Δὲν θέλησας νὰ κάμῃς ἄλλοτε δικαιοσύνην, καὶ θὰ ἀνεκθῇς ἡμεῖς νὰ κάμῃς δικαιοσύνην. Τούτους ἐνόησας καὶ καταδικασθέντας ἄλλοτε, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐορτὴν ἀπέλυσε καὶ ἐκείνους, ποὺ δὲν εἶναι ἐνοχοί, καὶ τιποτέ δὲν ἐπαύνησαν νὰ κάμουν, θὰ καταδικάσῃς, λέγε μοι, καὶ ὅλας κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην. Κατ' οὐδένα τρόπον νὰ μὴ κάμῃς τοῦτο, βασιλεῦ. Σὺ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀπευθυνόμενος καὶ ὁμιλῶν πρὸς ὅλους τὰς πόλεις ἔλεγες. **Ε** εἴθε νὰ μοῦ ᾔπα δύνατον καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκούῃ νὰ ἀναστήσῃ. Τούτης τῆς φιλονεικίας καὶ αὐτῶν τῶν λόγων ἐχομεν τώρα ἀνάγκην. Τούτοις βασιλεῖς δὲν τοὺς κάνει τόσο λαμπροὺς καὶ ἐνδόξους ἢ νίκῃ κατὰ τῶν ἐσθρῶν, ὅσον ἡ νίκῃ κατὰ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς τῶν. Διότι ἐκεῖ τὸ κατόρθωμα προέβηκε ἀπὸ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐνῷ ἐδῶ τὸ τροπαῖον εἶναι τελείως ἰδικόν σου καὶ δὲν ἔχει κανένα, ποὺ νὰ μοιρασθῇ μαζί σου τὴν δόξαν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς νίκης. Ἐνῆκεν εἰς τὸν πάλαιον κατὰ θεοῦ, **77** Ἀδελφοί τῶν δεσποτῶν συγγενῶν τὰ πρὸς οὐ σφάλματα τῶν συνδούλων σου, διὰ τὰ οὗ δόξαση αὐτοὺς περισσότερον καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ἐνθυμούμενος τὴν φιλονεικίαν σου ταύτην, σοῦ δείξῃ τὸ ὅτι ἡμεῖς ἡμεῖς καὶ γὰρ ἡμεῖς καὶ σου φωνῇ ἐπικρῖς. Αὐτὰ καὶ περισσότερα εἰς αὐτὰ θὰ εἴπῃ καὶ ἐξῆς, ὅτι θὰ μὴ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ὀργήν.

Οχι δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ πείσωμεν τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ὑποφέρωμεν μετ' ἐννοήσεως, ὅσα συμβαίνουν θὰ μὴ βοηθήσῃ παρὰ πολὺ ἡ νηστεία αὐτῇ. Διότι ὁκτὸς τοῦτο καὶ παραγορίαν ὅτι ὁσιμαίνον ἀπὸ τὰς περιστάσεις τοῦτο λαμβάνομεν. Τὸ γεγονός δὲ δηλαδὴ, ὅτι καθημερινῶς συγκινῶμεθα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ καταλαβάνομεν τὴν ὁκρόαν τῶν θεῶν Γραφῶν. **Β** καὶ ἐπεὶ μετὰ τὰς καὶ κλαίει ὁ ὅτις διὰ τὸν ἄλλον, καὶ προσευχόμεθα καὶ δεκόμεθα εὐλογίας, καὶ εἴτι ἐνισχυόμενοι πηγαίνομεν εἰς τὰ σπύτια μας οὕτως συντελεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ φύγῃ τὸ περισσότερον μέρος τῆς λύπης. **Α**ς μὴ χάσωμεν λοιπὸν τὴν ψυχράν μας καὶ μὴ προδώσωμεν τὸν ἐαυτὸν μας, διὰ τῆς ἐ-

γνώσεως, ἀλλὰ νὰ εἰμεθα αἰσιόδοξοι καὶ νὰ προσέχωμεν εἰς αὐτὰ ποὺ θὰ λαμβάνωμεν, διότι θέλω καὶ ἡμεῖς περὶ περιστροφῆς τοῦ θανάτου, πάλιν νὰ σὲς ὁμιλήσω. **Σ**ὲς εἶπες ὅτις ἐπὶ φοβούμεθα τὸν θάνατον, ὅτις ἐπὶ ἐκείνους εἶναι φοβερός ἐκ φόβου, ἀλλὰ ἐπεὶ οὕτως ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μὴς ἐβέβαιον, οὕτως ὁ φόβος τῆς γεννῆς μὴς, κατέλαθεν καὶ ἀκόμη, διότι δὲν ἔχαμεν τὴν συνείδησιν ἡμεῖς.

Θέλετε νὰ σὲς ἀναφέρω καὶ τετάρτην, **Γ** ὅτι μικρότερον αἴτιον διὰ τὴν παράκλιτον αὐτὴν ἀγανάκτην, ποὺ ἔχομεν, καὶ ἡ ὅποια αἰτία ἐπαληθεύει περισσότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας. Δὲν ἔχοντες θίον σκληρογνώμονας, ὅπως ἀρμυρὴ εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ τὸν μαλθακὸν καὶ παρακλητικὸν καὶ νωθὸν ἰούτον θίον ἐξημερώσαμεν. Δι' αὐτὸ καὶ φυσικὸν εἶναι νὰ μὴς ἀρῶν νὰ μένωμεν εἰς τὰ πράγματα τοῦ παρόντος, κόμου καὶ νὰ κατακοιμηθῶμεν ὑπ' αὐτῶν.

Διότι ἐάν με νηστείας ἀγγυανίας καὶ εὐτελεῖς δόξαν ἐπερνοῦσαμεν τὴν ζωὴν ταύτην, κἀπαντες τὰς ἀποτίμους ἐπιθυμίας μας, ὑπομένοντες τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἀρετῆς, ταλαιπωροῦντες καὶ ὑποτάσσοντες τὸ σῶμα, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου, μὴ φροντίζοντες νὰ ικανοποιούμεν τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς, βαδίζοντες τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν, γρήγορα θὰ ἐπιθυμούσαμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. **Π** καὶ θὰ ἐσπεύδομεν νὰ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τοῦ κόμου τοῦ παρόντος θίου.

Διὰ τὴν ἐννοήσεως δέ, ὅτι αὐτὰ, ποὺ λέγομεν, εἶναι ἀληθῆ, ἀνέβη εἰς τὰ κορφοβυστία καὶ ἐπικαλέσας τοὺς ἐκεῖ εὐρισκόμενους μοναχοὺς, ποὺ φοροῦν ἐνδύματα ἀπὸ σάκκου, ποὺ θεωρητικῶς μένουσιν οὐ σκῆματα θύκας με δεσποτῆρας καὶ σκοτεινὰ, ποὺ νηστεύουσιν καὶ θὰ τοὺς ἰδῇς ἄλλους αὐτοὺς νὰ ἐπιθυμοῦν τὸν θάνατον καὶ ἀνέπαισαν νὰ τὸν ὀνομάζωμεν. Διότι ὅπως ὁ πυρῆματος βάλλεται νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ στάδιον διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ πράγματα, καὶ ὁ ἐθελῆς ἐπαυμει νὰ φύγουν οἱ θεαταί, διὰ τὴν τελειώσουν οἱ κόποι τοῦ, εἴτι καὶ ὁ ἐννέτος, ποὺ εἴ με σκληρὸν καὶ τραχύτατον θίον ἐπιθυμῇ τὸν θάνατον διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἀπὸ τοῦ κόμου τοῦ θίου πάλαι **Ε** καὶ διότι εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἀπαλάσῃ τοὺς ἐπιθυμώμενους δι' αὐτὸν στεφάνους, ὅταν μεταβῇ εἰς τὴν ἄλλην γαίην καὶ κατατεθῇ εἰς τὸν εὐδὸν λιμένα, ὅπου ἔστιν εἶναι ἡνιόχον νὰ ὑποταχθῇ, ὅτι θὰ ὑποστῇ ναυάγιον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν θίον μας ἐκ φόβου ἐπίπαιον καὶ κομπαισινὸν διὰ τὸ νὰ μὴς ἀναγκάσῃ ἡ θλίψις αὐτοῦ νὰ ἐπιθυμώμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Διότι ἐάν τώρα ποὺ ἔχομεν τόσον λυπηρὰ, καὶ κίνδυνον καὶ φόβον καὶ φροντίδας, μὴς περι-

θάλλουν από παντός, τόσον πολύ ελθεθα προσκεκλημένοι με εὐχαρίστησιν εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. 78 Ἄ εἰς δὲν ὑπάρξε τίποτε ἀπ' αὐτὰ καὶ ἀλόκληρος ὁ θῶς μας ἐπερνοῦσε χωρὶς λύπας καὶ ταλαιπωρίας, ποτε θὰ ἐπιθυμοῦσαμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ.

4. Ὡς καὶ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἔκαμεν ὁ Θεὸς θέλων ἐπιδόξῃ τὴν χάριν καὶ ἐκείνους νὰ ἐπιθυμήσουν τὴν ἐπέρχουσαν εἰς τὴν γῆν Χαναάν καὶ νὰ ποιεῖσιν τὴν Αἴγυπτον, ἐπέτρεψε νὰ ταλαιπωροῦνται μετὰ τὴν ἁσπινῇ καὶ τὴν κατασκευῇ τῶν πλυστῶν ἵνα, θασσανίζοντο ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους κόπους καὶ τὰς ταλαιπωρίας, καταφύγουσι πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸν παρακαλέσασθαι νὰ τοὺς βοηθήσῃ νὰ ἐπαγέλωνται εἰς τὴν χώραν τῶν Διόπ, εἰς, παρ' ὅλον ὅτι προηγήθησαν αὐτὰ μόλις ἔργον. Ἐπάλιν ἐθυροῦντο εἰς Αἴγυπτον καὶ τὴν σκληρὰν δουλείαν αὐτῆς, καὶ ἐθαύοντο νὰ γυρίσουν πάλιν πρὸς τὴν τυραννίδα εἰς δὲν εἶκον θασσανίζεσθαι τόσον πολὺ ὑπὸ τῶν θαρσύνων ἐκείνων Αἰγυπτίων, ποτε θὰ ἤθελαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἔξοχον ἐκείνην χώραν Βεβαίας ποτὲ. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν δὴ νὰ μὴ προσκεκλημένοι εἰς τὴν γῆν καὶ κάσκοντες εἰς τὰ παρόντα πράγματα, λησμονοῦμεν τὰ μέλλοντα, κατασπικόν ἔκαμε τὸν διὰ τούτων ὁ Θεός.

Ἄς μὴ προσκεκλημένοι λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι πρέπει εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν. Διότι ποῖα ἡ ὑφέλεια. Τί θὰ κερδίσωμεν ἀπὸ τὴν υπερβολικῇ προσήλωσιν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ παρόντος θῶς, θέλεις νὰ μῶσθαι διαπὶ ὑπάρξει ἡ παροῦσα ζωὴ, διὰ νὰ γίνεταί βασίς καὶ ἀφορμὴ τῆς μελλούσης ζωῆς. Ἐ καὶ παλαιότερα καὶ σήμερον, ὅπου θὰ ἀγωνισθώμεν διὰ τοῦ ἐκεῖ στεφάνου. Ἄν δὲ δὲν θὰ μὴς ὁμοῦ αὐτοὺς εἶναι χειρότερη ἀπὸ ἀναρτήσας θανάτους, ἐπειδὴ δὲν ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν, δὲν πρόκειται νὰ ὀρέσασθαι εἰς τὸν Θεόν, προτιμότερον εἶναι νὰ ἀποθνήσκωμεν. Διότι εἰ ἐπὶ πλεόν ἔκαμεν τὴν παραπάνω ἀπαλαμψάνομεν. Δὲν ἔλεγον τὸν ἴδιον ἥλιον καὶ τὴν ἴδιαν σελήνην ὅσοι ἤρεσαν. Δὲν ἔλεγον τὸν ἴδιον χειμῶνα, τὸ ἴδιον καλοκαίρι, τὰ ἴδια πράγματα. Ἐπὶ συνέβη αὐτὸ πού θὰ συμβῇ καὶ πάλιν. Τί ἔτινεν, εἰ πάλιν θὰ γίνῃ. Ἐκεῖ 1, 9, Οὕτως λοιπὸν αὐτοὺς, πού ζοῦν, γενικῶς πρέπει νὰ μακαρίζωμεν, οὔτε αὐτοὺς πού ἀποθνήσκουσιν νὰ ἠθηνώμεν. Ἀλλὰ ἐκείνους πού εἶναι ἀμαρτωλοί, οἱ εἴτε ζῶσι εἴτε ἔχουσιν ἀποθάνει, νὰ τοὺς κληρώμεν ἐκείνους δὲ πάλιν πού εἶναι δίκαιοι νὰ τοὺς μακαρίζωμεν, ἀποδοῦναι καὶ ἂν εὐρίσκωνται. Σι μὲν λοιπὸν ἔνα θάνατον φοβεῖται καὶ θρηναίς, ὁ δὲ Παῦλος ἂν καὶ κάθε ἡμέραν ἀντίρυξε τὸν θάνατον, ὅτι μόνον δὲν ἐκλαίει διὰ τοῦτο. ἀλλὰ καὶ ἔκαμε καὶ εὐφραίνεται. Μακάρι καὶ ἐγὼ

διὰ τὸν Θεόν νὰ ἐκινδυνεύω, ὅπως ὁ Παῦλος, θὰ μοῦ εὐχῇ, καὶ τότε δὲν θὰ στενοχωροῦμαι. Ἀλλὰ καὶ τώρα, πού δὲν κινδυνεύω διὰ τὸν Θεόν, δὲν πρέπει νὰ στενοχωρηθῇ καὶ χάρις τὸ θάρρος σου, διότι οὐ μόνον ἐκεῖνος πού πάσχει κατὰ τὸν Θεόν, καθίσταται δόκιμος ἐνώπιόν του καὶ ὑψελείται, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος πού παθαίνει κατὰ δίκαν καὶ τὸ ὑποφέρει μετὰ γενναϊότητα καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, πού τὸ ἐπέτρεψε, δὲν εἶναι κατώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον. πού πάσχει κατὰ τὸν Θεόν. Παράδειγμα τοῦτου ὁ Ἰωβ. Ἐπειδὴ ὁ μακάριος οὗτος ἐδάσθη τὰς πολλὰς καὶ ἀνυποφόρους ἐκείνας πληγὰς δίκαια. Ἐ λόγῳ ἐπιβουλῆς τοῦ διαβόλου, καὶ τὰς ἀντιπεποιθόσας μετὰ γενναϊότητα καὶ εὐχαρίστησιν πρὸς τὸν Θεόν ὁ ὁποῖος τὰς ἐπέτρεψε. Ἐλαβεν ἀλόκληρον τὴν ἁμοιβήν.

Μὴ φοβεῖται λοιπὸν διὰ τὸν θάνατον, διότι εἶναι φυσικὸν πρᾶγμα. Νὰ λησπῶσι διὰ τὴν ἀμαρτίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἐγγλεῖμα ὅτι φυσικὸν ἀλλὰ προσωρετικόν. Ἀποστὰς δὲ λησπῶσι δι' ὅσους ἀποθνήσκουσιν, λησπῶσι καὶ δι' ὅσους γεννῶνται, ὅσοις ὅπως τὸ εἶναι εἶναι φυσικὸν ἔτσι εἶναι καὶ τὸ ἄλλο. Ἄν λοιπὸν κανεὶς σὲ ἀπειλήσῃ μετὰ θάνατον, λέγε πρὸς αὐτόν ἐδιδάκθη ἀπὸ τὸν Χριστὸν νὰ μὴ φοβεῖται ἀπὸ ἐκείνους, πού φονεύουσιν τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν δὲν ἠμποροῦν νὰ φονεύσιν (Ματθ 10, 28). 79 Ἄ Ἄν σὲ ἀπειλή μετὰ δήμευσιν τῆς περιουσίας, εἰπὲ εἰς αὐτόν ἑλγιστὸς ἔβλεπε ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητέρας μου καὶ τυμνὸς θὰ ἀνακαρτήσω. Τίποτε δὲν ἐπέρχεται εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ εἶναι φανερόν ὅτι τίποτε δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πάρωμεν μαζὶ μας. (Ἰωβ 1, 21) Καὶ ἂν ἐστὶ δὲν μοῦ πάρῃ τὴν περιουσίαν, διὰν θὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος θὰ τὴν πάρῃ, ἂν θὰ μὴ χωρήσῃ ὡς αὕτη. Καὶ ἂν σὲ δὲν μετὰ φόβου, θὰ φέρῃ τὸ τέλος ὁ φυσικὸς νόμος. Ἄς μὴ φοβώμεθα λοιπὸν κανένα ἐξ ἐκείνων, τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ φύσεως ἀλλὰ νὰ φοβώμεθα ὅσα προέρχονται ἀπὸ κακῆς προαίρεσιν, διότι αὐτὰ μὴς ὀνητοῦν εἰς τὴν κόλπον. Τοῦτο ἂς σκεπασθῇ διαρκῶς δι' ὅσα ἀπροσδοκῆτα συμβῶντα μὴς ἐρχονται καὶ δι' αὐτὰ δὲν θὰ ἐξαλειφώμεν, ὅταν στενοχωροῦμεθα, ἀλλὰ ὅταν παύσωμεν νὰ στενοχωροῦμεθα. 80

Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἐκεῖνο ἂς ἔκαμεν ὁ πῶν, ὅτι εἰς πάσαις κατὰ κακὸν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δίκαια ἐξαλειφώμεν πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀμαρτήματά μας. Διὰ τοῦτο εἶναι μέγα καλὸν ἐδῶ νὰ τηρωσθῇς θὰ τὰ ἀμαρτήματά μας καὶ ὅσα ἐκεῖ. Ὁ πλοῦσις τῆς παραβολῆς ἐπειδὴ δὲν ἔπαθε ἐδῶ κανένα κακόν. Ἐπρωρεῖτο ἐκεῖ πολλὴ αὐστηρία, ὅς νὰ ἦτο μέγα εἰς τὰς φλόγας.

Ὅτι δὲ αὐτὸ ἦτο ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐκεῖ δὲν εὖρε καμὴν ἀνακούφισιν ἄνωγει εἰς λόγῳ πρὸς αὐτόν ὁ Ἀβραάμ.

«Πατήρ μου διήρξες με τὸ παραπάνω τὰ ἀγαθὰ σου εἰς τὴν ἄλλην (ὡς) διὰ τοῦτο ὑπερέβης τώρα» (Λουκ. 18, 25). «Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὸν Λαζάρου ἀπέλα νὰ ἀποκτήσῃ τὸ ἀγαθὸ τοῦ παροδείσου ἦτο ἐκτός τῆς ἀρετῆς του καὶ τὸ ὅτι ἀναβέβαια ἐδῶ ὑπέφερε θάνατον, ἔκρινε νὰ λέγῃ τοῦτο ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ. Ἀφοῦ εἶπεν εἰς τὸν πλούσιον· Ὁ Ἐπίσκοπος με τὸ παραπάνω τὰ ἀγαθὰ σου, προσέθεσε καὶ ὁ Λάζαρος τὰ θάνατον καὶ ἐὰν τοῦτο παραγγεῖται τώρα δὲ σου ἐκεῖ ὑπέφερε. Διότι καθὼς σοὶ εἶναι ἐνάντιον, ἂν ἔχουν θλίψεις, θὰ λάβουν δικαίαν ἀμοιβὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἴτι καὶ ἵππος εἶναι κακὸς καὶ ἐκεῖ ὅλα τὰ καλὰ πλοῦσι, θὰ ὑποστῇ ἐπὶ τὴν πτωχείαν.

Πάλιν ἐπαναλαμβάνω, ὅτι λέγω ταῦτα διὰ νὰ κατηγορήσῃ τοὺς ἔφυγον ἀπὸ τὴν πλάνην ἐξ ὅτι ψυχὴν ποῦ ἔχει ταπεινωθῇ ἀπὸ τὰς θλίψεις μὴ τὴν ταρώσης περισσότερο» λέγει Σοφ. Σερ. 4, 3), οὕτως διὰ νὰ μακάριον εἶδοι ὁ ἄρρωστος ἐκεῖ ἀνάγκην ἀπὸ παραγορίαν καὶ διὰ ἀπὸ μακάριον αἰὶν ἄλλὰ τὸ λέγω, διότι φροντίζω ὡς διορθῶσαι καὶ πείσαι, ὅτι δὲν πρέπει νὰ παραμένωμεν τὴν σωτηρίαν μας ἀπὸ τὴν φυγὴν, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγωμεν τὰς ἀμαρτίας, νὰ ἀπομακρυνθώμεν ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς κακίας. Ἐάν ἀποφύγωμεν ταῦτα καὶ μεταξὺ πολυαρθῶν στρατιωτῶν ἂν εἴμεθα, κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ μᾶς κτυπήσῃ. Ἐάν ὅμως ταῦτα δὲν ἀποφύγωμεν, ὁ καὶ εἰς αὐτὴν ἀσκήσῃ τὴν καρδίαν τὴν θουὶν ἂν ἀναβῶμεν, ἀναβήκαμεν, ἐκθρόνισθαι θὰ συναντήσωμεν.

Ἐνθυμήσου πάλιν τοὺς τρεῖς ἐκείνους παῖδας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν μέσα εἰς τὴν κἀμινον καὶ δὲν ἔπαθον κανένα κακόν, ἐνῶ σοὶ ἀπ' αὐτοῦ, ποῦ τοὺς ἔρριψαν ἐκώθητο γὰρ εἰς τὴν κἀμινον, κατεκάησαν ἀπὸ τὴν φωτιά. Τὴν ὑπάρχει παραδοξότερον ἀπ' αὐτό. «Ὅσους ἔρριψεν εἰς τὴν ἐκουσίαν του τὸ πῦρ, τοὺς ἔλυσε ἀπὸ τὰ δεσμά» καὶ ὅσους δὲν εἶπεν τοὺς ἔρριψε. Διὰ νὰ μάθῃς διὰ καὶ ὁ πόθος ἄλλὰ ὁ τρόπος τοῦ εἶναι ὁδηγῇ εἰς σωτηρίαν καὶ τιμωρίαν, ὅσοι ἦσαν μέσα εἰς τὴν κἀμινον ἐκώθησαν καὶ ὅσοι ἦσαν ἔξω κατεστράφησαν. Τὰ ἴδια σώματα εἶσαν καὶ ἐκεῖνοι καὶ οὗτοι, ἀλλὰ διὰ τὸ ἴδια φρονήματα, διὰ ποῦ καὶ τὰ παθήματα δὲν ἦσαν τὰ ἴδια. Διότι τὸ κορτάρι καὶ ἀπὸ μακρυὰ ἂν τὸ πλησιάσῃ ἡ φωτιά, ἀνάβει καὶ καίεται ἐνῶ ὁ ἀρσενὸς καὶ μέσα εἰς τὴν φωτιά ἂν εἶναι, ὅχι μόνον δὲν καίεται, ἀλλὰ γίνεται καὶ λαμπρότερος. Ε.

5. Ποῦ εἶναι αὐτοὶ ποῦ ἔλεγαν, ὅλα νὰ μᾶς τὸ πάρη ὁ Θεὸς μόνον τὸ σῶμά μας νὰ μᾶς ἀφήσῃ ἐλεύθερον. Ἀς μάθωμεν τί σημαίνει σῶμα ἐλεύθερον. Τὸ σῶμα τὸ κάνει ἐλεύ-

33. Διὰ ταῦτα εἶναι τὸ ὅτι ἡ φωτιά ὅσοις μόνον τὰ σῶμα μᾶς τὰ σώματα εἶχον διὰ τὴν τρεῖς καὶ τρεῖς.

θερον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ τιμωρία, ἀλλὰ τὸ νὰ ζῇ διαρκῶς με δικαιοσύνην. Αὐτὴν λαμπρὴν τὴν παιδίαν τὸ σῶμα ἦσαν ἐλεύθερα ἂν καὶ ἐρρίπησαν εἰς τὴν κἀμινον, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ εἶκον ἀποβάλλει τὴν δουλείαν τῆς ἀμαρτίας. Διότι μόνον τοῦτο εἶναι πραγματικὴ ἐλευθερία καὶ διὰ τὸ νὰ μὴ τιμωρῆται ἕνας ἢ νὰ μὴ καθαίρῃ κανένα κακόν. 40 Α. Ἐδὲ ἐξ ὧν ἔπ' ἔδην σοὶ τὴν κἀμινον ταυτην θυμίσου καὶ ἀνολογίσαν τοὺς ποταμούς τῆς φωτὸς κατὰ τὴν φωστὴν ἐκείνην ἡμέραν τῆς κρίσεως. Διότι καθὼς ἐδῶ ἄλλους μὲν ἔρριψε καὶ ἔκρινε, ἄλλους δὲ ἐρεβόρησεν ἡ φωτιά, εἴτι θὰ συμβῇ καὶ εἰς τοὺς ποταμούς ἐκείνους. Καὶ ὅν μὲν ἕνας ἔχη μαζεύσει κόρπον, ἔστω, καλὰ μᾶς, ἀνάβει ἡ φωτιά καὶ τὸν καίει, ὅν δὲ ἕτερον κρυφόν ἢ δουλοῦν, γίνεται λαμπρότερον ὑπὸ τῆς φωτὸς. 41 Τοιοῦτον ὁ Λαὸς Ἰσραὴλ ὅς ἀντανασταίνωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ τὰς παρούσας θλίψεις ὡς ὑπομένωμεν με γενναίως, ἔκρινε ὑπ' ἑσπιν διὰ καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν κάλυσιν, ἡ θλίψις αὕτη θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ, ἐάν θεοβαλὺς γνωρίζωμεν νὰ φιλοσοφώμεν χριστιανικῶς, καὶ ἐδῶ θὰ μᾶς καμὴ καλλιτέροις. 42 ὅτι μόνον ἡμεῖς ἄλλὰ πολλὰς καὶ ἐκείνους, ποῦ μᾶς προσέκαλεσαν τὸς θλίψεις, ἐάν δεξώμεν νηφαλιότητα.

Τόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ παραδείγματος τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ φιλοσοφῇ, ὅπως ἐφάνη καὶ εἰς τὴν περιπέτειαν τότε τοῦ τυράννου. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶδε διὰ δὲν ἔπαθον κανένα κακόν, μετέβαλεν ἀντιλήψεις καὶ ὅσοις πᾶς ἐξεβόλυνε τὴν μεταβολὴν ταύτην. 43 Ὅτι δοῦλα τοῦ Θεοῦ πρὸ ὁρίτου ἐξεβόλυνε ἀπὸ τὴν κἀμινον καὶ ἐλάττω ἐδῶ, λέγει (Δαν. 3, 20) Πρὸ αἰώνου δὲν ἔλεγαν· «Καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ Θεός, ποῦ θὰ ἠμπορήσῃ νὰ σῇ θανάτῳ ἀπὸ τὰ χέρια μου.» (Αὐτὸς 18) Τὴ συνέβη, ἀπὸ ποῦ προέβλεπεν ἡ μεταβολὴ αὕτη, τοὺς ἔξω τῆς κἀμίνου εἶδες διὰ κατεστράφησαν καὶ τοὺς ἐντὸς αὐτῆς προσκαλεῖς. Ἀπὸ ποῦ σοῦ ἦλθε νὰ φιλοσοφῇς ταῦτα. Εἰδες πόσον μετέβλησεν ὁ θεολογός, Προτοῦ ὁκόμῃ τοὺς νηφῶν καὶ τοὺς ῥήγῃ εἰς τὴν κἀμινον ἐβλαστημάσωμεν, ὅταν δὲ τοὺς ἔρριψεν εἰς τὴν φωτὴν τῆς κἀμίνου, ἐβλαστημάσωμεν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεός ἐπέτρεψε νὰ γίνουν ὅλα C. ὅσα ἠθέλησεν ὁ τυράννος, διὰ νὰ ἀποδείξῃ διὰ τοὺς προστατευμένους Του κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ τοὺς βλάψῃ. Καὶ διὰ ἔκαμεν εἰς τὴν περιπέτειαν τοῦ Ἰωβ, αὐτὸ ἔπραξε καὶ ἐδῶ. Διότι καὶ ἐκεῖ ἀφῆκε τὸν διάβολον νὰ ἐκδηλώσῃ ὅλην αὐτοῦ τὴν δύναμιν καὶ ὅτι ἐξήντησεν ὅλα τὰ βέλη καὶ κανέναν τρόπον

34. Ἐπειροῦς τοῦ χωρίου Α' Σερ. 3, 12. Ὁ ἰδὲ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ Π. Τραυμάτι. Ἡ ἑκὼν ἀπὸ τὴν συνάντησιν ἱερωνίας. 3 τὸς 92.

ἐπιθυμῶν δὲν τοῦ εἶναι, τότε ἐβόησεν ἀπὸ τῆς στάσεως τῶν ἀδελφῶν διὰ τὴν γῆν λαμπρὰ καὶ ἀναμνηστικῆς ἢ νίκης αὐτοῦ. Τὸ ἴσον ἀκριβῶς ἔχομε καὶ ἐδῶ. Ἡθέλησε τὴν πόλιν αὐτῶν νὰ κατασκάψῃ καὶ δὲν τοῦ ἔφερε πάλιν. Ἡθέλησε νὰ τοὺς πᾶν ἀκριβῶς καὶ δὲν τὸν ἡμιόδοιο. Ἡθέλεε νὰ τοὺς δέσῃ καὶ τὸν ἔφερε νὰ τὸ κόμῃ. Νὰ ποὺ οἷον εἰς τὴν κόμην, τὸ ἐπέτρεψε. Νὰ ἀνάψῃ τὴν φωτὶν πρὸς ὑπερβολικὸν δαδμόν, καὶ τοῦτο τὸ ἐπέτρεψε. Ὡς καὶ ὅταν τίποτε δὲν ὑπελείπεται καὶ ἐξήντιλθεν ὅλην αὐτοῦ τὴν δύναμιν ὁ τύραννος, τότε ἐπανεγέρθη ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν παιδῶν τὴν ὑπομονὴν βλάπτει διὰ τοῦτο ἐπέτρεψε ὁ Θεὸς πάλιν τοὺς ἀδελφούς, διὰ τὴν δεικνύειν εἰς ἐκείνους, ποῦ ἐπεδουλοῦντο καὶ τὴν φιλοσοφίαν διόθεον τῶν ἐπεδουλομένων καὶ τὴν ἰσχυρίαν τοῦ πρόνοια. Καὶ τὸ δύο δὲ αὐτὰ καὶ ἐκείνους, ὅταν κατὰλαβε, ἐρώναζε. Οἱ δούλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου ἐξέλθετε ἀπὸ τὴν κόμην καὶ ἐλάτε ἐδῶ. Σὺ ὅπως πρόσεξε νὰ ἴδῃ καὶ τὸν παιδῶν τὴν μεγαλοφυΐαν. Ὅτε δηλαδὴ, προεὶ νὰ ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τοῦ βασιλέως ἐμνήσαν νὰ πρὸς αὐτὸν ἔξω ἀπὸ τὴν κόμην, διὰ τὴν νὰ μὴ νειότη καὶ εἰς τὴν φροντίζοντο αὐτοὶ τὸ πῦρ, οὕτως ὅταν ἔ τοὺς ἐκάλεσαν εἶναι μέσῃ, διὰ τὴν νὰ μὴ θεωροῦντο ὅτι εἶναι φιλόδοξοι καὶ φιλόνομοι. Ὅταν ἐμνήσαν, λέγουσιν διὰ τοῦ τρόπου τούτου τίνος ἐμνήσαν δούλοι, ὅταν ἐγνώρισεν τὸν Κύριόν μας, τότε ἐξεμνήσαν, διὰ τὴν νὰ γίνωμεν κήρυκες τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ ἐκ ὅλων τοῦ παρόντος. Μᾶλλον δὲ οἱ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ὀντοπλοῦς αὐτῶν μὲ τὴν ἰσχυρίαν τοῦ φωνῆν καὶ τὴν γλώσσαν καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐκ ὅλων διεκέρυττε καὶ τὸν ἀδελφῶν τὴν ἀντίστοιχον καὶ τοῦ ἀντινοθέτου τὴν δύναμιν.

Καὶ καθὼς οἱ κήρυκες τοὺς ἀδελφούς, ὅταν νειότην, ἀναμνηστικῶς νειότης εἰς τὴν μέσον τῶν θεατῶν, αὐτὰ καὶ ἀναμνηστικῶς καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν λέγοντες, ὁ δὲ ἀπὸ τὴν πόλιν γὰρ, ὅταν καὶ οὕτως ἀπὸ τῆς πόλεως τὸν Κύριον αὐτῶν ἀναμνηστικῶς. «Σεδράξ, Μισά, Ἀβδοναγῶ». Τὴ συνείδησιν καὶ ὀνομαζέας αὐτοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ἴσας αὐτοῦ δούλοι, καὶ ἀλλὰ μὴν κατέλασαν τὴν βασιλείαν λέγει, μὴν κατεπάτησαν τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀπέδειξαν διὰ τὸν ἔργον ποῖος εἶναι ὁ ἀληθινὸς αὐτῶν Δεσπότης. Ἐδῶ ἴσας δούλοι ἀνθρώπων,

20. Ἐν ἐξήκοντο αὐτοῖς, δὲ ἀπὸ τῆς βασιλείας καὶ ἀντινοθέτου. ἐν τῇ προπαλάμῳ νὰ ἐξέλθον ἔμνησαν, δὲ ἐπανεγέρθη δὲ ἐμνήσαν καὶ νειότης.

20. Ἀντινοθέτης εἶναι ὁ ὀντοπλοῦς τὸν ἀντίστοιχον. Τούτῳ δὲ εἶναι ὁ Θεός.

δὲν δὲ τοὺς ἐπανεγέρθη ἡ φωτὶν, δὲν δὲ ποιεῖται ἐν τῇ αὐτοῦ ἡ φλόγα, διὰ τὴν ἀνθρώπων δούλους ἡ κτίσις δὲν νειότης νὰ εἴδῃ καὶ τῆς. Διὰ τοῦτο πάλιν, λέγει, ἀντινοθέτης ὁ Θεὸς τοῦ Σεδράξ, Μισά, Ἀβδοναγῶ (ἀντινοθέτης 28). Ὡς πρόσεξε δὲ νὰ ἴδῃ, πῶς πρὸς ἀντινοθέτης τὸν ἀντινοθέτην «ἐπανεγέρθη ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἀπέστειλε τὸν ἀγγέλῳ αὐτοῦ καὶ ἡλευθέρωσε τὰ παιδιὰ αὐτοῦ» (ἀντινοθέτης). Αὐτὸ τὸ λέγει διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ λέγει πᾶν καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀδελφῶν «διὰ τὴν εἶναι πεποιθῆσθαι εἰς αὐτὸν καὶ διὰ τοῦτο δὲν συνεμνηστικῶς μὲ τὴν διαπαρὴν τοῦ βασιλέως καὶ παρῶντων τὰ σώματα αὐτῶν εἰς τὸ πῦρ διὰ τὴν νὰ λατρεύουσιν ἐκείνους Θεούς» (ἀντινοθέτης). Ἀρὰ γὰρ τὴν ἡμῶν νὰ νειότη ἴσας μὲ τὴν ἀρετὴν. Πρωτοῦτα, δὲ τοῦ εἶπον «τοὺς Θεούς σου δὲν λατρεύομεν» (ἀντινοθέτης 3, 19). ἀναμνηστικῶς τὸν θυμὸν τοῦ περισσώτερον ἀπὸ τὴν κόμην. Τώρα δὲ, πᾶν ἰσὺ εἶπον διὰ τὴν ἔργων, δὲ μόνον δὲν ἡγανάκτησεν ἀλλὰ τοὺς ἐπανεγέρθη καὶ ἐπανεγέρθη, διὰ τὴν παρῶντων εἶναι ἡ ἀρετὴ. Ὡς καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς τῆς ἀντινοθέτης καὶ τὴν ἐπανεγέρθη. Ἐκεῖνοι ἡγανάκτησαν καὶ ἐπανεγέρθη καὶ αὐτοὺς ποῦ ἐπανεγέρθη τοὺς ἡγανάκτησαν, διὰ τὴν δὲ τοὺς ἐπανεγέρθη φόβον ἡ ὅπως τῆς φωτὶς, ἀλλὰ τοὺς παρῶντων ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Δεσπότην. Καὶ τὸν Θεὸν τῆς Οἰκουμένης Θεὸν τὸν τριῶν παιδῶν καλεῖ, διὰ τὴν νὰ παρῶντων τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπανεγέρθη τῆς Οἰκουμένης ἀντινοθέτης ἴσας οἱ τρεῖς παῖδες. Διὰ τοῦτο ἐπανεγέρθη αὐτοῦ, ποῦ τὸν κατεφρόνησαν καὶ παρῶντων τῶν τῶν τῶν τῶν καὶ βασιλεὺς καὶ ὑπάρχουσιν, οἱ ὅποιοι τὸν ὑπάρχουσιν, ἐπανεγέρθη τρεῖς ἀκριβῶς καὶ δούλους, ποῦ ἐπανεγέρθη περῶντων εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ ἐξουσίαν διὰ τὴν ἴσας ἐπανεγέρθη. Ὡς ἀλλὰ ἐπανεγέρθη φιλοσοφίας καὶ οὕτως ἀπὸ ὑπερηφάνειαν ἀλλὰ ἀπὸ εὐσεβείαν ἔκαμαν ταῦτα. διὰ τὴν τῶν ἐπανεγέρθη τὸ πᾶν ἡ ἀλαζονεία, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀναμνηστικῶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ζῆλον διὰ τὴν μεγάλη ἀρετὴ εἶναι ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ὅπως καὶ ὁ βασιλεὺς ὀντοπλοῦς καὶ ἐπανεγέρθη ἴσας φαίνεται ὅτι ἀπὸ αὐτοῦ ἀπέφυγον τὸν ἐπανεγέρθη κίνδυνον, ἐπανεγέρθη ἐπανεγέρθη εἶπον πεποιθῆσθαι εἰς αὐτόν.

8 Ταῦτα δὲ λέγω τώρα καὶ ἀντινοθέτης ὅλος τὰς ἱστορίας, εἰς τὴν ὁποίας ὑπάρχουσιν παρῶντων καὶ ἐπανεγέρθη καὶ θυμὸς βασιλεὺς καὶ ἐπανεγέρθη διὰ τὴν νὰ μᾶλλον ὅτι τίποτε δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα παρὰ μόνον τὸ νὰ προσκρούσθωμεν εἰς τὸν Θεόν. διὰ τὴν καὶ τότε ἡ κόμην ἐπανεγέρθη ἐκείνους ὅπως αὐτῶν μὲν περῶντων τὴν δὲ ἀμάρταν ἐπανεγέρθη. Ἐπανεγέρθη ἐπανεγέρθη ὅτι ἂν μὲν καὶ, κανένα κακὸν δὲν δὲ πάθουν, ἐν τῇ ὅν φαίνονται ἀντινοθέτης, δὲ ὑπάρχουσιν τὰ μεγαλύτερα κακὰ.

Λέγω τούτο, διότι ἡ μεγαλύτερα τιμωρία εἶναι τὸ νὰ ἀμάρταναι. ἔστω καὶ ἂν δὲν τιμωροῦμεθα, ὅπως πάλιν καὶ ἡ μεγίστη τιμὴ καὶ ἀνεσις εἶναι νὰ ζῶμεν ἐνέγκει, ἔστω καὶ ἂν τιμωροῦμεθα. Διότι αἱ μὲν ἀμαρτίαι μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὸν Θεόν, καθὼς καὶ ὁ Ἰωάννης λέγει· «αἱ ἀμαρτίαι ὅσας δὲν εἶναι πῦρ καὶ μὲ χωρίζουν ἀπὸ σοῦ» (Ἰωάννης 98, 2), ἐνῷ αἱ τιμωρίαί μᾶς φέρουν πλησίον τοῦ Θεοῦ. εἰσάγει εἰς ἡμᾶς, λέγει, εἰρήνην, ἐπειδὴ ὅλα τὰ ὑπερόκεις εἰς ἡμᾶς» (Ἰω. 98, 12) 82 Α

Ἐάν κάποιος δεῖται τὴν πληγὴν, τι πρέπει νὰ φοβηθῇ, τὴν συμπελα εἴ τοι κόρημον ἀπὸ τοῦ ἱατροῦ. Τὸ σιδηρένιο ἐργαλεῖον ἢ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς πληγῆς. Ἡ ἀμαρτία εἶναι οὐσί-
λα, ἢ δὲ τιμωρία τὸ σιδηρένιο ἐργαλεῖον τοῦ ἱατροῦ. Καθὼς λοιπὸν ἐκεῖνος, ποῦ ἔχει πληγὴν ἢ ὁποῖα παρουσιάζει οὐσίαν, ἂν δὲν κόψῃ τὰ οὐσίαι μέρη ἀφενεῖ, καὶ μάλιστα ὅσον δὲν τὰ κόπτει τόσοι χειροτερεῖται, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποῦ ἀμαρτάνει, ἔστω καὶ ἂν δὲν τιμωρῆται, εἶναι ὁ δυστυχέστερος ἀπὸ ὅλους καὶ τότε περισσότερο δυστυχὴς γίνεται, διὰ τὸν δὲν τιμωρῆται, οὔτε πᾶσιν κανένα καμὲν. Καθὼς δὲ αὐτοὶ ποῦ ἔχουν σκλήνη καὶ ὑποφέρουν ἀπὸ ὑβριστικῶν, διὰ τὸν φάγουν πολλὰ καὶ πολυτελὴ φαγητὰ καὶ καρυκεύματα καὶ πᾶσιν πάλιν, ὅτε κυρίως εἶναι δυστυχέστεροι ἀπὸ ὅλους, διότι μὲ τὴν πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν αὐξάνουν τὸ νόσημα, ἂν δὲ ὑποφέρουν ἀπὸ πείνης καὶ δίαιας, κατὰ τοὺς ἱατρικοὺς νόμους, ἔχουν κάποια εὐλογία σωτηρίας. Ἔτσι καὶ ὅσοι ζοῦν μὲ τὴν ἀμαρτίαν. Ἄν μὲν τιμωροῦνται ἔχουν καλὴν ἐλπίδα, ἂν δὲ μὴ καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἔχουν ἀνεσις καὶ καλοῦσθαι, θὰ εἶναι δυστυχέστεροι ἀπὸ τοὺς ὑβριστικούς, ποῦ παραγα-
μίζουν τὴν κοιλίαν, καὶ τόσοι περισσότερο ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἐάν λοιπὸν ἴδῃς περικοπὴς ἀνθρώπου νὰ ἔκαστοι τοιαύτας ἀμαρτίας καὶ ἐξ αὐτῶν ὅλους μὲν διαρκῶς νὰ ἀγωνίζονται κατὰ τῆς πείνης καὶ ἀνορεξίας καὶ κακῶν, ὅλους δὲ νὰ μεθοῦν, νὰ καλοτραφῶνται καὶ ἔχουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ, τοὺς ὑποφέροντας μᾶλλον νὰ μακαρίζῃς. Ὁ Διὸς ἢ φλόγα τῆς φιληδονίας διὰ τῶν συμφορῶν τούτων ἐλαττώνεται καὶ οὕτως μὲ ἀλίγην παραγορίαν ὑπέρχονται, οὗτοι εἰς τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ τὸ φοβερόν ἐκεῖνο δικαστήριον, ἐπειδὴ ἐξήλεσαν τὰ πολλὰ τὰν ἀμαρτήματα μὲ τὰ βόσκαν, ποῦ ὑποφέρουν ἐδῶ.

Ἀλλὰ ἀρετὰ εἶναι ὅσα ὅσας εἴπομεν πρὸς παραγορίαν. Εἶναι τώρα καὶ ὅσα νὰ ἐλθῶμεν καὶ εἰς τὴν προτροπὴν τῆς

81 Ὅπως σπευδόντες χρῆται ὅτι καὶ δυστυχέστερα ἢ ἀμαρτίαν λέγει· ἀλλὰ οὐκ

ἀποφυγῆς τῶν ὀνείων καὶ νὰ ἀποκρούσμεν τὴν διαποικὴν καὶ ἀναιρετὴ δικαιοσύνην, ποῦ προβάλλουν ὅσοι ὀρκίζονται. Ὅταν δηλαδὴ ἐπαρτύνωμεν αὐτοὺς, προβάλλουν ὡς δικαιοσύνην τὸ ὅτι καὶ ἄλλοι κάνουν τὸ ἴδιον, καὶ λέγουν, ὅτι ὁ θεὸς καὶ ὁ θεῖνα ὀρκίζονται. Ἀς ἀπαντήσωμεν λοιπὸν εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ ὁ θεῖνα δὲν ὀρκίζεται, ὁ δὲ Θεὸς θὰ σὲ κρίνῃ. Ὁ φέρων ὡς παρόδεγμα, ἐκείνους ποῦ ἐτήρησαν τὰς ἐντολάς, δικαιοσύνης ποῦ τὸς παρέθηκεν. Διότι αἱ μὲν ἀμαρτήσαντες δὲν ὠφελοῦν τοὺς ἄλλους ποῦ ἀμαρτάνουν μὲ τὸ νὰ ὑποπίπτουν εἰς τὰ ἴδια μὲ ἐκείνους ἀμαρτήματα, ἐνῷ ὅσοι ἄσκειν τὴν ἀρετὴν, κα-
τοδικάζουν τοὺς ἀμαρτάνοντας. Καὶ αὐτοὶ ποῦ δὲν ἔβρεψαν οὔτε ἐπὶ τῶν τοι. Χριστὸν ἴδωσι πολλοὶ καὶ δικαιοσύνην ὠφέλη-
σαι ὁ εἶναι τὸν ἄλλον ὅπως καὶ αἱ πέντε μοῖραι παρθένοι δὲν ἔχον καμμίαν δικαιοσύνην ἐκ τοῦ ἡριθμοῦ αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τοῦ παραδείγματος ἐκείνων ποῦ ἐτήρησαν τὴν ἐντολὴν ταύ-
την καὶ οὗτοι καὶ ἐκείνοι κατεδικάζονται καὶ ἐπαρτύνονται. Ἀς ἀρτύνωμεν λοιπὸν τὴν διαποικὴν αὐτῶν δικαιοσύνην καὶ ὅς μὴ ὀλέσθωμεν ἐκείνους, ποῦ πᾶσιν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ ἐκείνους ποῦ τηροῦν τὰς ἐντολάς καὶ εἶναι ἐνάρτεται καὶ ὅς φροντίζομεν νὰ ἀπελθῶμεν μὲ κάποιο ἐνθύμιον ἀπὸ τὴν νηστείαν. Ὁ Καθὼς δὲ διὰ τὴν ἐκείνων ἀποκρίσεως, κάποιο φῶμα ἢ ὑπέρτατον, ἢ πολὺτον σκεῖος, ἐνθυμούμεθα πολ-
λάκις τὸν χρόνον ποῦ τὰ ἀπεκρίσαμεν καὶ λέγομεν ὁ ἕως πρὸς τὸν ἄλλον τὸν θεῖνα ὑπέρτατον τὸν ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν θεῖνα ἐαρετὴν τὸ φῶμα αὐτὸ τὸ ἡγόρασεν εἰς αὐτὸν τὸν και-
ρὸν. Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸν νόμον ταύτην, ἂν καταρθώμεν νὰ τηρούμεν, θὰ εἴπωμεν ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν Τεσσαρακο-
στὴν κατάρθωσι νὰ μὴ ἀρκεσθῶσι. Ἐὰν τότε ἐρκαζόμεν καὶ ἀποῦ ἡκούσα ὅλην μόνον συμβουλήν ἔκαστοι αὐτῶν τὴν ἀ-
μαρτίαν 83 Α

Ἀλλὰ, θὰ μοῦ εἰπῇτε διότι οὐκ εἶναι νὰ κόψῃ κανεὶς τὴν συνήθειαν. Τὸ γνωρίζω καὶ ἐγὼ καὶ διὰ τοῦτο σπεύδω νὰ σοῦ ὁδηγήσω εἰς ἄλλην συνήθειαν, ποῦ εἶναι καλὴ καὶ ἀφελής. Διότι, ἐπειδὴ εἶναι δύσκολον νὰ ἀποκαρπωθῇς ἀπὸ τῆς συνήθειαν δι' αὐτὴ ἀκριβῶς νὰ προσπαθήσῃς νὰ ἀποκαρ-
πωθῇς, μὲ τὴν σκέψιν, ὅτι ἐάν ἀποκτήσῃς ἄλλην συνήθειαν τὴν συνήθειαν νὰ μὴ ὀρκίζεσαι, καθόλου δὲν θὰ δυσκολευ-
θῇς εἰς τὸ μέλλον. Τί εἶναι δυσκολώτερον νὰ μὴ ὀρκίζεσαι ἢ ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ εἶσαι νηστεύων καὶ μὲ ὑβριστικῶν καὶ λιγὴν δέκταιν νὰ ταλαιπωρῇσαι. Εἶναι πολὺ φανερόν ὅτι τοῦ

82 Ἡ δικαιοσύνη, ποῦ προβάλλεται, ἐνθύμιος, ἐλαττωμένη διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους εἶναι· χρόνον ὅγ' αἰῶνα τοῦτο, ὅπως ὁ κόσμος αὐτὸν ἀνέει. Ἐπὶ πραγματικῶς ὅμως μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν εἶναι δικαιοσύνη ὁ κόσμος, ἀλλὰ μαρτυρεῖ διὰ τὴν ὑπάρκουν καὶ μὴ παρθεῖται. Ἀλλὰ εἶναι ὅτι ὁ ἱερεὺς Πάπας

το είναι δυσκολώτερον ἐκείνου. Καὶ ὅμως τόσον μεγάλῃ δύναμιν ἔχει ἡ συνήθεια, ὥστε ἔστιν ἑλθῇ ἡ νουθεσία, ὅ καὶ ἂν ἕνας παρακαλῇ πόρα πολὺ καὶ πλεονῇ καὶ θυμῷ μετὰ μέσον ἕνα ἄλλον ὥστε νὰ καταλύσῃ οἶνον ἢ ἄλλον τι φαγητὸν ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀπαγορεύεται νὰ φάγῃ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νηστείας, θὰ προτιμῶσιν νὰ ὑποστῇ τὸ πᾶν παρὰ ἔστω καὶ νὰ θύξῃ ἀπαγορευμένην τροφήν. Καὶ ἐνῷ μάλιστα μᾶς ἐταρτιστοὺν τὰ καλὰ φαγητὰ, λόγῳ τῆς συνήθειας, ποὺ μᾶς ἐπέβαλεν ἡ συνείδησις, ὑποφέρομεν ὅλας τὰς ταλαιπωρίας μετὰ γενναϊότητα. Τὸ ἴδιον θὰ γίνῃ καὶ διὰ τὸν ὄρκον. Καὶ ὅπως πόρα, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν φαγητῶν καὶ ἂν ἕνας σὲ πολὺν μεγάλον βαθμὸν σὲ ἀναγκάσῃ, μένεις σταθερὸς εἰς τὴν συνήθειαν, ἔτσι καὶ τότε, καὶ εἰς περίπτωσιν, ποὺ θὰ σὲ παρακαλῇ ὑπερβολικῶς δὲν θὰ ἀπορακρυνθῇς ἀπὸ τὴν συνήθειαν νὰ μὴ ἀρκεῖσαι. C

7. Τώρα λοιπὸν ποὺ θὰ μεταβῇς εἰς τὴν αἰκίαν σου λέγε ταῦτα εἰς ὅλους ὅσοι εὐρίσκονται μέσα εἰς αὐτήν. Καὶ ὅπως πολλὰι πολλάκις ἀναχωροῦντες ἀπὸ τὸ λευθαῖον, παίρνουν τριαντάφυλλον ἢ ἕνα ἢ καὶ ἄλλο ἀπὸ τὸ θυτὴ καὶ τὸ περιφέρουν εἰς τὰ δάκτυλά τους· ἄλλοι δὲ πάλιν φεύγοντες διὰ τὸ σπᾶν τοὺς ἀπὸ κήπους παίρνουν μαζί τους κολάδους δένδρων, ποὺ ἔχουν καρποὺς καὶ. Ἄλλοι πάλιν ποὺ ἵταν σὲ πλοῦσιον τραπέζι προσκεκλημένοι φέρουν εἰς τοὺς φίλους τῶν ὑπολειμμάτων τῶν φαγητῶν, ἔτσι καὶ σὺ ἀναχωρῶν ἀπ' ἐδῶ, νὰ φέρῃς συμβουλὴν εἰς τὴν γενναίαν σου, τὰ παιδιὰ σου καὶ τοὺς φίλους σου, ὅλους. Αὐτὴ ἡ συμβουλὴ εἶναι ὡρελίσμπερα ἀπὸ τὰ προϊόντα τοῦ λευθαίου. Ὁ τοῦ κήπου καὶ τὰ φαγητὰ τῆς πλοῦσιος τραπέζης. Αὐτὰ τὰ τριαντάφυλλα οὐδέποτε μαραινόνται· αὐτοὶ οἱ καρποὶ οὐδέποτε καλοῦν αὐτὰ τὰ φαγητὰ οὐδέποτε σπντῶνται. Ἀπ' ἐκεῖνα παράκοιρος εἶναι ἡ ευκαρίστητος, ἀπ' αὐτὰ εἶναι διαρκὴς ἡ εὐφροσύνη. Οἱ μόνον ὅταν τὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐργάζεται διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ. Σκέψου πόσον ἀποδοτικὸν εἶναι, νὰ ἐφασκεν ὅλας τὰς ἄλλας συζητήσεις διὰ τὰ δημόσια, τὰ πολιτικὰ πράγματα, νὰ συνομιλῶμεν διαρκῶς περὶ τῶν θεῶν νόμων, καὶ ὅταν ευρισκώμεθα εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς ἄλλας συναναστροφάς. Ἄν μὲ αὐτοὺς ἀπαλαύμεθα, κινῶμεν ἐπιζητήματα καὶ ἐσφαλμένους λόγους δὲν θὰ εἴπωμεν, οὔτε θὰ ἀμαρτήσωμεν χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν. Ἐὰν ἕνας εἰς τῆς ἀκακίας μὲ αὐτὰ θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀπαλλάξωμεν τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ τὴν λύπην, ποὺ τὴν κατέχει καὶ τὴν ἀνασκαφαν, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἐρωτῶμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον λεγοντες, ἀρὰ γε ἔμαθεν ὁ βοσκὴς ὅσα συνέβησαν. Ἀρὰ γε ὡρ-

γισθῇ. Τὴν ἀπεφάσιον. Ἀρὰ γε τὸν καταπαύει κανεὶς, θὰ ἀνεκθῇ ἀρὰ γε νὰ ἐξαφανίσῃ τελείως πάλιν ἴσον μεγάλῃν καὶ πολὺ ἀνθρώπων. Αὐτὰ μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ὅλα ὁποῦ ἀναθεωρῶμεν εἰς τὸν Θεόν, ὡς φροντίζομεν μόνον νὰ κάνωμεν τὸ θέλημα τοῦ, διότι ἔτσι καὶ ἐκεῖνα ὅλα θὰ τὰ ἐξαλειφώμεν. ⁸⁴ A

καὶ μόνον δέκα ἀπὸ ἡμᾶς, ἂν κατορθώσωμεν νὰ μὴ ὀρεῖζονται γρηγορὰ οἱ δέκα θὰ γίνων εἰκοσι, οἱ εἰκοσι πενήντα, οἱ πενήντα ἑκατὸν, οἱ ἑκατὸν κίλιοι, οἱ κίλιοι ὅλη ἡ πόλις. Ὅπως δὲ εἶπεν ὁ ἀνάγκη ἕνας δέκα λευκαῖρια, εὐκόλως ἠμπορεῖ νὰ γεμίσῃ μετὰ φῶς ὁλόκληρον τὸ σπιτοὺν ἔτσι καὶ εἰς τὰ πνευματικὰ κατορθώματα γίνεται. Ἄν δέκα μόνον κατορθώσωμεν τοῦτο, θὰ ἀνάγωμεν μενέλην φωτῶν εἰς τὴν πόλιν, ἡ ὁποία θὰ μᾶς φωτίξῃ καὶ θὰ μᾶς δώδῃ ἀσφάλειαν. Διότι ἡ φωστὴ, ὅταν πέσῃ σὲ καύσιον ὕλην, δὲν μεταδίδεται πάντοτε μετὰ σὴν ὁρμὴν εἰς τὰ ἔξωτα, ποὺ ἐνγίξῃ, μετὰ σὴν μεταδίδεται ὁ ἅλος τῆς ἀρετῆς ὅταν πέσῃ εἰς ὀλίγας ψυχάς, ὁ ὁποῖος προκάρων θὰ ἠμπορέσῃ νὰ γεμίσῃ ὅλην τὴν πόλιν. Ὁ Δάσκατέ μου λοιπὸν τὸ μέσον νὰ καυχήθῃ διὰ οὗ καὶ τώρα καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν, εἶπεν θὰ εἰσαγῶμεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐκείνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνεπνευστήθη τὰ τέλματα. Ἀρκετὸς μὲν ὅσα διὰ τοὺς κόπους μου εἶναι ἡ ἰδίᾳ σας εὐδοκίας εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ὅν σας ἔχω νὰ ζῆτε μετὰ εὐσεβείαν ἐκέρχισα τὸ πᾶν.

Εφορμήσατε λοιπὸν αὐτὸ ποὺ οὗς συνεβοῦλευσα χθές, καὶ τώρα θὰ εἴπω, καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω. Ἀφοῦ ἀπορροήσῃτε νὰ ἐπιβάλλετε εἰς αὐτοὺς ποὺ ἀρκεῖζονται τημερίαν, ἡ ὁποία φέρει κέρδος διὰ τὴν ἡμᾶς ἐτοιμασθῇτε νὰ οὗς ἐξετάσῃ, ἔάν θὰ τὸ κατορθώσῃτε. Διότι εἶπεν διαλοῦθῃ ἡ συνάφαις αὐτῇ, θὰ προσπαθῶμεν νὰ συνομιλήσωμεν μετὰ καθένα ἀπὸ σας ἐπὶ μακρὰν χρόνον. Ἦν διὰ τῆς μακρᾶς συνομιλίας ἐξακριβώσω ποῖοι κατάρθωσαν τοῦτο. Ἐάν δὲ κατὰ τὴν ἐρευνᾶν ταύτην εὖρω κάποιον νὰ ὀρεῖζεται, C' θὰ τὸν φανερώσω εἰς ὅλους αὐτοὺς, ποὺ κατάρθωσαν νὰ μὴ ὀρεῖζονται ὥστε μετὰ μελῶμεθα, τοὺς ἐλέγχους καὶ τοὺς ἄλλους τρόπους διορθώσεως, ἀπαλλάξωμεν αὐτὸν γρηγορὰ ἀπὸ τὴν κακίαν αὐτὴν συνήθειαν. Διότι εἶναι προτιμώτερον ἐδῶ νὰ ὑποστῇ ἕνας μετὰ λόγια καὶ νὰ διορθωθῇ, παρὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως ἐνώπιον ὅλης τῆς οἰκουμένης νὰ ἐντροπιάσῃ καὶ γιὰ τὴν ἡμετέραν. Αὐτὰ ὁμοιωμάτων μας θὰ ξεσκελίζονται ἐμπρός εἰς τὸ ὄμμα ὅλων. Ἀλλὰ εὐχομαι σὲ κανένα ἀπὸ τὴν ὡραίαν αὐτὴν οὐκ ὀρεῖσθαι νὰ μὴ συμβῇ νὰ πάθῃ ἕκαστος αὐτὰ ἀλλὰ εἰ-

ποῦ δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων διορθώσωμεν ἅλα τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐπαδειξώμεν πολλὸν καρπὸν ἁρετῆς, εἴθε νὰ ἀπεδοῦναι ἡμεῖς μετὰ πολλὰν παρηγοίαν Ὡς διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒΔΟΜΗ Ε

ΟΤΙ Ἡ ΑΓΙΗ ΚΡΗΣΙΜΕΤΕΙ ΜΟΝΟΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΚΡΙΣΙΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΕΝ ΑΡΧΗ ΕΔΗΜΙΟΚΡΗΞΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΗΝ ΚΑ ΟΤΙ ΒΑΣΕΣ ΜΕΡΙΤΗΣ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑΣ ΕΙΝΑΙ Ἡ ΔΗΜΙΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΔΑΜ ΠΟΥ ΕΙΣΑΙ ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΟΡΕΞΩΜΕΘΑ

Ἰ Πολλὰ μὲν καὶ περὶ πολλῶν ζητημάτων ἠμῶν καὶ πρὸς τὴν ἀγάπην σας. Ἀπὸ τὰ πολλὰ δὲ αὐτά, εἴν δὲν σὰς εἶναι δυνατόν νὰ τὰ συγκρατήσετε εἰς τὸν νοῦν σας ὅλα. Ἐκεῖνο κυρίως θὰ σὰς ὑπενθυμίωμαι, ὅτι τὴν λύτην εἰς ἡμᾶς ἐθεσεν ὁ Θεὸς καὶ δι' ἄλλων σκοπῶν, παρὰ μόνον διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φάρμακον κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Ἄ καὶ ὅτι τοῦτο ὁ θεοφάνησε διὰ τῆς πείρας αὐτῶν ταύτων τῶν πραγμάτων. Ὡς π.χ., ὅταν μὲν λυσιμῆθα καὶ στενοκαρπούμεθα διὰ χρημάτων κτλ. (ἡμῶν καὶ ἀσθένειαν καὶ θάνατον καὶ ἄλλα κακά, τὰ ὁποῖα μᾶς εὐρίσκουν) καὶ μόνον καμμένην παρηγορίαν δὲν εὐρίσκωμεν ἀπὸ τὴν λύτην, ἀλλὰ καὶ αὐξάνομεν τὸ κακόν, ὅταν ὁμοῦ στενοκαρπούμεθα καὶ λυσιμῶμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας μᾶς ἐλαττώνομεν τὸν ὄγκον αὐτῆς, τὴν μεγάλην τὴν κάμνομεν μικράν πολλῶς δὲ καὶ τελείως ἄλλην τὴν ἐξωλεσμένην. Τοῦτο λοιπὸν σὰς παρακαλῶ νὰ ἐνθυμήσθε διαρκῶς διὰ νὰ λυσιμῶσθε μόνον διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ διὰ κανένα ἄλλο. Ἀκόμη καὶ ἐκεῖνο πάλιν νὰ ἐνθυμήσθε, ὅτι ἡ ἁμαρτία, ὅπου ἐκλήρησεν εἰς τὸν ὅσον μᾶς τὸν θάνατον καὶ τὴν λύτην, ὑπὸ τῶν δύο ἰσχυρῶν καταργεῖται. Β τὸ ὅσον πολὺ σφοδρῶς ἀπεδείξαμεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν μᾶς. Τότετε λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα τόσον ὅσον τὸ νὰ ὁμολογῶμεν. Ἄς μὴ φοβούμεθα τὴν κόλασιν καὶ θὰ διαφύγωμεν τὴν κόλασιν. Καθὼς λοιπὸν καὶ οἱ τρεῖς ποῖδες δὲν ἐφοβήθησαν τὴν κάμνον καὶ διέφυγον τὴν κάμνον. Τοιοῦτοι πρέπει νὰ εἴναι οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ. Διότι εἴν ἐκεῖνοι ποὺ ἐπαυδαγωγῆσαν, ὅρη σπουδαίως καὶ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ὅτε δὲν εἶχε, ἀκόμη νεκρωθῇ ὁ θάνατος, ὅτε αἱ κόλασαι πάλαι τοῦ Ἄδου ἔπαυσαν, οὕτε οἱ ἀδερφόνιοι μαχλοὶ αὐτοῦ συνετρίβησαν μετ' αὐτοὺς γενναίως ἐτόλμησαν νὰ ἀποθάνουν, ὡς οἱ καταλογίζαν θὰ ἔκωμεν ἡμεῖς ἢ ποῖαν συγγνωμὴν θὰ εὐρωμεν. C οἱ ὁποῖοι,

ἐνῷ ἀπηλευσάμεν τὴν χάριτος, δὲν φθάνομεν εἰς τὰ ἴδια μὲ ἐκείνους μέτρα τῆς ἀρετῆς ἵσταν, ποῦ ὁ θάνατος μόνον θυσιάζει, καὶ οὐκ ἀπὸ πραγματικῶν περιεχομένων. Διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ὁ θάνατος παρὰ ὕπνος καὶ ταῖς καὶ μετακινήσεις καὶ ἀνάπαυσις καὶ λιμένα ἔρουν καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ταλαιπώρης καὶ ἐλευθερία ἀπὸ τὰς φροντίδας τοῦ βίου.

Ἀλλὰ θὰ σταματήσω, ἐδῶ τὸν λόγον περὶ παρηγορίας, ὅπου ἐπὶ πάντες ἡμέρας παρηγορούμεν τὴν ἀνάστην σας καὶ ἐν συνεκίσει μὲν θὰ γίνωμεν ἐντελειακὰ, διότι οἱ αὐτοὶ μὲν ποῦ προσέκουν, εἶναι ἀρκετὰ ὅσα ἔχουν λεχθῆ, ὁ δὲ αὐτοὺς δέ, ποῦ εἶναι, μικρότεροι καὶ περισσότεροι ἀκόμη ἐν ἐκείνῳ, δὲν θὰ προέλθῃ καμία ὑφέλεια. Εἶναι λοιπὸν ἄρα νὰ στρέψωμεν τὸν λόγον εἰς τὴν ἐξηγησὶν τῶν Γραφῶν. Διότι καθὼς ἂν καθόλου περὶ τῆς συμφορῆς ταύτης δὲν ἠθέλωμεν ὁμιλήσῃ, θὰ μᾶς κατηγοροῦσε κανεὶς ἀπὸ οὗτος ὅς ἐκ ἀκλήρου καὶ ἀπαιθήσαντες, εἶπα καὶ ἐν διαρκείᾳ περὶ αὐτῆς ὁμιλῶμεν, ἐκ καλῆς καὶ μὲν θεωρήσει κανεὶς ὡς μικροφύκους καὶ δειλοὺς. Ἀφοῦ λοιπὸν ἀναθέστε τὰς καρδίας σας εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὅποιος δύναται νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν διάνοιάν σας καὶ νὰ διδάξῃ καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας, ὅς ἀρχίζομεν νῦν τὴν συνηθισμένην διδασκαλίαν, αἰροῦν μάλιστα οἰαδήποτε ἀναπαύσεως τῆς Γραφῆς προεῖναι παρηγορίαν καὶ ψυχικὴν γαλήνην. Ποτε καὶ ἐν φανώμεθα ὅτι ἀποκραυγόμεθα ἀπὸ τοῦ θέματος παρηγορίας. Ὅτι ὁμιλοῦν ἔστι ἡ Γραφή προεῖναι παρηγορίαν εἰς αὐτοὺς ποὺ προσέκουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς, θὰ οὖς τὸ ἀποδείξω μὲ ἀπακρίματα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἱερίαν τὴν Γραφήν. Διότι δὲν θὰ πρέξω ἐδῶ καὶ ἐκεῖ νὰ ἐρευνήσω τὰς ιστορίας τῆς Γραφῆς, διὰ νὰ εἰρῶ παρηγορητικὸς λόγους, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐννοήσετε καλλίτερα αὐτὰ ποὺ οὖς εἶπα, θὰ μεταχειρισθῶ ὡς ἀποδείξω τὸ θεϊκόν, ποὺ ἀνεγνώσθη σήμερον καὶ, ἐν θέλετε, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσμικτον, τὸ ὅποιον φαίνεται, ὅτι οὐδὲ ἕνας παρηγορίας δὲν περιέχει. Ὁ Α' ἀλλ' ὀντως εἶναι τελειὰς ἔξινον ἀπὸ παρηγορητικὸς λόγους θὰ οὖς παρουσιάσω διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι εἶπα. Ποῦν λοιπὸν εἶναι τὸ πρόσμικτον, Εἶναι τὸ ἐξῆς. «Εἰς τὴν ἀρκὴν ἐδημοῦργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἡ δὲ γῆ ἦτο ὁρατός καὶ ἀδιαμόρφωτος καὶ σκότος ὑπῆρχεν ἐπ' αὐτὴν εἰς τὴν ἀβυσσόν». Γεν. 1, 2. Ἀρὰ νῦν μήπως νομίζω μερικὰ ἢ οἱ λόγοι οὗτοι περιέχουν παρηγορίαν διὰ τὴν λύπην. Δὲν εἶναι. Ἐὰν ἰστορικὴ διήγησις καὶ διδασκαλία περὶ δημιουργίας.

2. Θέλετε λοιπὸν νὰ οὖς πα, συσάσω τὴν παρηγορητικὴν διδασκαλίαν ποὺ εἶναι, κριμένῃ εἰς αὐτὸ τὸ ρητὸν τῆς Γραφῆς. Στρώσας ὑψηλὰ τὴν ψυχὴν σας καὶ μὲ μεγάλῃν

προσεκτὴν παρακολούθηστέ με εἰς ὅσα θὰ οὖς εἰπω. Ὅταν ἦν, ἀκούσας, ὅτι τὸν οὐρανὸν, 3 τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τὸν ἄέρα, τὰ νερά, τὰ ἄστρα τὰ πολλὰ τοὺς ἰοὺς μεγάλας φωστῆρας, τὰ φυτὰ, τὰ τετράποδα, τὰ ὑδρόβια, τὰ πτηνὰ, ἅλα γεννάς ὅσα φαίνονται, διὰ οὗ καὶ τὴν βέλῃν σου σωτηρίαν καὶ τὴν τὴν ἐδημοῦργησεν ὁ Θεός, δὲν παίρνεις ὁ μὲν μεγάλης παρηγορίας καὶ δὲν θεωρεῖς τοῦτο μεγίστην ἀπόδειξιν τῆς ἀνάτης τοῦ Θεοῦ σκεπτόμενος ὅτι ὅσον ὡραῖον μεγάλον καὶ θαυμάσιον κόσμον διὰ οὗ τὸν μικρὸν ἰὸν ἐδημοῦργησεν, Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς ὅτι «εἰς τὴν ἀρκὴν ἐδημοῦργησεν ὁ Θεός τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» C μὴ τὸ πάρος διπλόλαια, ἀλλὰ μὲ τὴν φαντασίαν σου νὰ διατρέξῃς τὸ πᾶν τῆς γῆς καὶ νὰ συλλογιώθῃς πόσον πλουσίον καὶ ἡρόδοτον τράπεζαν πᾶς ἔστιν καὶ πολλὴν ἀπὸ παντοῦ εὐκαρίστησιν μὲ τὰ δημιουργήματα τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὅ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι τὸν ὅσον μεγάλον καὶ ἐξαιρετικὸν αὐτὸν κόσμον δὲν τὸν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὡς ὁμοίαν δῶλ τοὺς κόσμους μας ἢ ὡς ἀνταποδοσὶν διὰ τὰ κακοῦργήματά μας, ἀλλὰ, μόλις, μὲς ἔδωκεν, ἡμεῖς ἐτήρησε τὸ γένος μας, δῶσας εἰς αὐτὸ ὡς δῶρον τὴν βασιλείαν ἐπὶ τῆς γῆς. Διότι «ὡς κάρησεν, λέγει, ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίαν» (Γεν. 1, 26). Π δὲ σημαίνει τὸ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ κατ' ὁμοίαν, σημαίνει τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς κτίσεως ποὺ εἶναι εἰκόνα τῆς ἐξουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπως κανεὶς δὲν εἶναι ἀνώτερος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, ὁ εἶναι καὶ κανένας νὰ μὴ εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐναι λοιπὸν καὶ πρῶτον μὲ τὸ ὅποιον τὸν ἐτίμησεν ὁ Θεός εἶναι καὶ τοῦτο, τὸ ὅτι ὁμιλοῦν τὴν ἐδημοῦργησιν καὶ εἰκόνα. Δεύτερον δὲ ὅτι μᾶς ἔδωκε τὴν ἐπὶ τῆς φύσεως ἐξουσίαν οὐκ ὡς ὁμοίαν τὸν κόσμον μας, ἀλλὰ ἀπὸ καθάρων αὐτοῦ φιλανθρωπίαν μᾶς ἐδῶκε τὴν χάριν ταύτην καὶ τρίτον μὲς τὴν ἐκαμὲ φυσικὴν. Διότι αἱ ἐξουσίαι ἅλλαι μὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φύσεως, ἅλλαι δὲ τῆς ἐκλογῆς καὶ φυσικαὶ μὲν εἶναι ὡς εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ λέοντος ἐπὶ τῶν θηραπόδων ὡς ἡ τοῦ βοῦ τοῦ ἐπὶ τῶν πτηνῶν ἀποτέλεσμα ἐκλογῆς δὲ ὡς ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως μας δῶναι οὗτος, ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἐπὶ τῶν ὁρίων εἰς αὐτὸν ἀνθρώπων ἐξουσίαν χάνει, πλάσας τὴν ἐξουσίαν ταύτην. Διότι τοιαῦτα εἶναι τὰ ἐξῆς, τὰ ὅποια δὲν ἔχει κανεὶς ἐκ φύσεως, εὐσεβὴ μεταβάλλονται καὶ ἅλλαι οὐνται. Ἐνθὲ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον εἰς τὸν λέοντα, ἐπειδὴ ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν τετραπόδων ὅπως καὶ

26. Ἀφ' αὐτῆς τὴν φωνὴν καὶ τὴν αὐτῆς.

ὁ ἄριστος ἐπὶ τῶν πτηνῶν. Πάντοτε λοιπὸν παρακολουθεῖ τὸ γένος τοῦ ἄδοντος ἢ βασιλικῇ ἐπὶ τῶν τετραπόδων ἐξουσίᾳ καὶ κανὼν ποτὲ ἄδοντα δὲν ἡμῶσι νὰ ἴδῃ κανεὶς διηξασε τὴν ἀρχὴν ταυτὴν. Τοιοῦτήν βασιλείαν (φυσικὴν) ἐκάμωσεν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὁ Θεὸς καὶ μᾶς ἔκαμιν κυρίου βλαστῆς τῆς κτίσεως. Καὶ δὲν μᾶς ἐπῆρσε μόνον με τοῦτο, ἀλλὰ καὶ με αὐτὴν τὴν ἀνωτερότητα τοῦ τόπου διότι μᾶς ἐξεκάρισεν ἕνα ἐξαιρετικὸν τόπον ὡς κατοικίαν τὸν παράδεισον καὶ μᾶς ἔδωκε λογικὸν καὶ ψυχὴν ἀθάνατον μᾶς ἐκάμισε.

Ἀλλὰ ὅς μᾶς εἶπω ταῦτα, ⁸⁷ Α' διότι φρονῶ δι' ἡ πληροφοσίαν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀγάπῃ Αὐτοῦ καὶ φιλοφροσύνη φαίνεται ὅτι μόνον ἀπὸ τὰ ὅσα με τὰ ὅσα μᾶς ἐπῆρσεν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς τιμωρίας τὰς ὁποίας μᾶς ἐπέβαλε καὶ εἰς τὸ σημείον τοῦτο κυρίως παρακαλῶ νὰ προσέξετε ὅλα διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει μόνον ὅταν τιμᾷ καὶ ευεργετῇ εἶναι ἀγαθός, ⁸⁸ Β' ἀλλὰ καὶ ὅταν κολάζῃ καὶ τιμωρῇ. Καὶ ὅταν ἐναντίον τῶν ἔθνων καὶ αἰρετικῶν ἀμεινίζωμεθα καὶ πολυώμεν διὰ τὴν φιλοφροσύνην καὶ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὅσα ἀπὸ τὰς τιμῶν μόνον ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς τιμωρίας ἀποδεικνύμεν τὴν ἀγαθότητα Αὐτοῦ. Διότι ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς μόνον ὅταν τιμᾷ εἶναι ἀγαθός, Β' καὶ ὅταν τιμωρῇ δὲν εἶναι, τότε πρέπει νὰ παραδεχόμεν ὅτι ἔχει μισὴ ἀγαθότητα. πρῶτον τὸ ὅποιον δὲν συμβαίνει. Ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων εἶναι φυσικὸν νὰ παρατηρεῖται τοῦτο, ἐπειδὴ ἀπὸ θυμὸν καὶ πάθος ἐποδῶλλον τὰς τιμωρίας, ἐκ τὸν Θεὸν ὅμως οὐκ οἶδ' ἐπεὶ δὴ εἶναι ἀπαθής, εἴτε εὐεργετῇ, εἴτε τιμωρεῖ. Ἐξ Ἰσίου εἶναι ἀγαθός καὶ ἡ ἀπειλὴ τῆς γέννησιν ἔχει ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ὑποσχέρσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν φανερώνει τὴν ἀγαθότητά του. καὶ πῶς θὰ με ἐρωτήσετε. Τοῦτο τῶρα θὰ εἰπῶ. Ἐὰν δὲν ἀπειλοῦσε με τὴν γέννησιν, ἐὰν δὲν εἶχε ἐτοιμὰς κόλασιν, δὲν θύελλον ἐπιτάξει πολλοὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους δὲν τοὺς προσελκύει πρὸς τὴν ἀρετὴν ὅσοι ἡ ὑποσχέρσιν τῶν ἀγαθῶν ὅσον ἡ ἀπειλὴ τῶν κακῶν ἢ ὅσα διὰ τοὺς φάσιν τοὺς σπῆραξεν πρὸς αὐτὴν καὶ τοὺς ἀναγκάζει νὰ φροντίσῃ νὰ τὴν ψυχὴν τῶν. ⁸⁹ Γ' ὅσοι δὲν εἶναι ἀντίθετον πρῶτον ἡ γέννησιν πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐν τοῖς εἰς τὸν βῆλον καὶ με ἀποβάλλεται σκοπὸν, εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. ἐκεῖν ἡ μὲν (ἢ βασιλεία) σύρουσα πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὴ δὲ σπῆραξιν πρὸς ἐκεῖν καὶ διὰ τοῦ φροῦν διερραίνουσα τοὺς ἀμελετότερος.

3. Δὲν ἐπιτηκύνω χωρὶς λόγον τὴν ὁμίλιαν ταύτην. ἀλλὰ ἐπειδὴ πολλὰς φορὰς, ὅταν μᾶς συμβοῦν πεῖνα ἔχρασι

ἰσχυροὶ ὀργῇ βασιλικῇ καὶ ἄλλα παρόμοια με τὰ δυστυχῆματα τὰ ὅσα δὲν τὰ ἐπεραιώμεν, πολλοὶ ἔκατατον τοὺς ἀπολασκότερους, λέγοντες, ὅτι ταῦτα εἶναι ἀσυμβίβαστα με τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ.

Διὰ νὰ μὴ λέγωμεν λοιπὸν παράλογα πράγματα, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα καλῶς πληροφορημένοι ὅτι εἴτε πέναν εἴτε πάλαιον. ⁹⁰ Δ' εἴτε ὁ πῶποτε ἄλλο κακὸν μᾶς στέλλει ὁ Θεός, το στέλλει ἀπὸ φιλοφροσύνης καὶ πολλὴ ἐνδιαφέρον, ἀναγκάσθηκα νὰ κρονοτριβῶ εἰς τὸν λόγον ταύτην. Τοῦτο θὰ τὸ ἐννοήσετε, ἐὰν λάβετε ὑπὸ ὄψιν τὸ παράδειγμα τῶν σαρκικῶν πατέρων, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι καὶ μάλιστα ἔκείνοι, ποὺ περισσέρον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀγαποῦν τὰ παιδιὰ τῶν, καὶ νηστὶ καὶ ἄφρονι καὶ τὰ κτυποῦν, καὶ διὰ περιφρονησῶν τὰ τιμωρῶν καὶ με πολλὰς ἄλλους παρομοιοῦς τρόπους ὅταν παρεκκλίνοντα τὰ διορθώσιν. Καὶ ὅμως πατέρες εἶναι, ὅτι μόνον εἶναι τὰ γὰρ καὶ εὐεργετοῦν, ἀλλὰ καὶ ὅταν μετακερῶνται ἡ μέτρα ταῦτα, καὶ τότε εἶναι πραγματικοὶ πατέρες, ὅταν τὰ τιμωροῦν. Ἐὰν δὲ οἱ ἀνθρώποι, οἱ ὅσοι πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν τῶν ἀλάπτουν τὰ συμπεριφέροντα ἰσχυρὰ θεωροῦνται, ὅτι τιμωροῦν αὐτοὺς ποὺ ἀναποῦν, ὅσα ἀπὸ σκληρῆς ἢ οὐ καὶ ἀπαιθρησίας, ἀλλὰ ἀποένδιαφέρον καὶ ἀνάπιν. ⁹¹ Ε' πολὺ περισσότερον περὶ τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἔκαμιν αὐτὴν τὴν ἀντιληπν, ὅσοις ὑπερβαίνει: καθὲ πατρικὴν φιλοφροσύνην με τὴν πολὺ μεγάλῃ ἀγαθότητά Του. Διὰ νὰ μὴ νομίσῃς δὲ ὅτι ταῦτα εἶναι ἀτομικὰ μου σκέψεις ἐμπρὸς ἐς φθῆμεν τὸν λόγον εἰς τὴν Γραφὴν διὰ νὰ ἀράμεν ἐξ αὐτῆς ἐπιχειρήματα. Ὅταν δηλοῦν ὁ ἄνθρωπος ἐξηρασηθῇ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ δὲν ἐκείνεται λογικῶς, ὅς ἴδωμεν ἵ ἐκαμιν, εἰς αὐτὸν ποὺ ὑπέπεσε σὲ ἰόσον μεγάλῃν ἀμαρτίαν ὁ Θεός. Ἀρὰ γε τὸν ἐξηράνισεν ἐντελῶς. Ἄν καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπαποῦσε αὐτὸς ποὺ κανένα καλὸν δὲν ἔκαμιν ⁹² Α' δὲν καὶ ἀπῆλυσεν ὅσον ἀγάπην, καὶ ἀμέσως ἀπεσκέπησε νὰ σπῆραξῃ ὅσοι τὸ μέσον καὶ νὰ ἐξαφανισθῇ τελειῶς.

Καὶ ὅμως δὲν ἐπῆρξε τοῦτο ὁ Θεός, οὔτε ἐκείνῃ καὶ ἀπεπρόφῃ αὐτὸν. ποι. ὅσων τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν εὐεργετῆν του. ἀλλὰ ἐρχεται πρὸς ἐκείν, ὅπως πρὸς τὸν ἄρρωστον ὁ ἰατρός. Καὶ μὴ τὸ πάρεχ ἐπιπόλαια αὐτὸ ποὺ εἶπα ὀργισθῇ, ἀλλὰ σκέψου ἢ μενάλον πρῶτον εἶναι τὸ ὅτι δὲν ἐσκέπεν οὔτε ἀγγελὸν οὔτε ἀρχαγγέλιον. οὔτε κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς συνδουλούς ἐκείνου ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης κατέβηκε πρὸς τὸν ἀμαρτήσαντα καὶ ἐνῶ εἶχε πέσει καὶ τὸν ἐπέσωσε καὶ μόνον πρὸς μόνον ἤλθεν, ὅπως ἔρχεται ὁ φίλος πρὸς τὸν φίλον ἐκείνον ποὺ τὸν ἤρῃαν δυστυχῶς καὶ ἐνικήματα. ⁹³ Β' ὅτι ταῦτο τὸ ἔκαμιν ἀπὸ πολὺ ἐνδιαφέρον

και ἀνέπαρτον φιλοσοφίαν, φαίνεται ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ τοῦ εἶπε. Καὶ τὶ λέγει ἀπὸ ὅλα τὰ λόγια. Αἱ πράξεις λέξεις, τοῦ τοῦ εἶπε, ἀπὸ τῆς ἐπανερώσεως τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ δὲν τοῦ ἀμύλησεν, ὅπως ἦτο φυσικὴν νὰ τοῦ ἀμύλησεν ἕνας ποῦ ὑβρίσῃ ὑπὸ αὐτοῦ. ὡς ὅμως καὶ τρισάκις, ἐνῶι τοιαύτην εὐνοῶσαν ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ἐπὶ ἐμὲ. ἐνῶι σὲ ἐμπροσθὶν μετὰ τῶσαν μεγάλῃν βασιλευσὶν ἐκινῶσαν καὶ σὲ ἐπικρίψαν ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα τῆς γῆς, καὶ σὲ γὰρ προσέφερε ἴσχυος, καὶ διὰ τὸν ἔργον αὐτῶν ἐλάσας ἐγγύστην καὶ ἀληθῆ ἀποδείξιν τῆς φροντίδος σου διὰ σὲ τὸν ποιητὴν δαίμονα καὶ ἐπιδαλῆ καὶ ἐκτὸν τῆς σωτηρίας σου. Ὁ τὸν ἐθεώρησε περισσότερο ἀξιόπιστον ἀπὸ τὸν Δεσπότην καὶ κηδεμόνα σου. Τὶ ἔκαμε ἐκεῖνος διὰ σὲ, ὅπως ἔκαμε ἐγὼ. Τὸν αὐρανὸν δὲν τὸν ἐδημιούργησα διὰ σὲ. Τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὰ ὄφθαλμα ὅλα αὐτὰ ἡ δημιουργία αὐτῆς δὲν ἔγινε θεοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας ἡμετέρας τινῶν ἡλλὰ τὸν τῶσαν μεγάλον καὶ τοιοῦτον κόσμον τὸν ἐδημιούργησα διὰ τὴν ἡμετέραν σου ἀνάγκην καὶ οὐ λὺμα καὶ περιεχόμενον καὶ ὑπόκειται ψευδῇ καὶ ἀκαταλήπτῃ ἐθεωρήσας, οἱ εἶναι περισσότερο ἀξιόπιστοι ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς εὐσεβείας καὶ προνοίας καὶ σὲ ἐκεῖνον παρῶν καὶ τὸν αὐτὸν σου καὶ κατεπείχε τοὺς νόμους μου, Ὁ

Αὐτὰ καὶ ἀκόμη περισσότερο ἦτο φυσικὴν νὰ εἴπῃ. ἕνας ποῦ ὑβρίσῃ, ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ὤμλησεν ἔτσι, ἀλλὰ ἐντελῶς ἐντίθετον. Διὰ τὸν τοῦ ἀμύλησεν τὸν ἐνεψύχισεν, ἐπειδὴ τὸ εἶπε χάρις καὶ ἐνῶι ἐφοδεῖτο καὶ ἔτρεπε, τὸν ἔκαμε νὰ πῶρ ἄλλως ὁδοῦ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἐκάλεισε μᾶλλον δὲ ἀπὸ μόνον διὰ τὸν ἐκάλεισε πρῶτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐκάλεισε μετὰ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ εἶπε. Ἀδὲμ ποῦ εἶπας, Γεν. Γ' 9. ὅταν ἐπανερώσῃ τὴν ἀγάπην τοῦ καὶ τὸ πολὺ περὶ αὐτοῦ ἐνδιαφέρον. Γνωρίζετε θεοῦ διὰ, οἱ εἶναι ἀποδείξεις γνωστὰς παλίας νὰ καλέσῃ ἕνα μετὰ τὸ ὄνομα του. Αὐτὰ κάνουν καὶ οἱ οὐρανὸς ἐνθυμῶνται τοὺς ἀποθανόντας. Ὁ συνεπὲς τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀναφέρουν, καὶ καὶ πάλιν καὶ αὐτὰ ποῦ μισοῦν καὶ διακρίνουν. ἐκτὸς πρὸς ἄλλους, δὲν ἀνεκρίνουν οἷον τὰ ὀνόματα αὐτῶν νὰ ἐνθυμῶνται. Παράδειγμα ὁ Σαουλ ποῦ εἰς τὴν ἐκτὸν ἔκρινεν ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, ὅλα πολλὰ καὶ μεγάλα ὀνόματα ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ἐπειδὴ τὸν ἐπεστρέφετο καὶ ἔμυσσε, δὲν ἠνεκίετο οἷον τὸ ὄνομα του νὰ ἐνθυμῶνται, ἀλλὰ ἐνῶι ἐκρίνουν ὅλα εἰς τὸ τραπέζι. ἐπειδὴ δὲν τὸν εἶδε νὰ ἔλθῃ, τὶ λέγει. Δὲν εἶπε ποῦ εἶπαι ὁ Δαυὶδ. ἀλλὰ ἐπὶ εἶναι ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ. (Α' Βασιλ. 27. ὄνομα αὐτῶν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του. Καὶ οἱ Ἰσραηλῖται πάντες. Α' διὰ τὸν Χριστὸν τὸ ἴδιον κάνουν. Ἐπειδὴ αὐτὸν ἐμυσσοῦν καὶ ἀπεστρέφονται, δὲν εἶπας ποῦ εἶναι ὁ Χριστός,

ἀλλὰ. «Ποῦ εἶναι ὁ Θεός,» (Ἰωαν. 7, 11).

Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν νὰ δειξῇ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ δὲν τὴν ἐθεώρησεν ἡ ἀμαρτία, οἷον διὰ τὴν παρρησίαν ἐβήλανε τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοῶν του, ἀλλὰ διὰ τὴν παρρησίαν καὶ φροντίζει διὰ ἐκεῖνον, ποῦ ἔκρινεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, λέγει. Ἀδὲμ ποῦ εἶπας, οἱ δὲν δὲν ἐγνώριζε ποῦ ἔμεινε, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἰς αὐτοὺς ποῦ ἔκρινεν ἀμαρτία εἶναι ραμμένον τὸ σπῆμα. ὅσοι ἔκρινεν ἀμαρτία καὶ ἡ ἐλθούσα συνέληψις κρατοῦν ἀπὸ τὴν γλῶσσαν καὶ μένουν ὅπως οἱ τοιοῦτοι, οἱ δὲ νὰ εἶναι δεμένοι ἀπὸ τὴν σαρκοῦ. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ὁ Θεὸς νὰ τὸν ἀμύλῃ νὰ μὴ εἰς ἐλευθέρω, νὰ καὶ δόξῃ ὁ Θεός καὶ τὸν ἀμύλῃ εἰς ἀπολογίαν μετανοίας διὰ τὴν ἀμαρτίαν, διὰ τὴν τὴν καὶ τὴν συγγνώμης, πρῶτος αὐτὸς τὸν ἐκάλεισε καὶ διὰ τοῦ ἰσχυροῦ τοῦ τοῦ προκλήσεως μετὰ τὸ ὄνομα του, τοῦ ἡλίου τὴν πολλὴν ἀγάπην, τοῦ δόξαμεν τὸν φόβον καὶ τοῦ εἶναι τὸ σπῆμα διὰ αὐτὸ καὶ ἔλεγε. Ἀδὲμ ποῦ εἶπας, δὲν οὐ εὐρίσκεται λέγει, εἰς τὴν κατὰστασιν ποῦ οὐ δόξα. Σὲ ἀμύλῃ μετὰ παρρησίαν καὶ δόξαν καὶ σὲ εὐρίσκεται πῶς οὐ σαρκοῦ καὶ ἀμύλῃ. Καὶ πρῶτος νὰ εἶδε τὴν πρῶτον τοῦ Θεοῦ. δὲν ἐκρίνουν τὴν ἔδω, οἷον τὸν ἔδω, ἀλλὰ ἐκεῖνον ποῦ ἡμαρτήσας ἐλαφρότερα, αὐτὸν πρῶτον ἐκρίνουν Ὁ εἰς τὸ δικαιοσύνην, διὰ τὴν ἀμύλῃ ἀπὸ ἐκεῖνον, ποῦ ἦτο δυνατὸν νὰ λάβῃ κόποιαν συγκρίσας καὶ εἶπας νὰ φανῇ ἐπικρίσας καὶ ἐκ σῶν, ποῦ ἡμαρτήσας βαρύτερα, ἐκρίνουν τὴν ἔδω. Καὶ οἱ μὲν δικαιοσύνην τοὺς συνδούλους των, μετὰ τοὺς ὁποῖους ἔκρινεν τὴν αὐτὴν φρόνην, δὲν ἀνεκρίνουν νὰ τοὺς ἐκρίνουν οἱ ἔδω, ἀλλὰ διὰ μέσον κάποιου τῆς ὑπηρεσίας των διακρίνουν τὰς ἐρωτήσεις των εἰς τὸν κατὰδικον καὶ δέχονται τὰ ἰσχυρὰ καὶ διὰ αὐτοῦ λέγουσιν καὶ ἀκούουσιν διὰ τὸν Θεόν, δὲν ἐκρίνουν αὐτοὺς, ποῦ ἔκρινεν σὲ παρρησίαν. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἐκρίνουν μετὰ τὸν ἐνθυμῶνται. Ὁ ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Θεὸς δικαίος καὶ παρρησιῶν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ποῦ προκαλεῖ τὴν θαυμασίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ διὰ ἐκρίνουν αὐτοὺς ποῦ ἐπλημμελήσαν. Οἱ δικαιοσύνην ἀπὸ τῆς ἐκρίνουν ἀπὸ τῆς ἐκρίνουν καὶ ἐκρίνουν δὲν ἀνεκρίνουν πῶς νὰ τοὺς κάνουν καλύτερους, ἀλλὰ πῶς νὰ τοὺς τιμωροῦν διὰ τὰ ἐκρίνουν των. Ὁ Θεὸς ὅμως κἀνε τελείως τὸ ἀντίθετον. Ὅταν λάβῃ ἕνα ποῦ ἔκρινεν ἀμαρτία δὲν εἶπας πῶς νὰ τὸν τιμωροῦ, ἀλλὰ πῶς νὰ τὸν διακρίνουν, νὰ τὸν ἀμύλῃ καλύτερον καὶ ἀκαταμάχον εἰς τὸ μέλλον ὡς τῆς ἀμαρτίας. Ἐπὶ ὁ Θεὸς εἶναι ποῦ καὶ δικαιοσύνης καὶ ἰσχυρὸς καὶ θεοδικαίος. Διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐκρίνουν, ὡς ἰσχυρὸς διακρίνουν καὶ ὡς θεοδικαίος ἐκρίνουν αὐτοὺς ποῦ ἡμαρτήσαν. Ὁ ἀμύλῃν αὐτοὺς εἰς πῶς φιλοσοφίαν. Ἐν δὲ μία ἀπὸ τῆς καὶ

συντόμως φοβόσε ἐναντίωσιν τὴν μεγάλην φροντίδα τοῦ Θεοῦ· τι θὰ εἴδωμεν ἐν ὅλῃ αὐτῇ τὴν δίκην τῶν πρωτο-
πλάστων ἀναγινώσκοντες καὶ ὅλα τὰ κωδικαὶ αὐτῆς ἀναπτύξω-
μεν. Βλέπετε οὐκ ὁλόκληρος ἡ Γραφή εἶναι παραγομένη καὶ
ἀνακουφιστική. Ἀλλὰ αὐτὸ θὰ τὰ εἴπωμεν, ὅταν θὰ εἶναι και-
ρός. Προτοῦ δὲ εἴπωμεν αὐτὰ, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, πό-
τε ἐδόθη τὸ βιβλίον τοῦτο.³⁰ ὅτι δὲν ἐγράφησαν βιβλίας
αὐτὰ εἰς τὴν ἀρχὴν οὔτε ἔτιωσαν μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ
ἀδάμ, ἀλλὰ κατόπιν μετὰ πολλὰς γενεάς. Καὶ πῶς καὶ ὅ-
κωμη νὰ ἐξετάσωμεν, διὰ ποῖον λόγον κατέβη μετὰ ἀπὸ πολ-
λὰς γενεάς ἐδόθη ὅς ἂν καὶ διατὶ ἀρὰ γε μόνον εἰς τοὺς Ἰου-
δαίους καὶ οὐκ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ διατὶ εἰς τὴν
ἐβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν τοῦ Σινῆ, διότι ὁ
Ἀπόστολος δὲν ἀναφέρει ὅτι δὲν λόγου τὸν τόπον ἀλλὰ θέλουν
νὰ δείξῃ μὲ τούτο ὅτι τὸ πρῶτον εἶχε μεγάλην σημασίαν λέ-
γει τὸ ὅτι· «ὡς αὐτοὶ εἶναι αἱ δύο διαθήκαι, μία μὲν ἀπὸ
τοῦ δαυὶδ Σινῆ, ἡ ἄλλη δὲ ἀπὸ τοῦ δαυὶδ Σινῆ» (Γαλ. 4, 24).
5. Καὶ ἄλλα περισσότερα ὑπὲρ αὐτὰ πρέκει νὰ ἐξετάσω-
μεν. Ἀλλὰ εἰδῶμεν ὅτι ὁ καιρὸς δὲν ἐπιτρέπει νὰ ρίξω τὸν
λόγον σὲ τόσον μεγάλο πέλαγος. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ ἀπῆλθον αὐ-
τὰ νὰ τὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸν κατάλληλον χρόνον, θὰ σὺς ὁ-
μιλήσωμεν πάλιν περὶ τοῦ πῶς θὰ ἀναλλαγῇ ἀπὸ τοῦδε ὁρ-
κούς καὶ θὰ σὺς παρακαλέσωμεν ἀγαπῆσαι, ὅς νὰ καταβάλλει-
τε μεγάλην προσπάθειαν καὶ προθυμίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν
τούτου. Διότι δὲν οὐκ φαίνεται ἀποπνεύσει ὁ μὲν ὑπηρετῆς νὰ μὴ
τολμᾷ νὰ ἀνοράξῃ τὸν κύριόν του μὲ τὸ ὄνομά του, οὔτε και-
ρὸς νὰ ὑπάρκῃ λόγος, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τὸν ἄγγελον
ἀπῶς καὶ ὡς ἔπρεπε καὶ μὲ πολλὴν καταφρόνησιν παν-
τὸς νὰ περιφέρωμεν. Καὶ ἂν μὲν παραστῇ ὁ ἀνὴρ νὰ πιάσῃ
τὸ Εὐαγγέλιον ἀφοῦ πλύνῃ τὰ χεῖρά, μὲ πολλὴν σεβασμὸν καὶ
εὐλάβειαν καὶ μὲ φόβον καὶ φρόνησιν τὸν δὲ Θεοῦ
τὴν τοῦ Εὐαγγελίου χωρὶς σεβασμὸν λόγον ἐπῆλθον εἰς τὴν
γλῶσσαν σου τὰς περιφέρειαι παντὸς, θέλεις νὰ μῶθῃς πᾶς
προφέρουν τὸ ὄνομά του αἱ οὐράνιαι δυνάμεις, μὲ πᾶσιν φρι-
κῇ· ὁ ἔκπληξεν καὶ θαυμασμένον· «Εἶδον τὸν Κύριον λέγου-
ν, νὰ κάθῃται ἐπὶ θρόνον ὑψηλὸν καὶ ὑπερόπτιος καὶ τὸ Σε-
ραφεὶμ ἐπέτιον ὑπεράνω αὐτοῦ καὶ τὸ ἕνα ἄρωναξεν πρὸς τὸ
ἄλλο καὶ εἶπεν ὁ ἄλλος, ὁ ἄλλος εἶπεν ὁ Κύριος τῶν δυνά-
μεων γεμᾶται εἶναι ἡ γῆ ἀπὸ τῶν δυνάμεων σου» Ἡσ. 6, 1—3.
Εἶδες μὲ πᾶσιν φόβον, μὲ πᾶσιν φρίκῃν προφέρουν τὸ ὄνο-
μά του ὅταν τὸν δοξολογοῦν καὶ τὸν ὑμνοῦν. Σὺ ὅμως, εἰς
μὲν τὰς προσευκὰς μὲ πολλὴν ἀμέλειαν ἀναφέρεις τὸ ὄνομά

30. Ἀναμνησὶς 4 Γενεαὶ καὶ γενεαὶς ὁ γραπτὸς θεὸς Σόμας.

σου. ἐνθ' ἔπρεπε νὰ ἀσθάνεσαι φρικῇ νὰ εἶσαι ἑβραῖος
καὶ νηφάλιος, δι' εἰς δὲ τοὺς ὄρκους, ποῦ καθόλου δὲν ἔπρεπε
νὰ ἀναφέρῃς τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ὄνομα, μὲ διαφόρους καὶ
ἀλλεπολλήλους ὄρκους τὸ ἐνῆνεϊς καὶ τὸ ἀναφέρεις συνε-
κῶς.

Καὶ ποῖαν συγγνώμην θὰ λάβωμεν ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔ-
χωμεν καὶ ἂν μερικαὶς προβάλλωμεν ὡς δικαιολογίαν τὴν συ-
νήθειαν. Λέγεται ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς ἑβραϊκοὺς ράββιους³¹
μὲ τὴν ἵστορίαν συνήθειαν νὰ κινᾷ τὸν δεξιὸν ὄμω ὅταν ἔ-
κδικεῖται. Ἄλλ' ἔκοψε τὴν συνήθειαν ταύτην, διότι ἀφοῦ ἀκό-
νισε μακαίρος, τὰς ἐποπθέτησε εἰς τοὺς ὄμους τοῦ καὶ ἔπει-
α, ἀπὸ τὸν φόβον μὴπως κοπῇ, ἐκράτησε εἰς τὴν θέσιν τοῦ τὸν
ὄμω ποῦ ἐκινεῖται καιρὸς λόγων. Τοῦτο νὰ κάμῃ καὶ σὺ διὰ
τὴν γλῶσσάν σου καὶ ἀντὶ μακαίρους νὰ βάλῃς τὸν φόβον
τῆς καλῶς τοῦ Θεοῦ καὶ ὠριμένους θὰ νύχῃς τὴν συ-
νήθειαν τοῦ ὄρκου. Διότι εἶναι ἀδύνατον, μὴ ἀπολότως ἀδύ-
νατον, ἔσθ' ὅταν τὸ πρᾶγμα τὸ πάρεμεν σὲ σεβασμὸν καὶ ἐφαρ-
μόσωμεν αὐτὰ τὰς λέγοντες νὰ νικηθῶμεν ποτέ.³² Ἐπαινεῖτε
κυριοῦ αὐτὰ ποῦ εἴπωμεν, ἀλλὰ ὅταν τὰ ἐφαρμόσωμεν θὰ εἴπω
νέστε περισσότερον δι' ἑμὲν ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Κύριον τὸν
καυτὸν σας καὶ μὲ περισσότεραν εὐχαριστίαν θὰ ἀκούτε τοὺς
λόγους μας καὶ μὲ καθαρόν τὴν συνείδησιν θὰ προφέρτε
τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ὁ ὅποιος τόσο φροντίζει διὰ τὸν καθέναν
σας, ὥστε λέγει καὶ εἰς τὸ κεφάλαιόν σου νὰ ὀρκισθῇς (Ματθ.
5, 36). Σὺ ὅμως τὴν περιφρόνησιν δείχνεις εἰς αὐτὸν ὥ-
στε καὶ εἰς τὴν δόξαν του νὰ ὀρκίσῃς. Καὶ τὸ νὰ κάμῃς, λέ-
γει, ἀφοῦ ἄλλοι μὲ φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀρκισθῇς.
Ποῖαν ἀνάγκην μοῦ προβάλλεις, ἀνθρώπε μου. Ἄς μᾶθω-
μεν ὅτι εἰς προτίμῃς νὰ πᾶθῃς ὅτιδήποτε κακὸν παρὰ νὰ πα-
ρῶθῃς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ τότε κανεὶς δὲν θὰ σὲ φέρῃ
εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀρκισθῇς.³³ Ἀ' Ὅτι δὲ δὲν κάνει ὁ ὄρκος
τὸν ἄνθρωπον ἀειόπαιστον, ἀλλὰ τοῦ βίου του ἡ ἀπολογία καὶ
ἡ διαγωγή του ἡ καλὴ φήμη καὶ ἡ καλὴ ὑπόληψις φαίνε-
ται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι πολλὰς φορὰς πολλοὶ ἔσκασαν ἀπὸ
τοὺς ὄρκους, κυρίως νὰ πείσωσαν κανέναν ἐνθ' ἄλλοι μόνον μὲ
ἦναι ἡλικίαν αὐτῶν· νύχῃς ἐφάνηκαν ἀξιοπιοτέροι ἀπὸ
αὐτοὺς, ποῦ ἔκαμαν τόσους ὄρκους. Ἐκόντες λοιπὸν ὅλα
εὐθὺς νὰ ὦσιν καθὼς καὶ τὴν αἰσχύναν ποῦ ἀναμένει ὅσους
ἀρκεῖται καὶ ὄρκους εἶναι ἐπὶ τοῦ ὅτι ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ
τὴν κακὴν συνήθειαν τῶν ὄρκων ὥστε ἀπ' αὐτῇ νὰ διαβί-

31. Νέος ἰ. τοῦ ὁ Ἀθηναῖος ράββις ἀπομακρυνθῶν.

32. Τὸ ἐκποστὴν νὰ ἐξέσκαπται εἰς τὸ σκελετὸν τοῦτο εἰς ἐκποστὴν.

οισμεν καὶ ἐκ τῆν ἀναρμογῆν πῶν ἄλλων ὁρετῶν καὶ ἀπει-
χωμεν πῶν μελλόντων ἀγαθῶν, τῶν ὁποίων εἴθε ἔλοι να ἰδε-
σθῶμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλελεῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν
Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δις εἶναι δόξα, κράτος, τι-
μή, Ἐ πᾶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας πῶν αἰώνων.
Αμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΓΔΩΗ

ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ, ΠΕΡΙΠΑΤΕΙ Ο ΘΕΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΙΞΑΙΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΞΟΝ (Γ' 8, 8) ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΩΝ.

1. Εμαθατε διὰ τῆς προηγουμένης ὁμιλίας, ὅτι κάθε κα-
μιόν τῆς Γραφῆς φέρει παραγορίαν καὶ ἀνακοίφισιν εἰς τοὺς
ἀσχημένους, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἱστορικὴ διήγησις. Διότι καὶ
τὸ «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔκτισεν ὁ Θεὸς, C τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
γῆν» (Γεν. 1, 1), ἱστορικὴ διήγησις ἦτα, ἀλλὰ ἀπέδειξεν
ἡ ὁμιλία, ὅτι τὸ πρῶτον τοῦτο ἦτο γερῆτον ἀπὸ πολλῆν πα-
ρηγορίαν, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ εἴδομεν ὅτι ὁ Θεὸς, διπλῆν τρόπο-
υν μᾶς ἔδωκε μὲ τὸ νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν μας ταυτο-
κρῆνας τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ δύο φωστῆρας, τὸν
ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ἵνα ὅτι ἡμῶς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
δύο χρονικὰς περιόδους πᾶς καθύρσας, τὴν ἡμέραν καὶ τὴν
νύκτα, σὺν δύο δρόμοις ποὺ ἀδηγεί ὁ ἕνα εἰς τὴν ἐργασίαν
ὁ δὲ ἄλλος εἰς τὴν ἀνάπαυσιν.

Διότι οὐκ ἀδυνάστερος ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὑπηρεσίας μᾶς πο-
ρεκεὶ ἡ νύκτα, ἀλλὰ καθὼς διὰ τὰ δένδρα εἶπα, ὅτι τὰ ἀκαρ-
πα δένδρα εἶναι, ἐξ ἰσοὶ χρήσιμα μὲ τὰ καρποφόρα, διότι τὰ
χρησιμοποιούμεν δι' οὐκοδομας καὶ δι' οὐκ διασφύζοντες τὰ καρ-
ποφόρα καὶ ὅπως τὰ ἄνθρωποι D ζωὴν δὲν εἶναι ἀδυνάστερον χρή-
σιμα ἀπὸ τὰ ἡμέρα, διότι μὲ τὸν φόβον ποὺ προκαλοῦν μᾶς
σπρώχνουν πρὸς τὰς πόλεις μᾶς κάμνουν περισσότερον προ-
σεκτικούς πᾶς συνδέειν τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλον καὶ ἄλλων
μὲν τὰς σωματικὰς διαίτας ἐξασκῶν ἄλλων δὲ θεραπεύ-
ουν τὰ νοσήματα (διότι πολλὰ φάρμακα κατασκευάζουν ἀπὸ
αὐτὰ αἱ λατοαὶ καὶ μᾶς ὑπενθυμίζουν τὴν παλαιάν μας ὁ-
μορίαν, διότι διὰ τὸν θά ἀκούσῃ ὅτι εἰς τὸν φόβον τοῦ καὶ
τρέμουν ὅλα τὰ θηρία τῆς γῆς» (Γεν. 9, 2 καὶ εἶπα ἔγωγε ὅτι
ἀδυνατίσας ἡ ταπεινὴ αὐτὴ δύναντις, ἐνθυμούμαι τὴν ἁμαρτίαν
ἡ ὁποία καὶ τὸν φόβον ποὺ θὰ προκαλοῦσιν διέλυσε καὶ
τὴν ἐξουσίαν ἠλάττωσε καὶ γίνονται καλὴ τέρας καὶ σφραγισ-
τερος, ἐπειδὴ ἔμαθα τὴν ἑκ τῆς ἁμαρτίας προερχομένην εἰς
ἡμῶς ζημίαν E καθὼς λοιπὸν, ὅπως εἶπα, οὐκ μικρὰν ἀνέ-
λπειν προσφέρουν εἰς τὴν ζωὴν μας ὅσα ἀνέφερα καὶ πολὺ
περισσότερα τούτων τὰ ὅτι ὁ Θεὸς, ποὺ τὰ ἐδημιούργησε

ζέρει, έτσι δεδαίως και η νύκτα δεν είναι όλιγοτερον ωφέλιμος ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐπειδὴ εἶναι ἀνάπαυσις εἰς τοὺς κόπους καὶ φάρμακον εἰς τὰς ἀσθενείας. Πολλὰς φορές δηλαδὴ οἱ ἱατροί, ὧν καὶ μετεχειρίσθησαν πολλοὺς τρόπους θεραπείας καὶ ἀντιφύγητα φάρμακα, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ θεραπεύσουν τὸν ἄρρωστον. ⁹² Α' Όταν ὁμοῦς ἐπιβλεπὼς μόνος τοῦ ὕπνου, τὸν ἐθεράπευσε τελείως καὶ τὸν ἀπελάξε ἀπὸ τὰ ἀναριθμητὰ ἐκεῖνα κακὰ τῆς ἀσθενείας. Δὲν εἶναι δὲ σωματικῶν μόνον ἀσθενειῶν φάρμακον ἡ νύκτα, ἀλλὰ καὶ ψυχικῶν νοσημάτων, ἐπειδὴ ἀναπαύει τὰς θλιβομένας ψυχάς. Πολλὰς φορές, δηλαδὴ, κάποιος ἔχασε τὸ παιδί του καὶ ἐνῶ πάρα πολλοὶ τὸν παρηγοροῦσαν μετὰ πολλοὺς τρόπους, δὲν ἐδέχετο νὰ ἀρῇσιν τοῦς κλαυθμούς καὶ τοὺς θρήνηους. Όταν ὁμοῦς ἐνύκτωσε, τὰ ἄφηκεν ὅλα αὐτά, διότι ἐνέσθη ἀπὸ τὴν ἀκαταμάχητον θύναμιν τοῦ ὕπνου καὶ τὰ θλέφρατά του ἔκλεισε καὶ κατεκοίμισε καὶ ἔστη καὶ μικρὰν παρηγορίαν ἔλαθεν ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς ἡμέρας.

Ἐμπρὸς λατῶν τώρα δὲ ἔλθομεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ μᾶς. ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν αὐτά. Διότι γνωρίζω καλὰ Β' ὅτι πρὸς αὐτὴν ἔχετε ὅλα προσηλυμένῃν τὴν προσοχὴν σας καὶ καθέννας σας στενοχωρεῖται, διότι δὲν γνωρίζει καὶ δι' αὐτὸ περιμένει ἀνυπόμονα νὰ μάθῃ, διατὶ δὲν ἐδόθη ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τοῦ διδασκῆναι τοῦτο, ἀλλὰ δὲν θεωρῶ τώρα τὸν κοινὸν καὶ ἀλλήλων νὰ σὺς τὸ εἶπω. Διατὶ ἀρὰ γε, θὰ μὲ ἐρωτήσετε. Ἐφάρσε τὸ τέλος τῆς ἐκδοράδος καὶ δὲν θεωρεῖ ὁρθὸν νὰ ἀρκίῃσιν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑποθέσεως τοῦτης καὶ ὁμοῦς κατόπιν νὰ διακρίνῃ τὴν διδασκαλίαν. Διότι τὸ θέμα τοῦτο θὰ κρατήσῃ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἀπαιτεῖ συνεχεῖς ὑπομνήσεις. Διὰ τοῦτο δὲ τὸ ἀναθάλλομεν καὶ πάλιν. Ἀλλὰ μὴ στενοχωρηθῆτε. Τὸ χρέος μας, ἐξέτανας, δὲ σὺς τὸ ἐπιστρέψωμεν μαζὶ μετὰ τὸν τόκον του, διότι ἔτσι εἶναι ωφέλιμον καὶ εἰς ἡμᾶς, ποὺ θὰ τὸ πληρωσάμεν.

Τώρα θὰ σὺς εἴπωμεν σὺν τὸ ποὺ παρελείψαμεν πῶς. Ποῖον δὲ ἦτο αὐτὸ «Περιπατοῦσε, C λέγει, ὁ Θεὸς εἰς τὸν παρὰδεῖσον τὸ δειλινόν» (Γεν. 3, 8). Πῶς λέγετε, περιπατοῦσε ὁ Θεός. Διὲν περιπατοῦσεν ὁ Θεός. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ περιπατῇ αὐτός, ποὺ εἶναι παντοκράτωρ καὶ, τὰ πάντα πληροῖ, ἀλλὰ ἔβαλε μέσα εἰς τὸν Ἀδὰμ τὴν ἐντίπνοιαν, ὅτι περιπατοῦσε. Ὡς νὰ τὸν κῆπυ νὰ συσταθῇ, νὰ συνελθῇ καὶ πρὸ τῆς προφορικῆς ἀπολογίας ἀπολογηθῇ κάποιος ἑμπροστίας αὐτοῦ τὴν φυγὴν καὶ τὸ κρύψιστον. Καθὼς δηλαδὴ ὅσοι μέλλουσιν νὰ ὀδηγηθῶσιν πρὸς τὰς δικαστηρίους καὶ νὰ ὑποστοῦν τὰς συνεπείας τῶν παραπτωμάτων τῶν ἄλλουσι ρυπαροῖ, σκυθρωποὶ περιμαζιμένοντες, ἐμφανίζονται ἐνώπιον τῶν δικαστῶν ὡς

στε καὶ ἀπὸ τὴν ὁρὴν σου παρουσιάζουσιν, νὰ κινήσουν τὸ φιλάνθρωπον αὐτῶν αισθήματα καὶ ἐπιτρέψουν ὑπὲρ τοῦ ἀντιτοῦ τῶν τῶν συμπάθειαν καὶ τὴν συγγνώμην. Διὰ τοῦτο ἔλθωμεν καὶ εἰς τὸν Ἀδὰμ. Ἐπειδὴ ἔπρεπε συνεσταλαγμένος νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ δικαστήριον τοῦτο, διὰ τοῦτο προέβλεπεν ὁ Θεός καὶ τὸν ἔκαμε νὰ περιμαζιμένον, Ἀλλὰ ὅτι, κάποιος περιπατοῦσε τὸ ἡσθάνετο ἀπὸ τοῦ ὅμοῦ ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὸς ποὺ ἐπεριπατοῦσεν ἦτο ὁ Θεός, Τίσιαιτας ἰδέας ἔκρινεν συνήθως ὅσοι ἡμαρτάνουν. Ὅλα τὰ ὑποκείμενα, τὰς σκιάς τρέμουν, κάθε κρότον φοβοῦνται, καὶ νομίζουν ὅτι κάθε ἄνθρωπος δοῦλός ἐστιν τοῦ Θεοῦ. Πολλὰς φορές πράγματι βλέποντες πολλοὺς νὰ τρέκουν δι' ἄλλας ἐργασίας, ἐνόμιζαν αὐτοὶ ποὺ ἡμαρτάνουν, ὅτι τρέκουν ἐναντίον τοῦ καὶ ἐνῶ ἄλλοι συζητοῦν μεταξὺ τῶν δ' ἄλλα ζητήματα, νομίζουν ὅσοι ἔχουν τὴν συνείδησιν ὅτι ἔκαμαν ἡμαρτίαν, ὅτι δι' ἐκείνους συνομιλοῦν.

2. Διὰ τοιοῦτον πρῶτον εἶναι ἡ ἡμαρτία. Ε' Προδίδει κυρὸς κανεὶς νὰ ἐλέγκῃ, καταδικάζει, κυρὸς κανεὶς νὰ κατηγορεῖ, κάνει φθογισμὸν καὶ δειλὸν αὐτὸν, ποὺ ἡμαρτήσῃ, καθὼς πάλιν ἡ ἀρετὴ κάνει τὸ ἀντίθετον. Ἀκούσε λατῶν σὺς καὶ τοῦ ἡμαρτωλοῦ τὴν δειλίαν καὶ τοῦ ἐναρέτου τὸ θάρρος διεισπασεν ἡ Γραφή. «Φευγε, λέγει ὁ ἀσεβής, κυρὸς κανεὶς νὰ τὸν καταδικάσῃ» (Παρ. 28, 1). Πῶς φεύγει, ὅσοι κανεὶς δὲν τὸν καταδικάζει, ἔχει μέσα του τὸν δίκαιον τὴν συνείδησιν, ποὺ τὸν κατηγορεῖ καὶ τὸν περιγράφει παντοῦ. Καθὼς δὲ τὸν ἐαυτὸν τὸν δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ, ἔτσι καὶ τὸν ἐσωτερικὸν δικαίον, ἀλλὰ ὅπου καὶ ἂν μεταβῇ, ⁹³ Α' κτυπᾷται καὶ ἡθεράπευται πληγὰν καιρῶν. Ὁ δίκαιος ὅμοῦς δὲν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλὰ ἀκούσε νὰ μάθῃς τί λογὴς εἶναι. Ὁ εὐδαίμων ὡς λέων ἔχει πεποιθήσιν. Αὐτοῦτοι τοιοῦτος ἦτο ὁ προφήτης Ἠλίας. Μεθάρρος εἶδε τὸν βασιλέα, ποὺ ἤρξατο εἰς αὐτὸν καὶ ὅταν ἐκεῖνος τοῦ εἶπε, διατὶ διαστρέφεις τὸν ἱερὰν. Δὲν τὸν διαστρέφω, ἀνὴρ, ἀπάντησε, ἀλλὰ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς σου. Γ' Βασ. 18, 17-18). Ἀληθινὰ ὁ δίκαιος ὡς λέων ἔχει πεποιθήσιν καὶ θάρρος. Διότι ὅπου ὁ λέων ἀντιμετωπίζει μικρὸ σκυλῶνα, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἀντιμετώπισεν τὸν βασιλέα ὧν καὶ ἐκεῖνος εἶχε πορφύραν, ἀλλὰ ὅμοῦς αὐτὸς εἶχε μὴ λατὴν φόρεμα σεβαστότερον ἀπὸ τὴν πορφύραν διεικνῶν. Διότι ἡ μὲν πορφύρα ἐκείνη ἐγέννησε υπερβάν πείναν, ἡ δὲ μηλακὴ σ' ἐπὶ ἀπελάξε ἀπὸ τὰ κακὰ. Β' αὐτὴ τὴν Ιουδαίαν ἔσχισεν σὺν τὴν διπλοῦν Ἠλίαν τὸν Ἐλισαίον ἔκαμε. Δ' Βασ. 2, 8).

Ἡ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν ἁγίων! Ὅχι μόνον οἱ λόγοι τῶν καὶ τὰ συμπεριελάττων ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀκίνητα τὰ ρούχα τῶν εἰς ὁλὴν τὴν χριστιανικὴν εἶναι σεβάστια. Ἡ μηλακὴ τοῦ

του τὸν Ιωρδάνην ἔσκαψε, τὰ ὑποδήματα τῶν τριῶν παίδων τὴν φωτὴν κατενίκησαν, τὸ ὕδωρ τοῦ Ἑλκασαίου τὰ νερά μετέβαλε καὶ τὰ ἔκμας νὰ βαστάζουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν σιδερένιον ἐντικείμενον, ἡ ράβδος τοῦ Μωυσέως τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἔσκαψε, τὴν πέτραιν ἔσκαψε, τὰ ροῦχα τοῦ Παύλου νοσήματα ἐξεδιέκλινεν ἡ σκιά τοῦ Πέτρου τὸν θάνατον ἀπειμάρτυρε. Ἡ στάσις τῶν ἁγίων μαρτύρων ἀπαρκαλύνει τοὺς δαίμονας. Διὰ τοῦτο μὲ ἐπιβολὴν τὰ κάνουν ὅλα, ὅπως καὶ ὁ Ἥλιος. Ὁ Διότι αὐτὸς δὲν ἔδωκε τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν φιοῦραν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ἔδωκε θεοθυτέρα, τὴν ψυχὴν τοῦ νὰ φορῇ κουρέλια, νὰ εἶναι ἀπλῆτος, ρυπαρὰ καὶ ἀπὸ κάθε κατὰδικον ὀθλιωτέρα. Καὶ ἐπὶ πλεον ἐπεὶ τὸν αἶθε νὰ εἶναι αἰκμαλῆκος τῶν ποθῶν, δὲν ἔλατρεψε τὴν ἐξουσίαν του. Διότι ἐνόησεν ὅτι δὲν θέλει πραγματικῶς βασίλευε, ἀλλὰ ἡθοποιῶν ἐπὶ τῆς σπινθῆς, ποὺ ὑποδύεται τὸν βασιλέα. Ἐπειδὴ ποῦ ἡ ἀφέλεια ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ὡραίων ἐμφάνισιν, ὅταν ὑπάρκῃ μέσα μας τόσο πτωχεία. Κατὰ τὴν δὲ θλάττει ἡ ἐξωτερικὴ πτωχεία ὅταν μέσα μας εἶναι φυλαγμένοι τόσοι πλούτοι.

Τοιοῦτος λέων ἦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. Διότι διὰ ἐξοβλῆν εἰς τὸ δεσμητήριον καὶ ὀνόμαζε μόνον. Ὁ ἔσκαψεν ὅλα τὰ θεμέλια, (Πράξ. 18, 28) τὰ δεσμὰ κατέφαγε, ὅσα μὲ τὰ δόντια, ἀλλὰ μὲ τὰ λόγια. Διὰ τοῦτο οὐκ μόνον λέοντις, ἀλλὰ καὶ ἄλλο περισσότερο ἀπὸ λέοντις, πρέπει νὰ τοὺς ἀνομώσωμεν. Διότι ὁ μὲν λέων πολλὰς φορές πέφτει μέσα εἰς τὰ δίχτυα καὶ πάνεται. οἱ δὲ ἄνθρωποι βίαν δύνανται τότε γίνονται δυνατώτεροι, ὅπως ἔγινε καὶ ὁ μακάριος οὗτος, διὰ ἦτο πρὸς τὸ δεσμητήριον διὰ τοῦ ἔλυνε τοὺς φυλακισμένους ἀπὸ τὰ δεσμὰ, ἐξώλεσε τοὺς τοῖκους ἔδεσε τὸν δεσμοφύλακα κατανίκησεν αὐτὸν διὰ τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας. Ὁ λέων φωνάζει καὶ τὰ θηρία ὅλα εἰς φυγὴν τρέπει. Ὁ ἄγιος ἀμειβεῖ καὶ δίδωκε ἀπὸ παντοῦ τοὺς δαίμονας. Ὅπλα τοῦ λέοντος εἶναι ἡ τροχίτη κόρη του, τὰ μυγερὰ νόκτα καὶ τὰ κοφτερά δόντια. Ἐ. Ὅπλα τοῦ δικαίου εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις, ἡ καρτερία, ἡ ὁσιωσύνη, ἡ περικερνήσις ὅλων τῶν ἐπιγινώσκων πραγμάτων. Αὐτὰ τὰ ὅπλα, διὰ ἔχη ὅσας οὐκ μόνον τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἐσθρῶν πνευματικῶς δυνάμεις θὰ περικερνήσῃ καὶ θὰ περικερνήσῃ.

Φροντίσε λοιπὸν ἀνθρωπὲ μου, νὰ εἶς ὅπως θέλει ὁ Θεὸς καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ σὲ νικήσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἂν φανῇσαι ὅτι εἶσαι ἀπὸ ὅλους ἀδυνατώτερος, θὰ εἶσαι ὁ δυνατώτερος ἀπὸ ὅλους, καθὼς πάλιν ἂν παραμείλῃς τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἂν εἶσαι ὁ δυνατώτερος ὅλων, θὰ νικήθῃς, παλὺ εὐκόλως ἀπὸ ἐκείνους ποὺ σὲ ἐπιθεὶ λείοντα. ⁹⁴ Α καὶ τοῦτο

μὲν τὰ ἀπέδειξαν τὰ παραδείγματα, ποὺ ἀνεφάρμεν ἐννὸς δὲ ἐπιθυμῆς καὶ μὲ ἔργα θὰ προσποθῶμεν νὰ σὲ διδάξω ὅτι οἱ δίκαιοι εἶναι ἀκατανίκητοι, οἱ δὲ ἀμαρτωλοὶ εὐκολονίκητοι. Ἀκούσε λοιπὸν, τί ὑπαίνηνδον ἔκαμε καὶ διὰ τὰ δύο αὐτὰ ὁ προσήτης. «Δὲν εἶναι εἶσι οἱ ἀσεβεῖς, δὲν εἶναι εἶσι, λέγει, ἀλλὰ εἶναι σὺν τὸ κινεῖν τοῦ δικαίου ποὺ ρίπτει ὁ ἄνεμος μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς» (Ψαλμ. 1, 4). Διότι ὅπως ἐκεῖνοι εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀνέμων ἐκτεθεμένον καὶ εὐκόλως μετακινεῖται, ἔτσι καὶ ὁ ἀμαρτωλὸς ἀπὸ κάθε πειρασμὸν εὐκόλως καταβάλλεται. Διότι, ὅταν αὐτὸς ὁ ὕψος παλαμῶν τοῦ αὐτοῦ του καὶ τὴν μάκρην πανταχοῦ περῆρῃ ποῦν ἑλπίδα σωτηρίας δυνάται νὰ ἔχη, ὅπου προδίδεται ἀπὸ μέσα του καὶ περῆρῃ ὡς διαρκὴ ἐκτὸς τὴν συνειδήσιν του. Β. Ὁ δίκαιος ὅπως δὲν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλὰ τί λογὴς εἶναι, "Α καὶ οὐκ τὸν ὕψος προσήτην ποὺ λέγει. «Ὅσοι ἐλπίζουν καὶ ἔχουν πεποιθήσιν εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὅπως τὸ ὄρος Σιών»

Ψαλμ. 124, 1. Τί σημαίνει ὅπως τὸ ὄρος Σιών; «ἐδὲν θὰ σαλευθῶν εἰς τὸν αἰῶνα» (Αὐτόθι). Λέγει. Διότι ὅσα μηχανήματα καὶ ἂν χρησιμοποίησῃς, ὅσα θέλῃ καὶ ἂν ρίψῃς, θέλῃς νὰ καταστρέψῃς ἕνα βουνόν, τίποτε δὲν θὰ καταστρέψῃς, διότι πῶς εἶναι δυνατόν, τὰ δὲ μηχανήματα ὅλα θὰ καλῶνται καὶ τὴν δύναμιν σου θὰ καταστρέψῃς ἀνωφελεῖς. Τοιοῦτοι εἶναι καὶ οἱ δίκαιοι. Ὅσοι πληγὰς καὶ ἂν δεχθῇ, αὐτοὺς μὲν κανένα κακὸν δὲν παθαίνει, αὐτῶν δὲ ποὺ τὸν ἐπιβουλεύονται καταλῦει τὴν δύναμιν, οὐκ μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν δαιμόνων. Ὁ Πολλὰς φορές ἤκουσες πόσα μέσα καὶ τεχνάσματα μετεχειρίσθη ἐναντίον τοῦ τοῦ δὲ διάβολος καὶ οὐκ μόνον δὲν ἐνίκησε καὶ κατέτριψεν ἐκεῖνο τὸ ὄρος, ἀλλὰ καὶ ἀνεχώρησεν, ἐπειδὴ παρέλυσε διότι τὰ θέλη τὰ ἔσκαψαν καὶ τὰ μηχανήματά του ἔγιναν ἄεραστα ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν ἐκείνου.

Β. Ταῦτα λοιπὸν καλῶς γνωρίζοντες, ἂς φροντίσωμεν διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ μήτε διὰ τὰ χρήματα νὰ δεινύσωμεν πολλὴ ἐνδιαφέροντα τὰ ὅπλα χάνοντα, μήτε διὰ τὴν δόξαν ἢ ὅπλα ἐξαφανίζονται μήτε διὰ τὸ σῶμα ποὺ γηράσκει, μήτε διὰ τὸ κάλος, ποὺ μαρῶνεται, μήτε διὰ τὴν τροφὴν, ποὺ διαρρέει καὶ παρέρχεται, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχὴν ἂς ἐξαντλήσωμεν ὅλην μας τὴν προθυμίαν καὶ ταύτην μὲ πάντα τρόπον ἂς περικερνήσωμεν. Β. Τὰ μὲν σήματα, ποὺ ἔχουν ἀσθενήσῃ δὲν εἶναι εὐκόλως εἰς τὸν καθενα νὰ τὸ θεραπεύσῃ, τὴν ψυχὴν ὅμως, ποὺ εἶναι ἀρρωστή, εἶναι εὐκόλως εἰς ὅλους νὰ τὴν θεραπεύσουν. Καὶ ἡ μὲν ἀσθένεια τοῦ σώματος ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ φάρμακα καὶ χρήματα, διὰ νὰ θεραπευθῇ, ἡ δὲ θεραπεία τῆς ψυχῆς εἶναι φθιγγὴ καὶ ἀνέλεος πολλῶς. Καὶ τὸ μὲν σῶμα μὲ

πολλούς κόπους ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὰς πληγὰς τοῦ τὸ ἐνοχλοῦν. διότι καλλὴς φορὲς παρίσταται ἀνάγκη νὰ μετακεκοῦθῃεν καὶ ἀδερῆνιο ἐργαλείον καὶ τικρὰ φάρμακα, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς δὲν χρειάζεται τίποτε ἀπ' αὐτὰ, ἀλλὰ ὀρεῖται μόνον νὰ θελήσωμεν καὶ νὰ τὸ πάρωμεν ἀπόφασιν καὶ τότε ὅλα καταρτίζονται. Καὶ τοῦτο εἶναι, ἔργον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δηλοῦν ἀπὸ μὲν τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσέλθῃ μεγάλη ἐλάττωσις διότι καὶ ἂν δὲν ἄρρωστούμεν θὰ ἐλάτῃ ὁ θάνατος καὶ θὰ τὸ καταστρέψῃ καὶ καταλύσῃ ἐξάπαντος· ἀπὸ δὲ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἐξαρτῆται τὸ πᾶν διὰ τοῦτο τὴν θεραπείαν αὐτῆς, ποὺ εἶναι πολὺ χρησιμότερον καὶ ἀναγκαιότερον, τὴν ἔκομεν ἐσκόλον, ἀνέχον καὶ ἀνυψόν. Πῶς λοιπὸν θὰ ἀπαλογηθῶμεν καὶ θὰ συγκωρηθῶμεν. ὅταν, προκειμένον μὲν περὶ σωματικῆς ἀσθενείας κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατόν καὶ κρήματα νὰ ἐξαδρεύσωμεν καὶ ἱατροὺς νὰ παρακαλέσωμεν καὶ πολλοὺς πόνους νὰ υπομείνωμεν, τόσον πολὺ φροντίζομεν, ⁹⁵ Α καίτοι ἡ ἐλάττωσις ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος δὲν εἶναι μεγάλη, ὅταν ὅμως πρόκειται περὶ τῆς ψυχῆς, νὰ ἀδιαφοροῦμεν καὶ μάλιστα ἐνῷ δὲν εἶναι ἀνάγκη οὔτε κρήματα νὰ πληρώσωμεν οὔτε ἁλ-λοῦς νὰ ἐνοκλήσωμεν, οὔτε πόνους νὰ υποστώμεν, ἀλλὰ κα-ρίς νὰ μετακεκοῦθῶμεν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, μὲ μόνον τὴν προ-αίρεσιν καὶ τὴν θέλησιν δυνάμεθα νὰ τὴν διορθώσωμεν τε-λεῖως καὶ νὰ γνωρίζωμεν καλῶς ὅτι ἂν δὲν κόμωμεν τοῦτο, θὰ υποστώμεν τὴν βακατὴν καταδίκην καὶ τὰς τιμωρίας ποὺ δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν.

Αὐτὸ λέγε μου, ἐάν κόποιος σοῦ ὑπέσχετο νὰ σὲ μάθῃ ἱατρικὴν τέχνην σὲ σύντομον χρονικὸν διάστημα, χωρὶς τί-ποτε νὰ πληρώσῃς καὶ νὰ κοπώσῃς, δὲν θὰ ἐβέβαιον ταύτην εὐεργέτην, δὲν θὰ ἐδέχετο εὐχαρίστως νὰ κόμῃς. Ἡ καὶ νὰ πάθῃς ὅλα ὅσα θὰ σὲ διέπασσεν ἐκεῖνος, ποὺ σοῦ ἔδωκεν αὐ-τὴν τὴν ὑπόσχεσιν. Ἰδοὺ τώρα σοῦ εἶναι, δυνατόν χωρὶς κό-πον νὰ εἴρῃς τὰ φάρμακα καὶ τῶν σωματικῶν νόσων, ἀλλὰ τῶν πληγῶν τῆς ψυχῆς καὶ χωρὶς κανένα πόνον νὰ ἐπανα-φέρῃς αὐτὴν εἰς τὴν υγείαν. Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν. Αὐτοὶ ποῖος πόνος λέγε μου, εἶναι, νὰ ἀφήσωμεν τὴν ὁρμήν, ὅπου ἔκομεν, ἐναντίον ἐκείνου, ποῦ μᾶς ἐλύτρωσε. Πόνος προέρ-χεται ἀπὸ τὴν μνησικακίαν καὶ τὸ νὰ μὴ συμπιλιωθῶμεθα. Ποῖος κόπος εἶναι, νὰ προσευκλιθῇς καὶ νὰ ζητήσῃς ἀναγνώρι-τα ἀναθὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὃ οποίος μετὰ προθυμίας τὰ δίδει. Ποῖος κόπος εἶναι, τὸ νὰ μὴ κακολογήσῃς κανένα. Ποῖα δυ-σκολία εἶναι νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν θασκα-νίαν, Ποῖος κόπος εἶναι νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου. Ποῖα μαλακουργία εἶναι νὰ μὴ ἀπαρολογῇς. C νὰ μὴ ἀβρίξῃς καὶ

περιφροῦς. Ποῖα κοίρασις εἶναι νὰ μὴ ὀρκίζεσαι. Διότι πᾶ-λιν εἰς αὐτὴν τὴν συμβολὴν θὰ ἐλθῃ. Ἀντιθέτως μέγιστος κόπος εἶναι τὸ νὰ ὀρκίζωμεθα. Πολλὰς φορὲς, πράγματα. Ὁ-παν εἰμὲθα ευρωμένον ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὁρμὴν ἀρκα-σθήκαμεν, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ συμπιλιωθῶμεν μὲ ἐκείνους ποῦ μᾶς ἐλυπησαν. Κατόπιν ὅμως δὲν ἐσθίονεν ἡ ὁρμή καὶ ἐπέ-ρασεν ὁ θυμὸς ἠθελήσαμεν νὰ συμπιλιωθῶμεν καὶ ἔπειδὴ μᾶς ἠμπόδισεν ὁ ὀρκος, ποῦ ἐκάνομεν, ἐλυπηθώκαμεν πολὺ, οἶον νὰ ἐπέσκαμεν σὲ παγκά καὶ ἐδέσθωμεν μὲ αὐτὰ δεσμὰ. Τοῦτο γνωρίζων ὁ διάβολος καὶ μάλιστα καλῶς, ὅτι δηλοῦν ὁ θυμὸς εἶναι φωτιὰ καὶ εὐκαλὰ σβύναται καὶ δὲν ἀδύνα-μὲν συμπιλιώσῃς καὶ ἀποκαθίσταται. ἢ φάλα, D καὶ θέ-λων ἡ φωτιὰ αὕτη νὰ μὴ σβύσῃ μὲ ὀρκον πολλὰς φορὲς μᾶς δόσεν, ὥστε καὶ ἂν παύσῃ ἡ ὁρμή ἢ ἀνάγκη τοῦ ὅρκου ποῦ μένει. διατηρῇ μέσα μας τὴν φωτιάν καὶ ἔνα ἐκ τῶν δύο κα-κῶν γίνεται ἢ θὰ συμπιλιωθῶμεν ὁπότε θὰ εἰμὲθα ἐπύορκοι ἢ δὲν θὰ συμπιλιωθῶμεν διὰ τὸ τηρήσωμεν τὸν ὅρκον μας ὁπότε θὰ ὑποστώμεν τὰς ποινὰς, ποὺ φέρει ἡ μνησικακία.

4 Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες, ὅς ἀποφεύγωμεν τοὺς ὀρ-κους, καὶ τὸ στόμα μας δὲ συνήθισται νὰ λέγῃ συνεχῶς, πιστευ-σόν καὶ θὰ εἶναι τοῦτο εἰς ἡμᾶς ὀφειμὴ καὶ καλὴς πράξε-ως διότι ἡ γλῶσσα, ποὺ θὰ μάθῃ νὰ λέγῃ αὐτὴν τὴν μίαν λέ-ξιν ἐντρέπεται καὶ κοκκαλίζει νὰ εἴπῃ οἰσκρά καὶ ἀποπα-λῶναι. E καὶ ἂν λόγῳ τῆς συνήθειας ποῦ εἶχε, πῶς κάποτε εἰς αὐτὸ τὸ παράπτωμα, θὰ στοματῇ διότι θὰ ἔχῃ πεθελῶς τοὺς κατηγόρους. Διότι δὲν ἔνας ἔδη, αὐτὸν ποῦ δὲν ὀρκίζεται, νὰ ἀποκρολογῇ, θὰ ἐπὶ μὲν μετὰ βελόνας θὰ γελῶσιν εἰς ὄφρος τοῦ θὰ τοῦ εἴπῃ ἐμπαικτικῶς ὅτι ποῦ τὸ πιστεύσας λέγεις εἰς ὅλο δὲν ἠνέχεσαι νὰ ἐκοιμηθῇς ὀρκον καὶ μὲ τὰ οἰσκρά λόγια ἀπηλείεις τὴν γλῶσσάν σου, Ὡστε, καὶ παρὰ τὴν θέλησίν μας, θὰ ἀναγκασθῶμεν ἀπὸ ἐκείνους μὲ τοὺς ὀ-ποιούς ἡμεῖς, νὰ ἐπινεύσωμεν εἰς τὸν ὀρθὸν τῆς εὐ-μεθείας.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ κόμωμεν θὰ ποῦ εἰπῇτε, ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀρκισθῶμεν. Ὅπου ὑπάρχει παραβάσις νόμου δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη. ⁹⁶ Α Καὶ εἶναι δυνατόν, λέγει νὰ μὴ ὀρκι-σθῇ κανεὶς ποτὲ. Π λέγεις, Ὁ Θεὸς διέταξε νὰ μὴ ὀρκί-ζῃς τὸν νόμον τοῦτον. Ἀντιθέτως ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ τὸν φυλάξῃς. Καὶ θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω τοῦτο, δηλοῦν ὅτι θὰ τὸ νὰ μὴ ὀρκίζῃς, ἀλλὰ τὸ νὰ ὀρκίζεσαι εἶναι ἀδύνατον ἀπὸ δ

95. Δηλοῦν καμμία ἀνάγκη δὲν ἔχει οὐτετ' τὴν παράστασιν τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ.

σύγχρονα γεγονότα. Ίδου λοιπόν χρηματική εισφοράν⁹⁴ θεωρουμένην ἀντίστοιχον τῶν δυνάμεων τῶν πολλῶν, ὑπε-
χρεώθησαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης νὰ καταβάλωσι
καὶ τὸ περισσότερον μέρος αὐτῆς, ἔχει καταβληθῇ καὶ ἀκού-
εις νὰ λέγουν αὐταί, ποῦ τὴν εἰσπράττουν. Διὰ τὴν ἀργείαν νὰ
πληρώσῃς ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὴν ἀναβάλλει καθε ἡμέραν. Μή-
πως εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀποφύγῃς. Βασιλικὸς νόμος εἶναι
καὶ δὲν ἐπιδέχεται ἀνσβολήν. Ὁ τί λέγεις, ἀπάντησέ μου.
Ὁ βασιλεὺς διετάζει νὰ πληρώσῃμεν χρήματα καὶ λέγεις, εἶ-
ναι ὀδύνατον νὰ μὴ τὰ καταβάλωμεν καὶ ὁ Θεὸς διετάζει νὰ
ἀποφύγῃμεν τοὺς ὄρκους καὶ λέγεις ὅτι εἶναι ὀδύνατον νὰ
τοὺς ἀποφύγῃμεν. Ἐπὶ δὲ ἡμέρας σὺς δίδω αὐτὴν τὴν συμ-
βολὴν καὶ ἐπιθυμῶ πόρα, ποῦ θὰ τελειώσω τὴν ὁμιλίαν καὶ
θὰ ἀποκαταβῶμαι. νὰ σὺς δώσω ἐπ' αὐτοῦ τὰς τελευταίας
συμβουλίας, διὰ νὰ ἀκαλλίστῃς τὸν ἐαυτὸν σου ἀπὸ τὴν πα-
ράστασιν τῆς ἐντολῆς ταύτης. Καμμίαν δικαιολογίαν καὶ συμ-
παροῖον δὲν θὰ ἔχωτε. παραβαίνοντες τὴν ἐντολήν ταύτην,
ἔστω καὶ ἂν ἐγὼ δὲν σὺς εἶκον εἶπει τίποτε περὶ αὐτῆς, διό-
τι μόνον σου ἔπρεπε νὰ ἔκατε διαρῶσαι τὸ ἁμάρτημα τοῦτο,
τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πολυπλοκὸν πρῶγμα. οὐτε ἀπατεῖ πολ-
λὴν προσπάθειαν πρὸς ἐξήλειψιν. Ὅταν μάλιστα τόσας πα-
ραίνσεις καὶ συμβουλίας ἠκούσατε, ποῖαν δικαιολογίαν θὰ
προβάλλετε. Ὁ δὲν θὰ κατηγορηθῇ δι' αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ
φοβεροῦ θύματος καὶ θὰ σὺς ζητηθῇ εὐθύνη διὰ τὴν πα-
ρανομίαν ταύτην. Καμμίαν δὲν θὰ ἡμπορέσετε νὰ εὑρετε
καὶ δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ἢ νὰ ἀπέλθετε ἐκ τοῦ κόσμου του-
του ἀπὸλλυμένοι αὐτοῦ. ἢ ἂν δὲν ἀπαλλαγῇτε, νὰ καλῶ-
ζεσθε καὶ νὰ ὑποστῇτε τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν.

Ταῦτα λοιπὸν ὡλεῖ, ὅπου τὰ θάλετε καλὰ εἰς τὸ μυαλό
σου καὶ μὲ πολλὴν προθυμίαν ὅπου ἀναμνησέσθε ἐπ' ἐξῆς,
νὰ παρακινήτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον αὐτὰ, ποὺ ἐπὶ τόσας ἡμέρας
ἐπισημν, νὰ φυλάξετε καλὰ εἰς τὸ μυαλό σας, ὥστε καὶ ὅταν
ἡμεῖς σκεπώμεν, σὺς διακωιδιουργοῦμενοι χριστιανικῶς με-
ταξὺ σας, ἀκοδομοῦμενοι προτρεπόμενοι, πολλὰ νὰ δείξετε
πρόσθεον καὶ ἔτσι καὶ τὰς λοιπὰς ὁλας ὁφεί φυλάξετε ἐντο-
λάς, ἀπολαύσετε τοὺς αἰώνιους στερμένους τοὺς ὁποίους εἶδε
ἄλλοι νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλελευθρίας τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃ διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ
ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἄς εἶναι ἡ δόξα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦ-
μα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

⁹⁴ Προβλεπεται περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοδωτοῦ τοῦ Μενδαρο ἀπελθούσης
φορολογίας.

ΟΜΙΑΙΑ ΕΝΑΤΗ

ΕΠΑΙΝΟΣ ΕΙΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΚΑΤΕΡΩΞΑΝ ΝΑ ΜΗ ΟΡΚΙΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ
ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΕΝΑΣ ΝΑ ΔΙΣΤΑΖΗ ΜΕΤΑ ΤΟ ΦΑΙΓΕΤΟΝ ΝΑ ΑΚΟΥ-
ΣΗ ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΛΟΓΟΝ, ΜΕΤΑΒΑΙΝΕΙΝ Ε.Ε. ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Ε. ΚΑΙ
ΑΓΙΑΤΙ ΚΑΤΟΙΚΙΝ ΑΠΟ ΠΟΛΙΤΗ ΧΡΟΝΟΝ ΕΛΘΟΥΣΑΝ ΑΙ ΘΕΙΑΙ ΓΡΑΦΑΙ
ΚΑΙ Ε.Ε. ΤΟ -ΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ ΔΙΗΓΟΥΝΤΑΙ ΤΗΝ ΔΟΣΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ-
(Ψαλμ. 18, 2) ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ. ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ ΠΕΡΙ
ΤΟΥ ΝΑ ΜΗ ΟΡΚΑΖΟΜΕΘΑ.

1. Καὶ προηγουμένως εἰς σὺς ὁμιλήσω καὶ πόρα πρὸς
σὺς ὁμιλῶ πάλιν. Ἐξοὺ δὲ καὶ διαρκῶς νὰ ἦμεν μαζί σας,
μᾶλλον δὲ καὶ πάντοτε μαζί σας εἶμαι, ἂν δεῖ σωματικῶς,
ἀλλὰ πνευματικῶς διὰ τῆς ἐν νόμῳ τῆς ἀνάγκης, ἐπειδὴ δὲν
ῶ ὅτι ἄλλον σκοπὸν, παρὰ διὰ νὰ φροντίξω διὰ σὺς καὶ τὴν
σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σας. Διότι, ὅπως ὁ γεωργὸς διὰ τίποτε
ἄλλο δὲν φροντίζει, ⁹⁷ Ἀ παρὰ διὰ τοὺς σπόρους καὶ τὰ σπαρ-
τὰ καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου ἔχει τὸν ναῦν του εἰς τὰ
κύματα καὶ τὰ λιμένας. ἔτσι καὶ ὁ κήρυξ τοῦ λόγου ἔχει ὡς
κύριον ἔργον του νὰ φροντίξῃ διὰ τοὺς ἀκροατὰς του καὶ τὴν
προκοπὴν των, πρῶγμα τὸ ὁποῖον κάμνω καὶ ἐγὼ τώρα.

Διὰ τοῦτο καὶ δίδωμι σὺς σὺς περιφέρω εἰς τὴν διάνοιάν
μου, ὅσα μόνον ἔστιν εὐρίσκονται ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶμαι εἰς
τὸ σπίτι μου. Διότι ἔστιν καὶ πολλὰ εἶναι ὁ λόγος καὶ ὁ χάρος
τῆς καρδίας μου στενός, ἀλλ' ὅμως πλατεῖα εἶναι ἡ ἀγάπη
καὶ ἔτσι ὁδὲν στενοκαρδεύσθε ὅταν εὐρίσκεσθε μέσα μου. (Β'
Κορ. 6, 12). Τὰ συνέχεια δὲ τοῦ ῥητοῦ τοῦτου δὲν θὰ ἀνα-
φέρω, διότι καὶ ἐγὼ δὲν στενοκαρδεύομαι ὅταν εἶμαι μέσα σας.
Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο. Ἀπὸ αὐτῶν, ποῦ πολλοὶ μοῦ εἶπον,
ὅτι ἐκόμαμεν τὴν παραγγελίαν σας, θέσαντες μεταξὺ μας
νόμους, ⁹⁸ καὶ ποινὰς καθορίζοντες εἰς τοὺς ὁρκοῦμένους
καὶ τιμωρόντας τοὺς παραβαίνοντας τὸν νόμον μὲ τιμω-
ρίαν. ποῦ ἀρμύζει εἰς ἡμᾶς, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπόδειξις μεγί-
στης ἀγάπης. Διότι δὲν τὸ θεωρῶ ἐντροπήν νὰ ἐξετάζω μὲ ἐ-
πισημνὴν αὐτὸ τὰ πρῶγμα, ἐπειδὴ δὲν προέρχεται ἀπὸ πε-
ριέργειαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐνδιαφέρον διὰ σὺς ἢ ἀνάγκης μου αὐτὴ
εἰς τὰ ζητήματά σας. Διότι δὲν εἰς τὸν ἱατρὸν δὲν εἶναι ἀξιο-
κατάκριτον πρῶγμα νὰ ἐρωτῇ νὰ μάθῃ περὶ τῆς ὑγείας τοῦ

ἀρρώστου, οὔτε εἰς ἥρας εἶναι ἐγκληται καὶ ἤτοῦμεν πάντοτε πληροφορίας περὶ τῆς σωτηρίας σου. Διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀφοῦ ἐμάθατε τί ἐσέτε κατορθώσει καὶ τί πλεον οὐκ ὑπολείπεται, μὲ τὴν ἀρρώστουσαν πλέον ἐκαστηρονίαν γινώσκον ὅθ' ἐπιθέσκειν τὰ ὑπόλοιπα φάρμακα.

Ἐρόθαμεν λοιπὸν ταῦτα ἀπὸ τῆς προσκεκμηῆν ἔργων, καὶ ἐκάμαμεν καὶ ἐκακοτήσαμεν τὸν Θεόν, ὁ δὲ δὲν ἐσπείραμεν εἰς πετρώδες, ἔδαφος, οὔτε ἐρήρηκαμεν τὸν σπῆρον εἰς τὰ ἀγρία, οὔτε ἐπαρέκοθα νὰ περῶσι παλὺς καιρὸς καὶ νὰ περιμείνωμεν ἐπὶ μακρόν, διὰ νὰ θερίωμεν τὸ στάκι. Διὰ τοῦτο διαρκῶς οὐκ ἔκω μέσο εἰς τὴν καρδίᾳ μου, διὰ τοῦτο δὲν πλῆθυναί με τὸν κόπον τῆς διδασκαλίας, ἀπειρή με ἀποκαυφίει τὸ πνευματικὸν πῆδος, καὶ ἀποκαυφίζον οἱ ἀπρόσοι μου. Τοῦτο εἶναι ἱκανὸν νὰ μᾶς κἀμῃ νὰ ἀναστῶμεν νέας δυνάμεις, καὶ μᾶς ὥσιν φτερά, νὰ μᾶς ἀναστήσῃ φυσικῶς καὶ νὰ μᾶς πείσῃ νὰ ὑπομετνωμεν διὰ οὐκ ὡς κῶπον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁρανοῦμε πολὺ εὐγνώμονες καὶ συνεπεῖς ἀπέναντί μας, ἡμῶς λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ὡς πληρώσαμεν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ χρόνου, καὶ οὐκ ὑποκείμεν προηγουμένως, ὅν καὶ δὲν ἔλαβον νὰ παρευρίσωνται οἱ οὐκ ἐκείνοι ὁ καὶ ὅσον παρόντες, ὅταν ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν τῆς πληρωμῆς.

Ποῖα ὅρα γε νὰ εἶναι ἡ αἰτία, τί τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν τράπεζάν μας, ἔκείνος, καὶ ἔλαβε μέρος εἰς ἐπιστητὴν τράπεζαν, φαίνεται, ὅτι τὸ ἐθέλησεν ἀνάρωστον μετὰ ἀπὸ ὀλίγη τροφήν νὰ ἔλθῃ νὰ ἀκούσῃ τὸν θεῖον λόγον, ἀλλὰ δὲν ἔκω ἐδῶσαν δὲν ἔκωσαν τοιαύτην ὀντολήν. Διότι, δὲν ἦτο ὅσον νὰ ἀκούῃ κανεὶς τὸν θεῖον λόγον μετὰ τὸ φαγεῖν τὸν δὲν θὰ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς τοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς ἐκείνους λόγους μετὰ τὸν μυστικὸν ἐκείνον δείπνον. Ἐάν τοῦτο ἦτο ἀπρεπὲς πρῶτον, δὲν θὰ ἔβλεπακε πολλὰς φορές τὰ πλῆθη εἰς τὴν ἔρημον ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς ἔδωκε καὶ ἔφαγον. Ἐάν πάλιν πρῶτον νὰ εἴπαμεν καὶ καὶ, καὶ ὅθ' ἐφάνη παρόδοξον, τότε πρὸ πάντων εἶναι ὑπερβαλόντις ἡ ἀκρόσας τὸν θεῖον λόγον. Διότι, ὅταν ἔκω πείσῃ ὅτι ἀφοῦ ἔφαγε καὶ ἔπινε, ἔκω ἀνάστη νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν Χριστιανῶν, ἔκω ἀπὸ τοῦ καὶ καὶ νὰ τὸ θέλῃς πολλὰς, ὅθ' ἐφάνη ἐγκρατὴς καὶ ποτε δὲν θὰ καταλήγῃς οὔτε εἰς μέσην οὔτε εἰς πλουσιότητα. Ἐπειδὴ ἡ σέβας καὶ ἡ ἀναμνηρὴ τῆς μεταθέσεως εἰς τὴν ἐκκλησίαν οὐκ ἀναγκάζει νὰ τραγῇ καὶ νὰ πίνῃ μὲ σκόσμον καὶ μὲ μέτρον, διὰ νὰ μὴ γελῶσιν οἱ εἰς ἑσέας σου, ὅταν ἀφοῦ ἐσελθῇς εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀνακαταβῇς μετὰ τοῦ ἀρελφούς, κατόπιν πυρὶς ἀπὸ κρατὶ καὶ ἐκτὸς ῥομφαία ἀπὸ οὐρα. Ταῦτα δὲν τὰ λόγια πῶρα διὰ οὐκ, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς καὶ δὲν ἔλαβον διὰ νὰ τὰ μέ-

θουν ἀπὸ οὐκ. ¹⁹ Α Διότι δὲν εἶναι τὸ φαγεῖν καὶ πίνειν εἰς τὴν ἀκρόσιν τοῦ θεοῦ λόγον, ἀλλὰ ἡ ἀμέλεια. ²⁰ Διότι δὲν εἶναι ἀμέλεια μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ πίνειν τὸς πὺν θεῶν λόγον ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι ἀμέλεια εἰς τὸ νὰ τὸν ἀκούσῃ. Σὺ δὲμας ἔπειδὴ θεαρεῖς ἀμέλεια τὸ νὰ μὴ νηστεύῃς καὶ ἄλλο προσθέτεις ἐγκλημα, καὶ μὲγαλύτερον καὶ χειρότερον ἐστὶ αὐτὸ τὸ νὰ μὴ λάβῃς μέρος εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην τράπεζαν καὶ ἐνθ' ἔδωκες τὸ σῶμα, λυμνεις ἀπὸ τὴν πείναι τὴν ψυχὴν. Ποῖαν ὅμως δικαιολογίαν θὰ εἴρῃς διὰ τὴν πρῶτην σου ταύτην, διότι διὰ τὴν νηστείαν ἴσως ἔκω νὰ προσέλθῃς εἰς ἐκκαλομένην ἀσθένειαν τοῦ σώματος διὰ τὴν ἀκρόσιν ὅμως ἢ ἡμπορεῖς νὰ εἴρῃς, Ἐπειδὴ ἡ σωματικὴ θεοφιλία ἐσθνεῖα δὲν ἐμποδίζει τὴν ἀκρόσιν τοῦ θεοῦ λόγον. ²¹ Ἐάν δηλαδὴ ὅθ' ἔλεγον κανένας ἐξ αὐτῶν καὶ ἐνευμάτουν νὰ μὴ ἀναμικθῇ μὲ τοὺς ἐδῶ κρισιανοὺς, κανεὶς μετὰ τὸ φαγεῖν δὲν πρέπει νὰ ἀκούῃ τὸν θεῖον λόγον, ὅθ' ὅσον κάποιος συγκυρωμένος διὰ τὴν παρῶσιν, τώρα ὅμως καὶ ἡμεῖς οὐκ οὐραμεν πῶς ἐπρόδοξο καὶ οὐκ καλοῦμεν νὰ ἔλθῃς σὲ ἡμᾶς ποῦ θὰ ἔκωτε δικαιολογίαν καὶ φέγγετε μακρόν, ἀπὸ ἐκατόλληας νὰ ἀκούῃ τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι ἐκείνος καὶ ἔφαγε καὶ ἔπινε, ἀλλὰ ἐκείνος καὶ δὲν προσέχει εἰς δὲν λέγονται, πὺν κορητοί, καὶ εἶναι ἀποκαυτωμένοι καὶ μὲ τὸ μὲν σῶμα εἶναι ὁδῶ, μὲ τὴν διάνοιαν δὲ περιπλανῶται ἄλλου. Αὐτὸς καὶ δὲν ἀκούῃ νηστεύει εἶναι ἀκατάλληλος πρὸς ἀκρόσιν αὐτοῦ, ἐνθ' ἐκείνος πὺν εἶναι ἀγρυπνῶς, νηράλιος καὶ συγκεντρώει τὸν νοῦν πὺν εἰς δὲν λέγονται καὶ δὲν ἀκούῃ ἔφαγε καὶ ἔπινε, δίνονται νὰ γινῇ ὁ καταλληλότερος ὅθ' ὅσον ἀκροατὴς τοῦ θεοῦ λόγον. Διότι προκειμένως μὲν περὶ τῶν δικαστηρίων καὶ δουλευτηρίων τῶν ἐθνικῶν εὐλόγως ἡ συνήθεια αὕτη ἐπεκράτησε, ἐπειδὴ, ὁ μὴ γνωρίζοντες νὰ φιλοσοφῶν οἱ ἐθνικαί, ²² δὲν τρώγουν δὲν χρειάζεται διὰ νὰ συντηρηθῶν ἀλλὰ τῶπον, ὥστε νὰ σκόσουν καὶ πίνουν πολλὰς ὑπερβολικῶς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ἐπειδὴ κόνουν τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἀκροατοὺς διὰ τὴν διεξοργίαν τῶν υποθέσεων, τὰ δικαστήρια καὶ δουλευτήρια κλείουν τὸ μεσημέρι καὶ τὸ δειλὸν. Εἰς ἡμᾶς ὅμως τοὺς κρισιανοὺς δὲν συμβαίνει τοιαύτην πρῶτα ἀλλ' ἐκείνος καὶ ἔφαγε δύναται νὰ εἶναι ἐφαρμόσιος μὲ ἐκείνον πὺν νησιεῖται κατὰ τὴν ἐγκράτειαν τῆς ψυχῆς, ὅθ' ὅσον τρωεῖται καὶ πίνε ἴσως ὥστε νὰ διαρρήξῃ τὴν κοιλίαν ἢ νὰ σκοτίσῃ τὸ

[19] Διότι δὲν εἶναι ἀμέλεια μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ πίνειν τὸς πὺν θεῶν λόγον ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι ἀμέλεια, εἰς τὸ νὰ τὸν ἀκούσῃ.

[20] Ἐννοεῖται διὰ τούτου ὅθ' ἀλλὰ νὰ φ. ἀκούσῃ, ἀλλὰ νὰ φιλοσοφῶν εἰς οὐκ ὁδῶν οἱ κρισιανοὶ καὶ τὰ ἀποβάλλονται εἰς τὴν ταύτην τοῦ.

λογισμών του, αλλά όσον χρειάζεται δια να αναλάβει δυνάμεις το έργοθεννημένον σώμα του.

2. Αλλά δια μέν το ζήτημα τοῦτο, άριετό είναι όσα εἰρημεν είναι τώρα καιρός να εἰδωμεν και εἰς τὸ θέμα τῆς όμιλίας, D δὲν και δὲν ἔχω ὅρεξιν προς διδασκαλίαν ἐξ αἰτίας ἐκεῖνων ποῦ ἀπουσιάζουν. Καὶ όπως ἡ μητέρα ἡ φιλόσοφος, όταν πρόκειται νὰ εἰτοιμάσῃ τὸ τραπέδι και δὲν εἶναι παρόντα ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς λυπεῖται και ὑποφέρει, τοῦτο θεάσας και ἔγω πάσχω τώρα και διέπλω τὴν ἀπουσίαν τῶν ἀδελφῶν μου δυσκολεύομαι νὰ πληρώσω τὸ κρέος μου ὅλα. Ἄλλὰ σέως δύνασθε νὰ μὲς ἀπαλλάξετε ἀπὸ τὴν δυσκολίαν ταύτην. Ἐάν δηλαδὴ θὰ μὲς ἐδόξατε τὴν ὑπόθεσιν, δὲ ὅλα ὅσα θὰ εἰπωμεν θὰ τὰ μεταβάσατε εἰς ἑκε νους με μεγάλην ἀκριβείαν με προθυμίαν και ἡμεῖς θὰ οὐς μετρήσωμεν ὅλον τὸ κρέος. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐκεῖναι μὲν θὰ ἀποζημιωθοῦν διὰ τὴν ἀπουσίαν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας, τὴν ὅποιαν θὰ τοὺς κἀνῃ ἡ ἀγάπη σας. Ἐ σέως δὲ μετὰ μεγαλ. τέρας προσοκῆς θὰ παρακολουθήσετε τὴν όμιλιαν, διότι θὰ ἔχετε ὑπ' ὄψιν, δὲ εἶναι ὀνόμω νὰ τὴν εἰπῇτε και εὖς ἄλλος. Διὰ νὰ οὐς γίνῃ λοιπὸν σαφέστερος ὁ λόγος, εἰς τὸν ἐπαναλάβωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν.

Ἐξητούσαμεν λοιπὸν προηγουμένως νὰ μάθωμεν διὰ ποῖον λόγον μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια ἐδόθησαν αἱ Γραφαί, διότι οὐ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδάμ οὔτε τοῦ Νωε και τοῦ Ἀβραάμ. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μακροῦς ἐδόθη τοῦτο τὸ βιβλίον. Διὰ τοῦτο ὅποιον πολλοὺς νὰ λένουν δὲ, ἔαν ἤτο κρήσιμον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔπρεπε νὰ δοθῇ. Ἀλλὰ ὁ συλλογισμὸς οὗτος εἶναι ἐσφαλμένος. Διότι θεάσας δὲν εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη, ἔάν κατὰ μέλλοντικὸς θὰ εἶναι, κρήσιμον νὰ δίδεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν οὔτε, κατὰ ποῦ ἐδόθη εἰς τὴν ἀρχὴν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμένῃ διαρκῶς τὸ ἴδιον. 99 Α. Τὸ γόλα, παραδείγματος χάριν, εἶναι κρήσιμον, ἀλλὰ δὲν δίδεται διαρκῶς, παρὰ μόνον όταν εἰμεθα παιδιὰ. Καὶ στερὰ τροφὴ κρήσιμος εἶναι, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὴν βίδει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ όταν περάσωμεν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Κα. τὸ καλκαῖρ, πάλιν κρήσιμον εἶναι, ἀλλὰ δὲν εἶναι ταῦτον διαρκῶς. Καὶ ὁ χει μῖνας ἀπρέλιος εἶναι, ἀλλὰ και αὐτός παρέχεται δὲν μένει διαρκῶς. 100 Τὸ λοιπὸν αἱ Γραφαί, λέγει, δὲν εἶναι κρήσιμα, Χρησιμώτατα, εἶναι και ἀναγκαῖατα. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον, λέγει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν μὲς ἐδόθησαν.

97. Δηλαδὴ δὲν εἶναι ἀπείλημν νὰ ἔχωμεν κατ' ὅλον τὸ ἔτος χειμῶνα ἢ καλοκαίρι.

Διότι δὲν διὰ γραμμάτων, B ἀλλὰ διὰ πραγμάτων ἤθελε νὰ παιδαγωγῇ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεός. Τὶ σημαίνει διὰ πραγμάτων. Δι. αὐτῆς τῆς κτίσεως. Εἰς τοῦτε λοιπὸν τὸ ζήτημα όταν ἤλθεν ὁ Ἀπόστολος ἀπευθυνόμενος προς τοὺς ἔθνικοὺς, και ἔλεγον δὲ δὲν ἐμύδαμεν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς Γραφῆς ποῦ εἶναι ἡ ἀληθινὴ θεογνωσία. ἔλεγε πῶς ἐπελογήθη. Ἀποῦ δηλαδὴ εἶπεν, εἰς φανεραίνεται, ὁργὴ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔγαντον καὶ θεοφῶς προσβολῆς κατὰ τοῦ θείου μεγαλείου και ἐναντίον κάθε παραδόσεως τοῦ ἡλικίου νόμου του ποῦ διαπράττουν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι καταπατοῦν και ὀκισκοῦν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς ἐδωλελατρείας και τοῦ αἰσχροῦ των ὅρων (Ἑβρ. 1, 18), ἐπειδὴ εἶδεν, δὲ αἱ λόγοι του αὐτοῦ προσέδωσαν ὁποῖαν και πολλοί, ἀντιπαθέμενοι εἰς αὐτό, νὰ τὸν ἐμμεταίν, λέγοντες, καὶ ἀπὸ ποῦ ἐγνώρισον οἱ ἔθνη καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὅθ Θεοῦ προσέδωκε ἐξότι ἡ ἀλήθης περὶ Θεοῦ γνώσκ, εἶναι φανερά εἰς αὐτοὺς. αὐτοὶ 19:1C. Καὶ με ποῖον τρόπον εἶναι φανερά εἰς αὐτοὺς. Πῶς δὲ ἡμποροῦσαν νὰ γνωρίσουν τὴν θεὸν και ποῖος τοὺς τὸν ἐδεῖξε. λέγει. «ἀπὸ ὁ Θεός τὴν ἡμετέραν εἰς αὐτοὺς. Αὐτοὶ με ποῖον τρόπον. Ποῖον ἡμετέραν ἐστὲν. ποῖον εὐαγγελιστὴν ποῖον διδάσκαλον ἡμετέραν Γραφαί ἀκόμη δὲν ὤπαρσαν. ἐξότι οἱ μὲ βλέπομεναι με τὰ αἰσθητὰ μάτια ἡμετέραν τελεσιτέρας τοῦ Θεοῦ ἔφθον ἐκτίσθη ὁ κόσμος βλέπονται: καθαρὰ διὰ μέσου τῶν θεμικῶν κρήσιμων ὁ κόσμος βλέπονται: καθαρὰ διὰ μέσου τῶν θεμικῶν κρήσιμων με τὰ μάτια τῆς διανοίας, τόσον ἡ δύναμις του ποῦ δὲν εἶναι ἀρχὴν και τέλος ὅσον και κάθε θεία τελειότης» (αὐτοὶ 8, 20). Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει σημαίνει: τὸ δεῖξαι τὴν κτίσιν εἰς τὸ μέσον ποῦ τῶν δημιουργημάτων τὸν δημιουργόν το ὅποιον και κάποιος ἄλλος ἔλεγεν ὡς εἶπες. ἐξότι ἀπὸ τὸ μέγεθος και τὴν ὑπερότητα τῶν δημιουργημάτων φανεραίνεται καθαρὰ ὁ δημιουργός αὐτῶν» (Σοφ. Σολ. 18, 5). Εἶδες τὸ μέγεθος αὐτῶν. D θαύρασον τὴν δύναμιν ἐκείνου ποῦ τὰ εἰματε. Εἶδες τὴν ὑπερότητα, νὰ ἐκπληκτῇ με τὴν σοφίαν ἐκείνου, ὁ ὅποιος τόσον ὑπερτα ἐπέταξε. Τοῦτο και ὁ προφήτης φανερωμένων ἔλεγεν. «Οἱ οὐρανοὶ δηλοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ», 1 Πέτρ. 18, 2.

Πῶς δηλοῦνται, λέγει μου. Φωνὴν δὲν ἔχουν, σῶμα δὲν ὀπκῆται, πῶς λοιπὸν δηλοῦνται. Με τὴν ὅψιν τους. Ὅταν δηλαδὴ εἴμε τὴν ὑπερότητα των το μέγεθος, τὸ ὕψος, τὴν θέαν, τὸ σχῆμα, τὴν ἐπὶ τόσα χρόνια διάρκειαν οὐκ νὰ ἡκούσης φωνὴν και νὰ διδῶσκασι διὰ τῆς ὁφείας, προσκυνεῖ, ἐκείνον ποῦ ἔκαμε τόσον καλὸν και πορφόδοξον σώμα. Σωπὸ ὁ οὐρανός, ἀλλὰ ἡ ὁφεία αὐτοῦ φωνάζει δυνατώτερα ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, διδάσκουσαι ἡμῶς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν οὐ, διὰ

της άκοης, διότι ή αίσθησις της άράσεως είναι περισσότερον άξιόπιστος και σαφές υπό την αίσθησιν της άκοης. Διότι εάν ό Θεός διά τών βιβλίων και πών γραμμάτων θά μς επαιδαγωγούσε. Εκείνος μόν που έν γνώριζε γράμματα, θά έμύθαινε, δι γράφουν τά βιβλία, ένθ' εκείνος που δέν έν γνώριζε, δέν θά έπαιρνε απ' αυτά καμμίαν ώφέλειαν. Επτός εάν κάποιος άλλος θά τόν έδίδασκε. Καί ό μόν εύπορος θά ήμπορούσε νά αγοράσῃ τά βιβλία, ένθ' ό πτωχός δέν θά ήμπορούσε νά τή αποκτήσῃ. Πάλιν εκείνος που έν γνώριζε τήν γλώσσαν 100 Α. εἰς τήν οποίαν θά εἰκον γραφή τά βιβλία, θά έννοούσε τήν περιεχόμενον αὐτῶν, ό δέ Σκύθης καί ό Θάρβαρος καί ό Ινδός καί ό Αἰγύπτιος καί όλοι όσοι δέν θά έν γνώριζον τήν γλώσσαν, έκείνην θά έφευγον ἀπὸ τά βιβλία χωρίς νά μάθουν τίποτε. Προκειμένου όμως περί τοῦ οὐρανοῦ, δέν συμβαίνει τοιοῦτον πρῶγμα, ἀλλὰ καί ό Σκύθης καί ό Θάρβαρος καί ό Ινδός καί ό Αἰγύπτιος καί κάθε άνθρωπος, που θαδίζῃ εἰς τήν γῆν, θά άκούσῃ αὐτήν τήν φωνήν διότι θεοῦ διὰ τῆς άκοῆς ἀλλά διὰ τῆς άράσεως εισέρχεται εἰς τόν νοῦν μας. "Επειτα ή θρησκεία της φύσεως είναι μία και έχει πολλοί, όπως α. γλώσσα των βιβλίων διὰ τούτου τὸ βιβλίον αὐτῆς δύναται, καί ό άμαθής καί ό σοφός ἐξ ἑαυτοῦ νά τὸ μεταφράσῃ καί ό πτωχός κα, ό πλούσιος καί άπαισι, νά τὸ φάσῃ κανείς νά κυττάξῃ εἰς τόν οὐρανόν. Β. θά διδακθῇ ἀκριτὰ ἀπὸ τὴν θέαν αὐτοῦ. Τούτου καί ό προσήτης ύποκρινόμενος καί δεικνύων ὅτι ή κρίσις ἀφίνει φωνήν καί εἰς τοὺς δαρδάρους καί εἰς τοὺς Ἕλληνας καί εἰς ὅλους γεννῶς τότε άνθρωποις καταληπτὴν τὰ ἐξ ἑαυτοῦ εἶπε, εἰδὲν ὑπάρχουν λαοί, οὔτε λόγοι, τῶν οποίων δέν άκούονται αἱ φωναί. Ψαλ. 18. 4. Τούτου δέ ἔχει τήν ἐξῆς σημασίαν. Δέν ὑπάρκει ἔθνος, οὔτε γλώσσα, που νά μὴ ήμπορῇ νά έννοήσῃ τήν φωνήν ταύτην. λέγει, ἀλλὰ εἶναι τοσαύτη ή φωνή αὐτῶν, ὥστε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι δυνατοὶ νά τήν καταλάβουν καί ὅχι μόνον τοῦ οὐρανοῦ τήν φωνήν ἀλλὰ καί τῆς νύκτας καί τῆς ἡμέρας. Καί πῶς άκούεται ή φωνή τῆς ἡμέρας καί τῆς νύκτας. Διότι ό μόν οὐρανός με τὸ κάλλος του. C. με τὸ μέγεθος καί με τὰ τόσα ἄλλα, που ἔχει, προσενεῖ κατάληξιν εἰς τὴν θεάσεα κα, τὸς κάνει νά θαυμάσουν τὸν δημιουργόν αὐτοῦ ή δέ ἡμέρα καί ή νύκτα, τὸ τοιοῦτον ἔχει νά ἐπιδείξῃ. Τοιοῦτον μὲν τῷ πτε δέν ἔχει νά ἐπιδείξῃ, ἔχει όμως ἄλλα, που δέν εἶναι κατωτέρα ἀπ' αὐτά, δηλαδὴ τὸν ρ. θρόνον, τήν γῆν, τήν μεγάλην ἀκρίθειαν. Όταν δηλαδὴ σκεφθῇς πῶς ήμποροῦσαν μεταξύ των ή νύκτα καί ή ἡμέρα ὅλον τὸ έτος καί πῶς αὐτὴ νά μεταχειρίσθων μέτρον διάρκειαν με ἀκρίθειαν ὅλον τὸ χρονικόν διάστημα, θά θαυμάζῃς με ἐκείνον

και θέσε τήν γῆν αὐτήν. Διότι όπως αἱ ἀδελφαί που έμφορουν τήν πατρικὴν κληρονομίαν με πολλήν ἀγάπην, χωρίς καθόλου νά άδικήσῃ ή μία τήν άλλην, έτσι καί ή ἡμέρα καί ή νύκτα. D. με μεγάλην ἀκρίθειαν καί δικαίαν κατανομήν έμορφικῶν μεταξύ των τὸ έτος καί διατηρεῖ κάθε μία τὸ ἱδικὸ της μέτρον καί ποτὲ ή μία τήν άλλην δέν έσπρωξε ἀπὸ τὸ ἰδικόν της μέρος. Οὐδέποτε λοιπὸν κατὰ τὸν καιρὸν έγινε μακρὰ ή ἡμέρα, όπως οὐδέποτε κατὰ τὸ καιροκαίρι έγινε μακρὰ ή νύκτα, ὅν καί ἐπέρασαν τόσοι γενεαί, ἀλλὰ εἰς τόσον μακρὸν χρονικόν διάστημα, οὔτε εἰς μίαν στιγμήν οὔτε με μισή ὥρα, οὐ μίαν ὥρην τοῦ θραύματος ή μία ἡδίκησε τήν άλλην. Διὰ τοῦτο καί ό φαληρικός ἐξεπλάγη ἀπὸ τὴν ἰσοπέτα πύλιν καί ἐρώναζε λέγων πῇ νύκτα εἰς τήν νύκτα ἀναγγέλλει γνώσιν. Ψαλμ. 3. 3). "Αν εἶσαι εἰς θέσιν νά φιλοσοφῇς ἐπ' αὐτὸν, θά θαυμάσῃς ἐκείνον που ἀπὸ τήν ἀρετὴν καθάρσιν. E. τόσον ἀμετακίνητα τὰ ὄρια τούτων. "Ας άκούσουν ταῦτα οἱ πλεονέκται καί όσοι ἐπιθυμοῦν τὰ ξένα πράγματα καί αἱ μνησθῶν τῆς ἡμέρας καί τῆς νύκτας τήν ἴσην καί δικαίαν διανομήν. Ἀς τὸ άκούσουν οἱ φοντασιμένοι καί υπερήφανοι, που δέν θέλουν νά παραχωροῦν τὰ πρῶτα εἰς ἄλλους. Η. ἡμέρα ὑποχωρεῖ εἰς τήν νύκτα καί δέν εισέρχεται εἰς ξένην περιοχήν. ου δέ ἂν καί ἀπολαμβάνης πάντοτε τιμὴν, δέν ἀνέχεσαι νά μεταδωσῇς σπ' αὐτήν εἰς τοὺς ἀδελφούς σου, Καί πρόσθε νά ἴδῃς τοῦ νομοθέτου τήν σοφίαν. Κατὰ μὲν τὸν καιρὸν καθαρῶς μακρὰ νά εἶναι ή νύκτα, ὅτε ἀπαικτεροί εἶναι οἱ σπῆροι καί ἔχουν ἀνάγκην πολλῶν ψυκτικῶν. 101 Α. καί δέν ἀνέχοντα μεγαλὴ θερμότητα. Όταν δέ μεγαλώσουν αὐταί, μεγαλυνεῖ μαζὶ καί ή ἡμέρα καί τότε γίνεται μεγαλύτερα, ὅταν πλεονό καρπὸς ἀκμάζῃ. Ο τοιοῦτος δέ καθαρισμός δέν εἶναι ἀφέλειμος μόνον εἰς τοὺς σπῆρους, ἀλλὰ καί εἰς τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων. "Επειδὴ δηλαδὴ κατὰ τὸν καιρὸν καί ό ναῦτης καί ό πλοίαρχος καί ό ὁδοιπόρος καί ό ιηρυτικὸς καί ό γεωργός τὸν περισσότερο καιρὸν εἰς τὸ σπῆν μένουν. Ἐξαναγκάζονται ἀπὸ τὸ κρῖν, καί ό χρόνος τοῦ καιρὸν εἶναι, καιρὸς ἀρχικῶς καθαρῶς. ό Θεός ό περισσότερο χρόνος νά εἶναι νύκτα, διὰ νά μὴ εἶναι ἀχρηστοὶ τὸ πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι τίποτε δέν ήμποροῦν νά κάμουν τότε.

Τι δέ νά εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν εὐταξίαν τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους. Πῶς καί αὐτὰ σὴν κορεσισα, E. που κορετοὺν κυμάτων κορὸν, με πολλήν γῆν διαδέκονται ή μία τήν άλλην καί σπῆν σπῆν καί χωρὶς νά τὸ καταλαβαίνωμεν, δέν παύουν αὐταί που εἶναι εἰς τὸ μέσον, νά μς μεταφέρουν πρὸς τὰ

αντιθέτους αὐτῶν. Διὰ τοῦτο αὐτὸ ἀπὸ τῶν χειμῶνα ἐρχόμεθα ἀμέσως εἰς τὸ καλοκαίρι, οὔτε ἀπὸ αὐτῶ εἰς τὸν χειμῶνα πάλιν ἀμέσως, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν παρεμβάλλεται ἡ ἀνοιξίς, ὥστε μὴ τὴν κλιμακωτὴν μεταβολὴν νὰ συντελέσῃ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ καλοκαίρι μὲ νερὰ καὶ ὀβλαδὴ σῶματα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ οἱ ἀπὸστομοὶ καὶ μεταβολαὶ φέρουν ὁμοειδίας καὶ βλάπτουν πάρα πολλὰ τὴν ὕψειαν, καθάρισεν ὁ Θεὸς τὸν χειμῶνα νὰ διαδέχεται ἡ ἀνοιξίς, τὴν ἀνοιξὶν τὸ καλοκαίρι, τὸ καλοκαίρι νὰ διαδέχεται τὸ φθινόπωρον καὶ ἔτσι νὰ ἐρχώμεθα εἰς τὸν χειμῶνα. Ὡς οἱ καὶ καὶ μεταβολαὶ ἐκ τῶν ἀντιθέτων ὡρῶν νὰ μᾶς εἶναι ὀβλαθεῖς ἐπειδὴ δὲν θὰ ἔρχωνται ἀποτόμως, ἀλλὰ θὰ προηγοῦνται ἄλλαι. Ποῖος λοιπὸν εἶναι τὸσόν ὅλως καὶ ταλαίφηκος, ὁ ὁποῖος ἐνῶ βλέπει τὸν οὐρανόν, τὴν θαλάσσαν, τὴν γῆν, τὸσον κατὰλληλον καὶ ἀκριβῆ συγκροασμὸν τῶν ἐποχῶν, τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύκτος τὴν ἀμετακίνητον τάξιν νὰ νομίζῃ ὅτι ταῦτα ἔγιναν μόνο τοὺς καὶ νὰ μὴ προσκυνῇ ἐκείνον ποῦ με τὸσων σοφίαν τὰ ἐτατοποίησε.

Ἔχω καὶ κάτι ἄκριτον νὰ προσθεῖω εἰς αὐτὰ, ὅτι δαὶ μόνον τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἀραιότης τῶν κτισμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς αὐτὸς ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον δημιουργήθησαν φανερῶναι τὸν Θεόν, ποῦ συντηρεῖ τὰ πάντα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ, ὅτε ὁ Θεὸς ἐκτίξε καὶ δημιουργοῦσε τὰ πάντα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὁ δὲν εἴμεθα παρόντες, οὔτε, ἐάν εἴμεθα, θὰ ἐδέλαμεν πῶς ἐγίνοντο, διότι ἡ ἀράτος αὐτοῦ παντοδυναμία τὰ κατεσκεύαζε, καθάρισεν, ὥστε αὐτὸς αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς δημιουργίας νὰ μᾶς γίνῃ ἀριστος διδάσκαλος, διότι συνέθεσε τὰ δημιουργήματα κατὰ ὑπερφυσικὸν τρόπον. Ἰσως νὰ μὴ ἐννοήσατε αὐτὸ ποῦ εἶπα διὰ τοῦτο θὰ σὰς τὸ εἶπω ἀπλοῦστερα. Ὅλοι θὰ παραδεχθῶν ὅτι εἶναι φυσικὸν πρᾶγμα τὸ νερὸ νὰ στεγνάζεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ ὅτι ἡ γῆ ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ. Διότι, ἐπειδὴ ἡ γῆ εἶναι σῶμα πυκνόν, σκληρόν, συνεκτικόν καὶ δὲν ὑποχωρεῖ, εὐκόλως ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στήριγμα εἰς τὸ νερὸ. Τὸ νερὸ ὅμως, ἐπειδὴ εἶναι σῶμα ρευστόν, καὶ ὀρεόν. Ἐ μαλακὸν καὶ εὐκολοκίνητον καὶ ὑποχωρητικόν οὐδ' ὅ,τι θὰ πέσῃ μέσα εἰς αὐτὸ, οὐδ' κανένα σῶμα δὲν ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στήριγμα, καὶ ἂν ἡ ἀκμή τοῦτο εἶναι εὐλοφρόντατον. Διὰ τοῦτο πολλὰς φορές, ὅταν μικρὰ πετράδια ἐπέσε μέσα σὲ νερὸ, τὸ νερὸ ὑπεχώρησε καὶ τὸ ὄρεσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πύτον αὐτοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς ἕκτι μικρὸν πετράδιον, ἀλλὰ τὴν γῆν ὀλόκληρον νὰ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ καὶ νὰ μὴ καταποντίζεσθαι, θαύμασον τὴν δύναμιν ἐκείνην, ποῦ κάνει ταῦτα ὑπερφυσικά θαύματα.

Καὶ ἀπὸ ποῦ φαίνεται ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ;

Ὁ κροφῆτης τὸ εἶπε διὰ τῶν ἐξῆς: αὐτὸς ἐπὶ τῶν θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτὴν 101 Α καὶ τὴν ἐστερέωσεν ἐπάνω εἰς ποταμούς» (Ψαλμ. 22, 2). Καὶ πόλιν: «ἐκείνος ποῦ ἐστερέωσε τὴν γῆν ἐπάνω εἰς τὰ νερά» (Ψαλμ. 135, 6).¹⁶

Τι λέγεις; Μικρὸ πετράδιον δὲν ἡμπορεῖ νὰ βαστάξῃ εἰς τὴν ἐπιδέξαντι τοῦ τοῦ νεροῦ καὶ βαστάξῃ τὸσον μεγάλην γῆν καὶ βουνὰ καὶ λόφους καὶ πόλεις καὶ φυτὰ καὶ ἀνθρώπους καὶ κτήνη καὶ δὲν καταποντίζεται; Τι λέγω δὲν καταποντίζεται; Πῶς ἐνῶ ἀπὸ κάτω εὐρίσκεται εἰς ἐπισφῆν μὲ τὸ νερὸ ἐπὶ τῶν χρόνιων, δὲν διελύθη καὶ δὲν ἔγινε ὀλὴ λάσπη; Διότι, ἐάν τὰ ἔβλα, ὅταν μένουν ἐπ' ὀλίγον χρονικὸν διάστημα εἰς τὸ νερὸ σπαρτίζον καὶ διαλύονταν καὶ διατὶ ἀναφῆραι τὰ ἔβλα: τί εἶναι σκληρότερον ἀπὸ τὸν σῆδρον; Καὶ αὐτὸς παλλῶς γίνεται μαλακός, ὅταν διαρῶς μὲν μέσῃ εἰς τὸ νερὸ καὶ εἶναι φυσικὸν αὐτὸ, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν γῆν προέρχεται.

Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δραπετεύοντας ὑπερέτας. Ὡς δὲν, κατὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν, σῶρουν μαζί τοὺς τὰς χειρῶν καὶ τὰς ἀλυσίδας, ἀφοῦ ἔλθουν κοντὰ εἰς τὸ τρεχούμενον νερὸ καὶ δάλουν μέσα εἰς αὐτὸ τὰ πόδια των μὲ τὰ σιδερένια δεσμὰ καὶ διὰ τοῦ τρόπου τοῦτου τὰ κάνουν μαλακά, εὐκόλως κατόπιν τὰ σπάζουν κτυπώντας αὐτὰ μὲ λίθους. Ἐπειτα ὁ μὲν σῆδρος γίνεται μαλακός καὶ τὰ ἔβλα σπαρτίζον καὶ τὰ λιθάρια καταστρέφονται ἀπὸ τὸ νερὸ, τὸσος δὲ ὄρεος γῆς ἐπὶ τὸσον χρόνον ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ, οὔτε καταποντίζεται οὔτε διελύθη καὶ κατεστράφη.

4. Καὶ ποῖος δὲν θὰ ἐκπλαγῇ καὶ θαυμάσῃ αὐτὰ καὶ δὲν θὰ εὐφραίνεται πεποιθήσεως ὅτι δὲν εἶναι ἔργα τῆς φύσεως. Ὡς ἀλλὰ τῆς ὑπερφυσικῆς Προνοίας; Δι' αὐτὰ κόποιος εἶπε: «ἐκείνος ποῦ ἐκρέμασε τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ τίποτε» (Ἰωβ. 26, 7). Κάποιος δὲ ἄλλος, «εἰς τὸ κῆρι αὐτοῦ εἶναι τὰ πέρατα τῆς γῆς» (Ψαλμ. 94, 4) καὶ, «ἐπὶ τῶν θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν» (Ψαλμ. 23, 2). Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι τὰ χωρία ταῦτα εἶναι ἀντιθέτου ἐννοίας τὸ ἓνα μὲ τὸ ἄλλο, ἀλλ' ὅμως συμφωνοῦν πολλὰ. Διότι, ἐκεῖνος, ποῦ εἶπεν, ὅτι ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ ἐθεμελίωσεν αὐτήν, εἶπε τὸ ἴσον μὲ ἐκείνον ποῦ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ τίποτε ἐκρέμασεν αὐτήν, ἐπειδὴ τὸ νὰ εὐρίσκεται ἐ-

16. Πολλὰ εἰς ἐκείνους, ποῦ μὲ τὸσων παρατηρητικότητι καὶ φιλοσοφίᾳ καὶ σέβειν ἀναγινώσκουσιν ὁ ὄρεος Πατὴρ ἐνωθῆναι καὶ κατεστῆναι περὶ τῆς κτίσεως, ὅπως τὸ ὅτι ἡ γῆ στεγνάζεται ἐπὶ τὸν ὕδατος, ἀπὸ τῆς τῆς ἐπιδέξης τοῦ καὶ σῶματος ὅταν ἐκείνους. Ἐν τούτοις οἱ σῶματα ἐπὶ ἀμετακίνητοι ὑποστηρίζονται ἐπὶ τοῦ ἀόρατου ἀλλήλων, φανερώμενοι κατὰ μέγιστα λόγον τὴν ἀπειρίαν τοῦ θεοῦ ὁρατὸν καὶ ὁρατὸν. Ἐν καὶ τούτοις «τὰ θαύματα τῆς δημιουργίας» ἀνεκτικὸς Ζωὴς καὶ τὸ «Ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ». Κ. Μαλλινάτος, ἑκδόσεις ΣΕΕΝ.

πάνω εἰς τὰ νερά, ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ κωμῶνται ἀπὸ τὸ τί ποτε. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν κρέμεται καὶ ποῦ στέκεται; Ἀκούει τὸν ἴδιον, ποῦ λέγει, εἰς τὸ κέρι αὐτοῦ εἶναι τὰ πέματα τῆς γῆς· οὐκ ἔχει ὁ Θεός, ἀλλὰ διὰ τὴν μάστιγος ἢ ὀνόματι αὐτοῦ, ποῦ προνοεῖ περὶ ὧν, εἶναι ἐκεῖνη ποῦ συγκρατεῖ καὶ βαστάζει ἀλόκληρον τὸ σῶμα τῆς γῆς. Ἀλλὰ δὲν πεθεοῦν εἰς αὐτὰ ποῦ εἰπομεν; Πιστεύει αὐτὰ ποῦ βλέπει, διότι καὶ εἰς ἄλλα φυσικῶν στοιχείων εἶναι δυνατόν νὰ εὔρηται τὴν θαυματουργοῦσαν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ φωτιά ἔχει τὴν φυσικὴν ιδιότητα νὰ τείνῃ πρὸς τὰ ἄνω, νὰ φέρεται πρὸς τὸ ὕψος καὶ εἰς αὐτὸ νὰ ἀνέχεται μὲ πληθύνματα καὶ ἂν μωροῦς τρόπους μεταχειρισθῇ, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ πάρῃ κατεστῆσθαι πρὸς τὰ κάτω. Πολλὰς φορές λοιπὸν ἀναμμένην λαμπάδα ἂν καὶ τὴν ἀναποδογυρίσασιν δὲν ἠμπορέσασιν νὰ κώμωμεν τὴν ὁμῆν τοῦ πυρὸς νὰ κλίνη πρὸς τὰ κάτω. Ἐὰλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν εὐρισκόμενον τρέχει πρὸς τὰ ἄνω καὶ σπεύδει πρὸς τὰ ἄνω ἐκ πᾶν κάτω. Διὰ τὸν ἥλιον ὅπως ἐντελὲς τὸ ἀντίθετον ἔκαμεν ὁ Θεός, διότι τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ τὰς ἐστρεψεν εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ φῶς τοῦ τοῦ ἔκαμεν νὰ κλίνη πρὸς τὰ κάτω, λέγων τρόπον τινὰ δι' αὐτῆς τῆς ἰδιότητος τὴν ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔλαβε: Κάτω νὰ βλέπῃ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ φωτίζῃ, διότι δι' αὐτοὺς ἔγενε. Καὶ τοῦ λυκαριτοῦ μὲν ἡ φλόγα δὲν θὰ ἐδέχτο νὰ λάβῃ τοῦτο, ὅσον δὲ τὸσον μεγάλον καὶ θαυμαστὸν κλίνει πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τὴν γῆν βλέπει, τὸ ὅποιον εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ πυρὸς, 103 Α ἔνεκα τῆς δυνάμεως ἐκείνου ποῦ τὸ διέταξε. Θέλει νὰ σοῦ ἀναφέρῃ καὶ ἄλλο παρόδειγμα ὁρατὸν μὲ αὐτὴ: Τὰ νῦτα τοῦ οὐρανοῦ τὸν ὅποιον ἀλέκομεν ἔχουν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη νερά καὶ ὅπως δὲν καταρρέουν οὔτε μετακινούνται, τὸ ὅποιον εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ νεροῦ, διότι τοῦτο εἰς μὲν τὰς καλὸτητας συρρέει μὲ εὐκολίαν, ὅταν δὲ εὐρίσκειται ἐπάνω εἰς κυρτὸν σῶμα, γλιστρᾷ ἀπὸ παντοῦ καὶ οὔτε μικρὰ σταγὼνα δὲν μένει ἐπ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ παρόδειγμα τοῦτο ἔχει γίνεαι διὰ τοὺς οὐρανοὺς καὶ αὐτὸ ὁποῦν ὁ προφήτης λέγει: «ἀνείλται τὸν Κύριον τὰ ὕδατα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν» (Ψαλμ. 148, 4). Β Καὶ ἀκόμη οὔτε τὸ νερὸ τοῦτο τὸν ἥλιον ἐδόξασεν, οὔτε ὁ ἥλιος, ποῦ ἐπὶ τόσα χρόνια συνεχίζει τὸν ὁρμὸν τοῦ κάτω, τὸ ὑπεράνω αὐτοῦ εὐρισκόμενον νερὸ ἐξήγησε. Θέλει πάλιν κάτω εἰς τὴν γῆν νὰ σὲ φέρωμεν καὶ τὸ θαῦμα νὰ σοῦ ἐπαδειξομεν: Δὲν ἐλέπει αὐτὴν ἐξῆς τὴν θάλασσαν, ποῦ εἶναι γεμάτη ἀπὸ κύματα καὶ θαλοῦς ἀνέμους. Καὶ ὅπως αὐτὴ ἡ θάλασσα ἡ εὐρύχωρος καὶ μεγάλη καὶ μανιώδης περιτριφεῖται μὲ τὴν ἀνίσχυρον

ἄμυν. Καὶ παρατήρησε τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν. Δὲν ἠρκεν αὐτὴν νὰ εἶναι ἥσυχος, οὔτε ἥσυχος διὰ τὴν μὴ νομίμῃς ὅτι ἡ εὐταξία αὐτὴ φερεται εἰς τὴν φύσιν τῆς, ἀλλ' ἔσαν μὲν μὲν βοθεῖα εἰς τὴν περικλῆν τῆς φανάζει, τὰρῶσεται, κἀναι μεγάλων λάττων καὶ τὰ κύματα τὰ ἐξακοντίζε εἰς δυσθεώρητα θύρα, ὅταν δὲ πληρώσῃ εἰς τὴν ἀκρογιαλιά καὶ ἴδῃ τὴν ἄμυν, διαλύεται καὶ γυρίζει ὀπίσω, διδάσκουσα σὲ διὰ πᾶν ὁδοῦ τούτων, ὅτι δὲν εἶναι ἔργον τῆς φύσεως τὸ ὅτι μένει μέσα εἰς τὸ ὅριό τῆς, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνου ποῦ τὴν συγκρατεῖ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἀνέκυρον τὸ τεῖχος τοῦτο κατοσκεύασε καὶ δὲν περιέβαλε τὴν ἀκρογιαλίαν μὲ ἔξω, οὔτε μὲ λίθους καὶ θοῦνὰ διὰ τὴν μὴ ἀποδοῖσιν εἰς ταῦτα τὴν συγκράτησιν τοῦ θαλασσίου στοιχείου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐλέγχων τοὺς Ἰουδαίους ἔλεγε: «Ἐπεὶ δὲν θὰ φοβήσῃτε ποῦ ἔθεο τὴν ἄμυν ὡς ὅσον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν θὰ τὴν ὑπερῶ;» (Ἰερ. 5, 22). Δὲν εἶναι δὲ τοῦτο μόνον τὸ ἔργον θαυμαστὸν, ὅτι μέγαν καὶ θαυμαστὸν τὸν κόσμον ἔκαμεν, οὔτε ὅτι παρὰ τοὺς συνήθεις φυσικοὺς νόμους τὸν σὺνῆρσε, ὁ ἀλλὰ ὅτι καὶ ἐξ ἀντιθέτων στοιχείων, ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, πυρὸς καὶ ὕδατος, γῆς καὶ ἀέρος τὸν συνεκρότησε καὶ τὸ ἀντίθετον ταῦτα στοιχεῖα ἀπὸ τὸ ὅποια ἀπετέλεσεν αὐτὸ τὸ σῶμα, ἂν καὶ ἀντιπρίναι τοῦ εἶναι τὸ ἄλλο, δὲν κατεστρόφησαν μετὰ τὸν, ὅλῃ. Ἡ φωτιά δὲν ἐπέδραμε νὰ καύσῃ τὰ πάντα, οὔτε τὸ νερὸ νὰ πλημμυρίσῃ τὴν οἰκουμένην. Ἀλλ' εἰς μὲν τὰ ἰδικὰ μας σῶματα ταῦτα συμβαίνουν καὶ ἡ καλὴ, ὅταν αὐξάνεται προκαλεῖται πυρετὸν, ποῦ καταστρέφει τὸν ἀνθρώπινον ὁργανισμὸν καὶ ὁ πλεονασμὸς τοῦ φλέγματος¹⁰⁴ πολλὰ νοσήματα προκαλεῖ καὶ καταστρέφει τὸ σῶμα. Εἰς τοῦτο ὅμως τὸ σῶμα τὴν τύπῃ ἐξ αὐτῶν δὲν συνέβη, ἀλλὰ κάθε στοιχεῖον μένει εἰς τὰ ἰδικὰ του ὅρια ἐξαναγκαζόμενον ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ δημιουργοῦ του, ὡς νὰ ἔκῃ καλὸν καὶ δεσπὸν καὶ ἡ ἐξαμύνη τῶν στοιχείων γίνεται παρὰ τὴν εἰρήνην εἰς τὸ σῶμα. Ταῦτα καὶ εἰς τὸν τυφλὸν δὲν εἶναι φανερά καὶ εἰς πάρα πολλὰ ὀνόματα καταληπτὰ, ὅτι ἀπὸ κάποιαν πρόνοιαν ἔχουν γίνεαι καὶ συγκρατοῦνται: Διότι ποῦ εἶναι τόσον ἀνόητος καὶ ἀναίσθητος, ὁ ὁποῖος ἐνῷ βλέπει τῶν ὄντων αἰσθητῶν, τῶσιν ἀραιότητά, τῶσιν ἁρμονικῶν σύνθεσιν, τῶσιν στοιχείων διαμόχην διαρρηθῇ καὶ ἀντίθετον καὶ διανομῇ, 104 Α νὰ μὴ σκεφθῇ καὶ εἴτῃ μέσα του, ὅτι δὲν ὑπῆρχε κάποια πρόνοια, ποῦ νὰ

104. Τὸ φῶμα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰατρικὴν θεωροῦντο ὡς ἐκ τῶν τριῶν μέρων τοῦ ὁργανισμοῦ.

συγκρατῇ τὸν ὄγκον τῶν σωματικῶν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπῃ εἰς τὸ σῶμα τὴν κατάρρευσιν, τοῦτο δὲν θὰ παρέμενεν οὐτε θὰ διαρκούσε τόσον χρόνον. Τόση ἐποικὺν εὐταξία, τόση ἡμέλειος καὶ νόκτος συμφωνία, τόσα γέννη κατηνύ, φωτῶν, σκώρων καὶ κόρυων ἐτρακοιούσων τὸν δρόμον των καὶ κανένα μέτρον οὐ μέρων οὐτε ἐξήλθεν ἀπὸ τὰ ὀριά του, οὕτε κατεστράφη μὴ γὰρ πάντα.

5. Ὅσα δὲ μόνον αὐτά, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, ἢ περισσότερα ἀπὲ αὐτὰ καὶ βαθύτερα, ἦτο δυνατόν νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ αὐτῆς τῆς κτίσεως νὰ φιλοσοφήσωμεν ἄλλὰ ὅς τὰ ἀφύσισμα ἐπὶ αὐτὰ τὴν αὐρανὴν ὁμιλῶν καὶ τώρα ὡς προθυροποιήσωμεν νὰ διαφυλάξωμεν εἰς τὸν νοῦν μὲ ἀκριβεῖαν ὅσα εἴπωμεν καὶ νὰ τὰ μετρώσωμεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι παρέξενον ὅς ἐπὶ τὸ δόθος τῶν νοημάτων, ἀλλὰ δὲν ὀλίγον ἀνανήψωμεν καὶ συναρθεύωμεν τὸν δαυτὸν μας εἰς ταῦτα νοήματα, εὐκόλα καὶ εἰς ἄλλους θὰ γίνωμεν διδάσκαλοι. Τέλος δὲ τὸ ἐξῆς θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ εἴπω εἰς τὴν ἀνάστην σας.

Ὅπως ἐδόξασεν ἡμεῖς ὁ Θεὸς διὰ τῆς τήσεθ δημιουργίας, εἶποι καὶ ἡμεῖς ὅς τὸν δοξάζωμεν διὰ τοῦ καθαροῦ. «Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ψαλμ. 18, 2). Ὁ μόνον μὲ τὴν ἄψιν των καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ὡς διηγώμεθα τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ὅσα μόνον διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σκεπτικῆς καὶ τῆς ἐπιλήψεως, ποὺ θὰ προκαλῇ εἰς πάντας ἡ λαμπρότης τοῦ θίου μας, «δαδὶ ὡς λάμπη, λέγει, τὸ φῶς σας ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἴδωσι τὰ καλά σας ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα σας τὸν οὐράνιον» (Ματθ. 5, 16).

Διότι, εἴταν ὁ ἄριστος ἰδῇ σὲ τὸν πιστὸν νὰ εἶσαι ταπεινός, σκύρην, σεμνός, θὰ ἐκπληγῇ καὶ θὰ εἴπῃ: ὀλίγητι μεγάλος εἶναι ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν: πᾶς τοὺς ἔκαμε τοὺς ἀνθρώπους, πόσον τοὺς μετέβαλεν, ἀπὸ ἀνθρώπους τοὺς ἔκαμεν ἀγγέλους. Ἄν ὕβριση κανεῖς αὐτούς, ὁ δὲν ἀνταποδίδουσι τὰ ἴσα: ἂν τοὺς κτυπήσῃ, δὲν ἀγανακτοῦν: ἂν τοὺς ἀδικήσῃ, προσεύχονται διὰ ἐκεῖνον ποὺ τοὺς ἠδίκησε: ἐκθρόν δὲν ἔχουν, μνησικακίαν δὲν γνωρίζουν, φλυαρίαν ἀγνοοῦν, δὲν ἔμαθον νὰ λέγουν ψέματα, νὰ παροῦν τὸν ὄγκον τους, δὲν ἀνέκονται μᾶλλον δὲ οὐτε νὰ ὀρκίζονται: ἀλλὰ θὰ προσπαθῶσαν νὰ τοὺς κατὰ ἡ γλώσσα παρὰ νὰ θγάλουν ὄγκον ἀπὸ τὸ σῶμα τους.

Ἀς τοὺς κόμωμεν νὰ λέγουν ταῦτα δι' ἡμῶς, ὡς κόμωμεν μὲν τὴν κομὴν τῶν ὄγκων συνθέμενοι καὶ ὡς τιμῶμεν τὸν Θεὸν ὅσον ἠγάπημεν τὰ πολυτιμότερα φορέματά μας, διότι δὲν εἶναι ἔσποτον πρᾶγμα τὸ μὲν καλύτερον φορέμα μας νὰ μὴ ἔντο-

κάμεθα νὰ τὸ φορῶμεν σικρῶ, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Θεοῦ παντοῦ νὰ τὸ περιφέρωμεν ἀπλῶς καὶ χωρὶς λόγον, ἢ Μή, ὡς παρακαλῶ καὶ κατεύχω, μὴ δεικνύωμεν τήσιν ἀδιοφορίαν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν ποὺ ἐδεξόμεν διὰ τὴν ἐντολὴν ταύτην εἰς τὴν ἀρχὴν, νὰ τὴν διατηρήσωμεν ὥς διου τὴν ἐφαρμοσάμεν τελείως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐντὶ συνεκῶς ὡς παρακαλῶ νὰ ἀποφεύγετε τοὺς ὄγκους, διὰ διότι ὡς θεωρῶ ἀρελεῖς ὡς πρὸς τὴν τήσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης, ἀλλ' ἐπεὶ εἶδα, ὅτι ἐτηρήσατε τὸ περισσότερον μέρος αὐτῆς καὶ διόλου νὰ ὡς ἴδω νὰ τὴν ἐφαρμόσετε ὅλην καὶ τελείως. Ἐγὼ κάνω καὶ οἱ θεοταῖ τῶν ἀγγέλων, ἐκείνους ἐκ τῶν ἀγγέλων ποὺ εἶναι πλεονῶν εἰς τὰ δραβεῖα, τοὺς παρακαλοῦν περισσότερον. Ἀς μὴ ἀποκαίωμεν λοιπὸν οὐτε καὶ ἡμεῖς, διότι καὶ πληροῦσμεν εἰς τὴν τελείαν ἐφαρμογὴν τῆς ἐντολῆς καὶ ἡ δυσκολία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν. 101 Ἀ Τώρα διε τὸ περισσότερον μέρος τῆς κακῆς συνήθειας ἐκότης πλεον καὶ ἔχει μείνει μικρὸν μέρος οὐτῆς, οὕτε κόπος ἀπαίτεται, ἀλλὰ μικρὰ προσπάθεια καὶ ὀλίγου χρόνου προσπάθεια, διὰ νὰ κατορθώσωμεν τελείως νὰ μὴ ἀναζώμεθα καὶ εἰς ἄλλους νὰ γίνωμεν διδάσκαλοι καὶ μὲ παρησίαν νὰ ἔωμεν τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν, δοξασίαν καὶ τραυλασίαν ἀπὸ τὴν συννησμένην εὐφροσύνην νὰ ἀπολαύσωμεν. Διότι δὲν προξενεῖ εὐχαρίστησιν τόσον ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἰδρώτας τῆς νηστείας, ὅσον τὸ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὴν ἱερὴν ἐκείνην ἑορτὴν μὲ κατόρθωμα πνευματικὸν καὶ στέφανον λαμπρὸν καὶ ὁμόρραντον.

Διὰ νὰ διορθώσῃς δὲ γρήγορα, κόμω τὸ ἐξῆς: ἢ ζωγράφω εἰς τὸν τοῖχον τῆς οἰκίας σου καὶ εἰς τὰ τοικώματα τῆς καρδίας σου τὸ δρεπὸν: ἐκεῖνο ποὺ πετῇ (Ζακ. 5, 1—3) καὶ νόμιζε δι' τοῦτο πετῇ ἀπὸ τῆς κατάρας ποὺ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ὄγκους καὶ συνεκῶς αὐτὴν νὰ συλλογίζεσαι καὶ ἂν ἔλθῃς νὰ ὀρκίζεσαι, ἐμπόδιζε τὸν καὶ φροντίσε καὶ διὰ τοὺς ὑπηρετίας σου. Διότι ἂν καυχήσωμεν ὅτι μόνον πᾶς ἡμεῖς νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλους νὰ φέρωμεν εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, γρήγορα θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα. Διότι ὅπου ἀνελόδομεν νὰ διορθώσωμεν ἄλλους, θὰ κοκκινίσωμεν καὶ θὰ ἐντραπύωμεν νὰ φανώμεν, διὰ παρὰ τὴν ἐντολήν νὰ κάνωμεν αὐτά, ποὺ συνιστάμεν εἰς τοὺς ἄλλους νὰ κάνωμεν. Δὲν χρειάζονται περισσότερα λόγια, διότι πολλὰ περὶ αὐτοῦ εἴπωμεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν καὶ αὐτὸ δὲ τώρα τὸ εἴπωμεν διὰ νὰ ὡς υπενθυμίσωμεν ἐκεῖνα. Ὁ δὲ Θεός, ποὺ περισσότερον ἀπὸ ἡμῶς φροντίζει διὰ τὰς ψυχὰς μας, εἴθε νὰ μᾶς καταστήσῃ τελείους καὶ εἰς τοῦτο καὶ εἰς κάθε ἄλλο ὄγα-

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

14

θόν έργον, διὰ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐν καθεστὼτι καὶ ἔργον ὁ
ρετῆς καὶ δεινότητος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν διὰ τῆς χά-
ριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα δεῖ εἶναι
τὴν δόξαν καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΑΡΧΑΙΟΝ
ΚΕΙΜΕΝΟΝ